

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filosofie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Postoje politické reprezentace a veřejnosti k evropské integraci
v kontextu aktuálních problémů.

The Attitudes of Politicians and the Public towards European Integration
in the Context of Current Affairs.

Petr Hes

Vedoucí práce: PhDr. Josef Straceny, CSc.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Dějepis se zaměřením na vzdělávání – Základy společenských věd
se zaměřením na vzdělávání (B D-ZSV)

Prohlášení o originalitě vlastního textu

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Postoje politické reprezentace a veřejnosti k evropské integraci v kontextu aktuálních problémů*. potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů, zdrojů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Lysé nad Labem dne 18. 4. 2019

.....

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Josefu Stracenému, CSc. za trpělivé vedení práce, věcné rady a vstřícnost. Dále pak děkuji těm členům rodiny a přátelům, kteří mi vytrvale vyjadřovali v tomto nelehkém období svou podporu.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce sleduje postoje politické reprezentace a veřejnosti k evropské integraci, respektive k Evropské unii. Ačkoliv klade důraz na názory domácích politických představitelů, neopomíjí postoje předních evropských státníků. Práce centruje svou pozornost především k aktuálním problémům, jimž EU čelí. Do jisté míry však sleduje také vývoj evropské myšlenky a fungování evropských institucí pro snazší porozumění některým postojům, jakož i Evropské unii obecně. Vedle odborné literatury vychází tato práce především z volebních programů a zpravodajských webů. Z postojů politických představitelů a veřejnosti lze vysledovat nejen vztah k Evropské unii, nýbrž i k jejím konkrétním problémům a výzvám. Těžištěm práce jsou kapitoly, které se věnují aktuálním problémům EU a konkrétním postojům k evropské integraci. Tato práce mimo jiné zjišťuje, že některá témata z kapitoly o problémech EU velmi často pronikají do programů jednotlivých stran. Rozdílné jsou většinou představy o způsobu řešení. A konečně poskytuje tato práce prostor pro hlubší zamyšlení se nad evropským projektem.

KLÍČOVÁ SLOVA

Evropská integrace, Evropská unie, postoje k evropské integraci, aktuální problémy evropské integrace

ABSTRACT

This bachelor thesis discusses the attitudes of politicians and the public towards the European integration, more specifically the European Union. Despite its emphasis on the opinions of domestic political representatives, the thesis also includes the attitudes of prominent European statespersons. Especially it focuses on the affairs with which the EU is confronted at present. Furthermore, the thesis discusses to some extent the development of the idea of Europe and the role which European institutions play in the mediation of better comprehension of certain stances, including the European Union in general. Besides specialized literature, this thesis employs primarily election platforms and online newspapers. From the attitudes of political representatives, one can discover not only their relation to the European Union, but also their relation to its specific affairs and challenges. The core of the thesis is those chapters which discuss the current affairs of the EU and specific attitudes towards the European integration. Besides other facts, this thesis discovers that certain topics which are discussed in the chapter related to the affairs of the EU frequently appear in the platforms of individual political parties. The ideas of the solutions to these affairs nonetheless frequently vary. And finally, this thesis provides space for a deeper reflection of the European project.

KEYWORDS

European integration, European Union, attitudes towards the European integration, current affairs of the European integration

Obsah

Úvod	8
1 Myšlenka evropského sjednocení v proudu času	11
1.1 Odkaz antického a křesťanského světa	11
1.2 Evropa osvícená, revoluční a vznik národů	12
1.3 Zkušenost s válkou a idea „nové Evropy“	13
1.4 Vznik Evropských společenství	15
1.5 Vznik Evropské unie	18
1.6 Vstup České republiky do EU	21
2 Instituce Evropské unie	24
2.1 Evropská rada	24
2.2 Rada Evropské unie	25
2.3 Evropská komise	26
2.4 Evropský parlament	27
2.4.1 Základní informace o Evropském parlamentu	27
2.4.2 Volby do Evropského parlamentu	27
2.4.3 Strany a frakce v EP	33
2.5 Další instituce Evropské unie	35
2.6 Na závěr k institucím	36
3 Problémy a výzvy evropské integrace	37
3.1 Instituce jako specifický problém	37
3.2 De/Centralizace aneb další směřování Evropské unie	38
3.3 EU ve vztahu k občanům	43
3.4 Otázka dalšího rozšiřování (kandidátské země)	44
3.5 Brexit	47
3.6 Digitalizace, modernizace a technologický vývoj	50
3.7 Hospodářství a eurozóna	52
3.8 Nezaměstnanost	53
3.9 Dvojí kvalita potravin	53

3.10	Migrační krize	54
3.11	Pozice Evropské unie ve světě a vztahy s velmocemi	56
3.12	Další problémy	58
4	Postoje politické reprezentace a veřejnosti k evropské integraci	60
4.1	Postoje předních zahraničních politiků k evropskému projektu	61
4.1.1	Jean-Claude Juncker jako předseda Evropské komise	62
4.1.2	Macronovy vize a návrhy	64
4.1.3	Německo a Evropa.....	66
4.1.4	Vzestup euroskeptických, populistických a „protievropských“ stran	69
4.2	Postoje domácí politické reprezentace.....	70
4.2.1	Prezident Miloš Zeman.....	71
4.2.2	ANO 2011 (ANO)	73
4.2.3	Občanská demokratická strana (ODS)	76
4.2.4	Česká pirátská strana (Piráti).....	78
4.2.5	Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD).....	80
4.2.6	Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM).....	82
4.2.7	Česká strana sociálně demokratická (ČSSD)	85
4.2.8	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU - ČSL)	87
4.2.9	TOP 09; Starostové a nezávislí (STAN).....	89
4.2.10	Postoje veřejnosti.....	90
5	Úvaha nad Evropou	94
	Závěr.....	99
	Seznam použitých zkratk	101
	Seznam použité literatury a informačních zdrojů.....	102
	Literatura	102
	Elektronické zdroje.....	103

Úvod

S evropskou integrací se od samého začátku pojila řada problémů a výzev. K těmto nebyl pochopitelně zaujímán jednotný postoj. S určitou opatrností můžeme konstatovat, že se v tomto směru mnoho nezměnilo ani dnes. Změnila se ale doba, jakož i charakter těchto výzev a problémů. Změnili se rovněž lidé, kteří jej řeší, potažmo se jimi zabývají. Stejně jako se mění svět, mění se i Evropa. Hlavním integračním představitelem na půdě „starého kontinentu“ je Evropská unie, jejíž počátky se začaly formovat po skončení druhé světové války. Abych přiblížil složitost cesty, kterou naši předchůdci ušli a která vedla až ke vzniku Společenství, později Evropské unie, věnujeme první kapitolu vývoji evropské myšlenky. Nechci přitom, aby to vypadalo, že je Evropská unie jakýmsi vykrystalizovaným finálním produktem těchto snah. Zdůrazňuji, že zrovna tak může být chápána jako jedna kapitola v dějinách myšlenky evropského sjednocování. Nevíme totiž, kam se bude v následujících dekádách Unie ubírat. Pro lepší přiblížení jejího fungování se ve druhé části podíváme na její institucionální strukturu se zřetelnou orientací na orgán Evropského parlamentu. Specifický institucionální problém nás nasměruje k téžisti tohoto textu. Prvním cílem práce bude přiblížit současné problémy a výzvy, jimž musí Evropská unie čelit. Tím druhým bude přiblížení postojů a názorů současné politické reprezentace k těmto tématům. Ačkoliv se výraznější pozornosti dočká domácí politická scéna, přiblížíme i názory předních zahraničních představitelů. V neposlední řadě k nám budou promlouvat i ti, jež ovlivňovali vývoj událostí v poměrně nedávné době. Jedná se o prezidenty a předsedy vlád i různých institucí. Součástí práce pak bude i samostatně stojící kapitola *Úvaha nad Evropou*, jejíž hlavním úkolem bude zamyšlení se nad současnou situací. Cílem této práce je tak přiblížit a lépe pochopit fungování a existenci Evropské unie. Tím hlavním cílem je ale pobídnout k hlubšímu zamyšlení se nad soudobým integračním projektem, nad evropskou společností, a kriticky nad nimi zauvažovat. Není vyloučeno, že nám bude poté Evropská unie v mnohém bližší, v mnohém naopak vzdálenější.

Téma evropské integrace budí nepochybně diskuse, jež jsou velmi často doprovázeny emocemi. Zásadním způsobem ovlivňuje životy nás všech a každý má na „projekt“ Evropské unie předem nějaký názor.

Dalším problémem je rozhodnutí, jak po vědecké stránce toto téma uchopit. Lze ho zkoumat z pozice politologa, filosofa, historika, sociologa, právníka, ekonoma a ve výčtu těchto perspektiv bychom mohli pokračovat. Mám-li tedy vymezit cestu, kterou se budeme

ubírat my, volím prŮnik prvně jmenovaných společenskovedních disciplín, konkrétně politologii, filosofii, historii a částečně též sociologii. Byť to může působit neodborně, rád bych do tohoto výčtu přičetl i pohled občanský. Vzhledem k mému studijnímu zaměření, které není specializováno na konkrétní společenskou vědu, považuji tento výběr za adekvátní. V souvislosti s tím bych chtěl jmenovat, co úkolem a cílem práce rozhodně není. Název *Postoje politické reprezentace a veřejnosti k evropské integraci v kontextu aktuálních problémů* odkazuje k prezentaci postojů nejen politických stran, nýbrž i dalších politických zástupců, odborníků a veřejnosti. Tyto názory budou soustředěny převážně do kapitoly o postojích politické reprezentace a veřejnosti. Objeví se nicméně i napříč dalšími kapitolami této práce. Při vyhledávání odborné literatury jsem se setkal s několika přístupy k postojům politické reprezentace. O těchto se sice ve stručnosti zmíníme, ale bližší pozornost jim věnována nebude. Zdůrazňuji, že nechci sklouznout k ryze technickému rozdělování, jednotvárnému a fixnímu popisování, což by bylo s přihlédnutím k výše vymezeným úkolům a cílům kontraproduktivní.

Tam, kde to bude nezbytné, stanovíme pravidla pro postup v dané problematice, abychom docílili určité přehlednosti a ucelenosti.

Dalším úskalím vybraného tématu je skutečnost, že taková práce v některých oblastech rychle stárne a stává se neaktuální. Pokud budeme hovořit o postojích vybraných politických představitelů nebo veřejnosti, bude využitelnost těchto informací za několik let rapidně odlišná. Chtěl bych zdůraznit, že tato bakalářská práce vznikla před volbami do Evropského parlamentu 2019 a před vyjasněním odchodu Velké Británie z Evropské unie. Celá řada témat tak zůstává pro tuto práci položenou, ale nezodpovězenou otázkou. Odpověď poté přinese až čas. Některé odhady a prognózy se mohou po určité době jevit jako nepřesné, či dokonce absurdní. Jsem si ale jistý, že si svůj význam podrží i nadále, byť třeba v odlišném smyslu nežli původně zamýšleném. Většina témat popisuje (nebo otevírá) události a problémy, které si svou informační hodnotu nadále uchovají.

Se zastaráváním informací jsem se setkal též při výběru literatury k této práci. Odborných publikací k tématu evropské integrace vychází mnoho. Hermeneutický průzkum tak musel být doprovázen určitou selekcí literatury, jež by byla přínosná pro tuto práci. A přesto se mohlo stát, že jsem nějakou přínosnou knihu nedopatřením vynechal. Je téměř nemožné z hlediska rozsahu zvoleného tématu obsáhnout a zpracovat vše, co bylo pro tuto oblast bádání publikováno.

Při vyhledávání odborné literatury k postojům k evropské integraci jsem se opakovaně setkával s problémem jejich stáří. Četné množství těchto knih vyšlo před řadou let, a proto z nich nebylo možné vycházet buď vůbec, nebo pouze částečně. Některé se navíc zabývaly do hloubky různými metodologiemi a přístupy.

Při odkazování většinou konkretizuji danou stránku/stránky, z nichž jsem informaci čerpal a jen výjimečně odkazuji na větší rozpětí stran nebo celou kapitolu. Využitá literatura by se dala dělit na tematicky zaměřenou a jinou. Zatímco některé citované publikace se zabývají přímo problematikou evropské integrace, jiné se jí dotýkají částečně, okrajově, nebo se jí vůbec nezabývají. Vedle v seznamu uvedené literatury jsou pro mne v průběhu práce nedocenitelné internetové zdroje. Čerpám převážně z internetových zpravodajských webů a oficiálních stránek Evropské unie (Komise, Parlament, Rada atd.). Nezastupitelnou roli hrají webové stránky jednotlivých politických stran a jejich programy, které jsou rovněž cenným pramenem pro tuto práci. Z nich vycházím u těch stran (popř. hnutí), které jej stihly vydat nejpozději do 12. dubna 2019.¹ Tato práce mnohdy popisuje všeobecně diskutované a známé události, jež ponechávám většinou bez odkazu, protože předpokládám jejich všeobecnou znalost nebo platnost.

V souvislosti s použitou literaturou a zdroji bych rád dodal ještě jednu zásadní věc. Některé publikace, zvláště věnující se Evropské unii, evropské integraci a jejím dějinám, se často drží podobné osnovy (např. vývoj, instituce, jednotlivé politiky EU). Jedná se o základní fakta, která nelze opomenout ani v této práci. Proto v prvních kapitolách postupuji tematicky obdobně jako autoři v pro nás stěžejní publikaci *Evropská unie*.² Některé citované informace se nacházejí ve vícero publikacích, které jsou vedeny v seznamu. Uvádím vždy ten zdroj, z něhož jsem v tu chvíli čerpal. V průběhu celé práce jsou tyto informace odkazovány formou poznámek pod čarou. Pokud je text citován doslova (nikoliv pouze parafrázován, nebo odkazován), je označen uvozovkami a zvýrazněn kurzívou.

¹ Soustředíme se konkrétně na programy k volbám do Evropského parlamentu. Některé politické subjekty jej vydaly až po dopracování a odevzdání této práce.

² FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018.

1 Myšlenka evropského sjednocení v proudu času

Stejně jako v mnoha jiných pracích, jež se věnují evropské integraci, začne i tato stručným připomenutím historie myšlenky sjednocené Evropy. Je potřeba si uvědomit, že této ideji byla v různých dobách přikládána různá vážnost a rovněž intenzita, a co především, charakter samotné integrující se Evropy se postupem času měnil. Vybral jsem proto klíčové momenty, o kterých si myslím, že jsou pro celkový kontext této práce zásadní, tedy jak pro postoje jednotlivých politiků a veřejnosti k evropské integraci, tak především pro závěrečnou úvahu nad smyslem a směřováním Evropské unie, resp. Evropy jako takové.

1.1 Odkaz antického a křesťanského světa

Téměř během celých dějin evropského kontinentu (až na výjimky), se pohledy jednotlivých státníků, umělců a intelektuálů v čele s filozofy obracely k antickému ideálu, totiž starověkému Řecku a Římu. Zatímco staří Řekové dali Evropě významná filosofická a umělecká díla a stali se jakýmsi kulturním vzorem, staří Římané byli obdivováni především díky svému státnickému umu a obrovskému impériu, jež jako první a poslední v celé dosavadní historii dokázalo obehnat svými „hranicemi“ celé Středozevní moře. Ačkoliv se rozprostíralo od Británie po Arábii a od Rýna po Severní Afriku, čímž de facto zasahovalo do třech různých světadílů, nepodařilo se mu ovládnout celý evropský kontinent. Na druhou stranu byly udržovány vztahy s barbary za římskými limity a rovněž probíhala četná obchodní výměna. Proč se ovšem vracím na první pohled nepochopitelně až do období antického? Tyto dvě kultury, totiž řecká a římská, se staly v několika směrech inspirací pro politiku a ideje pozdějších vládců a intelektuálů, pro identitu národů i dnešní Evropu.

Středověkou pokračovatelkou byla Svatá říše římská, jejíž součástí byly na rozdíl od starověkého impéria i české země.³ Zjednodušeně řečeno: papež s císařem usilovali v tomto případě o vytvoření univerzální říše. V období renesance a humanismu, vzestupu italských městských států, se do popředí dostávají jednotliví intelektuálové, kteří žádají obnovu starověké římské říše v její tehdejší slávě a hranicích. Dalo by se tedy říci, že idea sjednocené Evropy nabyla již na sklonku středověku nového významu, zejména pod tíhou okolností. Nejen vpád osmanských Turků do Evropy pak přiměl českého krále Jiřího z Poděbrad k myšlence jakési „unie“ křesťanských vládců, spolku evropských křesťanských

³ V době starověkého Říma o českých zemích pochopitelně mluvit nelze. Myšleno je tak spíše území, na kterém se dnešní Česká republika rozkládá.

panovníků. Tento pokus sice neměl velký ohlas a skončil již ve svém zárodku, nicméně určitý význam v dějinách snah o sjednocenou Evropu má. Tímto konceptem předběhl svou dobu.

1.2 Evropa osvícená, revoluční a vznik národů

Od 18. století docházelo pod vlivem nejrůznějších revolucí, ať už průmyslové, čtenářské, vědecké, nebo té nejznámější, totiž Velké francouzské revoluce, k zásadním proměnám sociálním, politickým, hospodářským i náboženským. Svět se postupně změnil a propojil. A s ním i Evropa. V 18. století bylo velkým myšlenkovým předělem osvícenské období.

Německý filosof Immanuel Kant se ve své rozpravě *K věčnému míru* zabývá v jedné kapitole mezinárodním právem, které má být podle něho mimo jiné založeno na „*federalismu svobodných států*“.⁴ Kant říká: „(...) proto tedy musí existovat svazek zvláštního druhu, který lze nazvat mírový svazek (*foedus pacificum*), který by se od mírové smlouvy (*pactum pacis*) odlišoval tím, že tato by usilovala o ukončení pouze jedné války, zatímco mírový svazek o ukončení všech válek navždy.“⁵ – Tato myšlenka „*federality*“ má dle něj vést k věčnému míru: „*Neboť bude-li tomu štěstěna přát, dokáže, že se mocný a osvícený lid bude moci ustavit v republiku (...), pak tato republika vytvoří jakýsi střed federativního spojení pro jiné státy, aby se k ní připojily a tak si zajistily podle ideje mezinárodního práva stav svobody a rozšiřovaly jej postupně stále dál dalšími sdruženími tohoto druhu.*“⁶

Ruku v ruce s osvícenstvím a pokrokem se začaly probouzet nebo vznikat národní hnutí a státy. Vedle toho se v důsledku již dříve započatých společenských, hospodářských a politických změn začaly objevovat politické ideologie („ismy“ - liberalismus, konzervativismus, nacionalismus, socialismus, popřípadě jejich kombinace), které významně promluvily do dění ve století dvacátém a ovlivnily postoje k jiným národním státům, jakož také k evropské integraci. Během 19. století došlo k několika významným objevům zejména na poli technickém a přírodovědeckém. Nemáme zde prostor se podrobněji věnovat dějinám přelomu 19. a 20. století, nicméně je třeba si připomenout a

⁴ KANT, Immanuel. *K věčnému míru : filosofický projekt ; O obecném rčení: Je-li něco správné v teorii, nemusí se to ještě hodit pro praxi.* Praha : Oikoymenth, 1999, s. 20-23.

⁵ Tamtéž, s. 22.

⁶ Tamtéž, s. 22.

upozornit na několik důležitých momentů, zejména na tři největší konflikty v dosavadních dějinách, totiž dvě světové války, a následné bipolární rozdělení světa v druhé polovině 20. století. Dění v minulém století totiž nabylo masového charakteru, protože byla do událostí vtažena i široká veřejnost. S tím souvisí i rozvoj hromadných sdělovacích prostředků, tzv. masmédií. Jde o velmi zlomový předěl v komunikaci mezi lidmi. Víme dobře, jak důležitou roli začala sehrávat vedle tisku další masmédia, zejména rozhlas, televize a konečně internet ve století jednadvacátém. Tyto změny pochopitelně vždy upravovaly možnosti a konečně i vztah mezi politikem a občanem. Zatímco na počátku 20. století sehrával důležitou roli knižní trh a tisk, dnes je to internet a snad ještě televize, jež působí na široké masy

1.3 Zkušenost s válkou a idea „nové Evropy“

Nebylo by přesné tvrdit, že níže uvedení autoři byli prvními a snad i nejvýznamnějšími průkopníky, kteří přišli s myšlenkou sjednocené Evropy. Mnozí se od rozpadu římské říše snažili přijít s ideou na její obnovu. Mnozí snili rovněž o tom, že přetvoří Evropu k představě své. Konečně i největší diktátoři v čele s Hitlerem a Stalinem měli podobný cíl, avšak v jejich případech byly představy, motivace a prostředky zcela nehumánní, zločinné a zavrženíhodné. Pokud jde o otázku demokraticky uspořádané Evropy v meziválečném období, rád bych svou pozornost zaměřil na dva autory, přičemž oba mají k české zemi určitý vztah.

První osobností je československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk, který ve svém díle *Nová Evropa* tvrdí: „*Evropa rozhodně táhne k organizaci kontinentální. Národové evropští tou měrou, kterou se individualizují, usilují o semknutí hospodářské, komunikační a vůbec kultura technická se unifikuje; (...)*“.⁷ Masaryk, který se zasloužil o vznik samostatného československého státu, vystupuje proti imperialistickým a monarchistickým uskupením. Je přesvědčen, že: „*Skutečná federace národů nastane teprve, až národové budou volní a sami se spojí. K tomu směřuje vývoj Evropy.*“⁸ Národ byl pro Masaryka základní stavební jednotkou. O tom, jakou mu určoval roli, svědčí například tato další věta, kterou uvádím jako příklad: „*Svým rozsahem státy by se měly rovnat národům. Národy jsou přirozenou organizací lidstva, národnost je nejlepším zárukou mezinárodnosti, která stejně je*

⁷ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Nová Evropa : stanovisko slovanské*. Vydání páté. Praha : Ústav T. G. Masaryka a Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2016, s. 175.

⁸ Tamtéž, s. 56.

cílem evropského vývoje jako národnost.“⁹ Je potřeba brát na vědomí, v jaké době a v jakém kontextu psal Masaryk *Novou Evropu*. Bylo to na sklonku první světové války. Tím spíše pochopíme jeho výše zmíněné názory, jeho útočnou rétoriku proti centrálním mocnostem, kterou rozhodně nešetřil. Nově vznikající Československo, které spatřilo světlo světa až po napsání těchto Masarykových tezí, patřilo spíše k menším zemím. S Masarykem jsou neodlučně spojeny pojmy jako demokracie, diskuse, vzdělanost, humanismus. S tímto pronikl i do mezinárodní oblasti: „*Moderní humanitismus uznává práva slabého; (...) federace malých národů a států jest užití asociačního principu v organizaci mezinárodní.*“¹⁰ Masarykovo Československo bylo sice součástí mezinárodní organizace Společnosti národů a členem spojeneckého svazku Malé dohody, skutečné evropské federace národů se první československý prezident nicméně nedočkal. Na scénu se ovšem dostal jeden koncept, který sice nikdy nenaplnil svá původní předsevzetí a očekávání, byl ovšem zrealizován a určité podpory se dočkal rovněž. Jde o vznik tzv. Panevropského hnutí.

Druhou osobností je tak Richard Mikuláš Coudenhove-Kalergi, jehož koncept evropského uspořádání se zhmotnil v momentě, kdy spoluzakládal Panevropské hnutí, respektive Panevropskou unii. Znamením hnutí je *červený kříž na zlatém slunci*, což jsou dle hraběte symboly *humanity a rozumu*.¹¹ Koncepce Panevropy zaujala mnoho tehdejších politiků. Upozorňovala totiž nejen na nebezpečí evropské, nýbrž i světové, a největší rozmach zaznamenala v meziválečném období.¹² Je svým způsobem zajímavé, že Panevropa přežila do současnosti, kde však, zdá se mi, existuje ve stínu dnešní Evropské unie. Hrabě Coudenhove-Kalergi dále tvrdil, že Evropa již není hlavním světovým centrem jako tomu bylo ještě nedávno, svět se od ní emancipoval; naléhal na sjednocení evropských národů, aby nedošlo k pohlcení světovými mocnostmi, jejichž význam narůstá, a dále tvrdil, že hegemonie Evropy je minulostí, ale stále jde o její budoucnost, protože dosud nepřišla o svou samostatnost a svou vlastní kulturu.¹³ Zdá se mi, že tyto věty jsou do určité míry poplatné také dnešní době.

⁹ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Nová Evropa*, 2016, s. 131.

¹⁰ Tamtéž, s. 174.

¹¹ COUDENHOVE-KALERGI, Richard N. *Pan-Evropa*. Přeložil Rudolf KUČERA. 2. české vydání. Praha : Panevropa, 1993, s. 95.

¹² Podrobněji: FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 38-41.

¹³ COUDENHOVE-KALERGI, Richard N. *Pan-Evropa*, 1993, s. 14-20.

I s ohledem na hrůzy první světové války klade na Evropany tyto požadavky, aby unikly státy zkáze: „*Organizace místo anarchie; smírčí soud místo války; odzbrojení místo zbrojení o závod; solidární záruka místo svépomoci; kooperace místo konkurence.*“¹⁴ My už nyní víme, že navzdory této zkušenosti poznala Evropa ještě zkušenost mnohem horší, dají-li se vůbec taková neštěstí srovnávat.

I když se podařilo Panevropské unii ve dvacátých letech minulého století vzniknout, pravděpodobně můžeme říci, že nesplnila to, co bylo dle hraběte důležité: „*Aby se objevila na politické mapě, musí Pan-Evropa nejdříve zapustit kořeny v srdcích a hlavách Evropanů. Je třeba vystavět mosty dorozumění, zájmu a přátelství od národa k národu, od továrny k továrně, od odborů k odborům, od literatury k literatuře. Pocit evropské pospolitosti, evropský patriotismus, musí korunovat a doplňovat cit národní.*“¹⁵ Jako by bývala Evropa potřebovala navzdory těmto varováním a snahám ještě jednu zkušenost, než bude připravena vztahy i mezi těmi největšími nepřáteli usmířit. Odhlédněme nyní stranou od Coudenhove-Kalergiho Panevropského hnutí, a položme si otázku: Zapustila dnešní Evropská unie kořeny v srdcích a hlavách Evropanů? A je něco takového záměrem, ba dokonce nutností? Ponechme tuto otázku prozatím nezodpovězenou, vrátíme se k ní v naší závěrečné úvaze.

1.4 Vznik Evropských společenství

Poválečná situace v Evropě byla velmi špatná, ať už hospodářská, sociální, demografická či politická. Otázek a úkolů k řešení bylo příliš mnoho. Názorů na řešení zrovna tak. Pro tuto práci je ovšem nejzásadnější otázka budoucího uspořádání a vztahů mezi evropskými státy. Největší neznámou představovalo po roce 1945 pochopitelně Německo. V roce 1949 vznikla Severoatlantická aliance. Byť se jedná o organizaci, jejímiž členy se postupně stala celá řada evropských zemí, věnovat se jí dále podrobněji nebudeme stejně tak, jako dalším úspěšným i neúspěšným organizacím. O některých však bude potřeba se alespoň zmínit.

Než si připomeneme některé milníky ve vývoji evropské integrace 2. poloviny 20. století, je třeba upozornit na způsob, kterým budeme v tomto postupovat. Během dějin integrace probíhaly desítky summitů a konferencí, jichž se účastnilo mnoho na domácí i evropské půdě různě úspěšných zástupců jednotlivých zemí. Výsledkem byly zpravidla

¹⁴ COUDENHOVE-KALERGI, Richard N. *Pan-Evropa*, 1993, s. 59.

¹⁵ Tamtéž, s. 95.

různé plány, návrhy, smlouvy, které však byly velmi často zamítnuty. Proto se kvůli přehlednosti, a konečně také cíli této práce budu věnovat pouze klíčovým a obecně nejznámějším událostem ve vývoji evropského integračního procesu. Ty jsou vzhledem k charakteru této práce nejdůležitější.

Počátky současné formy integrace Evropy lze datovat do padesátých let 20. století, kdy byl vypracován tzv. Schumanův plán, pojmenovaný podle francouzského ministra zahraničí Roberta Schumana a vypracovaný především ministrovým poradcem Jeanem Monnetem. Hlavní myšlenkou bylo vytvoření společného trhu pro strategické komodity uhlí a oceli a zabránění dalšímu šíření sovětského vlivu.¹⁶ Vedle těchto Francouzů stály na počátku evropské integrace i další významné osobnosti evropské politiky, jež se zasazovaly svým úsilím o první důležité kroky, které bylo pro započetí nové evropské politiky třeba udělat. Na německé straně to byl především první spolkový kancléř Konrád Adenauer, na italské straně Alcide de Gasperi. Na samotné integraci se však podílelo, a ještě mělo podílet, mnoho dalších politiků, kteří k vybudování „nové Evropy“ přispívali různou měrou. Romano Prodi později prohlásil, že nám tito zakladatelé a předchůdci zanechali vskutku velké dědictví: „*ideu politické integrace jako pilíře stability, míru a civilizace mezi národy, Evropu chápanou jako defensor pacis, obránce míru.*“¹⁷ Roku 1951 byla podepsána tzv. Pařížská smlouva, která zakládala Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO), načež vstoupila v platnost v červenci 1952 na dobu 50 let, čímž se lišila od dalších Společenství, jež nebyly takto omezené časově.¹⁸ Zakládající šestice zemí byla následující: Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko a Spolková republika Německo. Právě účastí Německa na podobném projektu byl učiněn výrazný krok i v zahraniční politice a vztazích zejména mezi SRN a Francií.

Na jednání ministrů zahraničních věcí v Messině bylo v roce 1955 rozhodnuto jednak rozšířit sektorový přístup v *oblasti jaderné energetiky*, jednak uspěla myšlenka *komplexního ekonomického rozvoje*.¹⁹ Proto byla podpisem tzv. Římských smluv v roce 1957 založena dvě další Společenství, Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM) a Evropské hospodářské společenství (EHS). Tato Společenství byla tvořena stejnými zeměmi, jež předtím nechaly vzniknout ESUO. Významným bodem a úkolem nového EHS

¹⁶FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 52.

¹⁷ PRODI, Romano. *Idea Evropy*. [Brno]: Barrister & Principal, 2003, s. 46.

¹⁸ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 56.

¹⁹Tamtéž, s. 69-70.

bylo v časovém horizontu 12 - 15 let vybudovat společný trh s volným pohybem *čtyř svobod*, tj. *osob, zboží, služeb a kapitálu*.²⁰ Pokud se nám organizace dnešní Unie zdá nepřehledná, co teprve vývoj ES a jejich institucí. Až roku 1965 došlo k podpisu smlouvy o sloučení tří Společenství v Evropská společenství, čímž došlo k tolik potřebnému zpřehlednění integračního procesu a správě jednou Radou a Komisí.²¹ Období tzv. „eurosklerózy“, kdy integrační proces výrazně zeslábl a zpomalil, věrně dokládá rok 1965, kdy došlo k vyvrcholení francouzské nespokojenosti vedoucí až k tzv. „politice prázdných křesel“ v Radě, což následně vyřešil až kompromis na zasedání v Lucemburku roku 1966, který se týkal způsobu hlasování a záležitostí v zemědělské politice.²²

Zatímco byla Evropa a s ní v podstatě celý svět rozdělena bipolárně na dvě části, západoevropská integrace v podobě třech Společenství se dosud vyvíjela bez jednoho důležitého, tradičně demokratického, avšak konzervativního, hráče. Tím je samozřejmě Velká Británie, jež měla na sjednocenou Evropu odlišný pohled. I to bude výrazným tématem této práce, poněvadž se budeme později věnovat problematice tzv. „brexitu“, který se pochopitelně dotýká nejen Spojeného království, ale ovlivňuje i poměry v dalších zemích EU a přináší mnoho dosud nezodpovězených otázek. Než se však vůbec stali Britové součástí Evropských společenství, podíleli se na vzniku jiného sdružení. Roku 1960 bylo tzv. Stockholmskou smlouvou zřízeno Evropské sdružení volného obchodu (EFTA), do něhož vedle Spojeného království vstoupily i další země: Dánsko, Norsko, Švédsko, Rakousko, Švýcarsko a Portugalsko.²³ Vedle Evropských společenství tak v Evropě vyrostla další významná a poměrně silná organizace. Již v roce 1973 však Spojené království a Dánsko spolu s Irskem vstoupily přece jen do Evropských společenství a staly se tak prvními přistoupivšími zeměmi v dějinách tohoto sdružení. Určitou skepsi k projektu Evropských společenství si však Britové zachovali po celou dobu svého členství. Roku 1981 je v rozšíření „evropských integračních řad“ následovalo Řecko a o pět let později, tedy roku 1986, Španělsko s Portugalskem.

²⁰ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 75-76.

²¹ Tamtéž, s. 93-94.

²² Tamtéž, s. 98.

²³ Tamtéž, s. 83.

1.5 Vznik Evropské unie

V následujícím období došlo ještě před dalším rozšířením k několika zlomovým událostem. Tak byla například podepsána v roce 1985 tzv. Schengenská dohoda, roku 1986 Jednotný evropský akt a konečně Maastrichtská smlouva neboli Smlouva o Evropské unii, jež byla podepsána roku 1992 a vstoupila v platnost o rok později.²⁴ Vlivný evropský státník Francouz Jacques Delors, který výrazně prosazoval myšlenku supranacionalizace se rovněž domníval, že je možné provádět současně prohlubování i rozšiřování EHS (EU). S tím ovšem nesouhlasila zejména Velká Británie v čele premiérkou Margaret Thatcherovou.²⁵ „Maastricht“ byl zcela zásadní předěl, který je reflektovaný dodnes jak odborníky, tak i laickou veřejností. Tato smlouva rozdělila politiky EU do třech pilířů, tvořících pospolu tzv. „maastrichtský chrám“. Zatímco první pilíř (Evropské společenství) přesouvá suverenitu na společné integrační orgány a má tak nadnárodní charakter, druhý a třetí pilíř (společná zahraniční a bezpečnostní politika; justice a vnitro) ponechává jednotlivým státům své suverenity, čímž má rozhodování nadále mezinárodní charakter.²⁶ Politolog Petr Fiala, jehož publikace o evropské integraci jsou pro tuto práci důležitým informačním zdrojem, přináší zajímavý pohled na podpis této smlouvy. Zaujala mě pasáž, ve které hovoří o neprůhlednosti a nesrozumitelnosti definice tohoto nového systému, kdy je potřeba výkladu specialistů na evropskou integraci a ani ti se v integračním víru plně nevyznají, neumějí jej pojmenovat. Dále hovoří o tom, že smlouva zajistila do určité míry jednosměrnou flexibilitu, čímž „umožňovala následnou komunitarizaci čehokoliv z mezivládních pilířů.“²⁷

Nebyly tu však jen vnitřní záležitosti Evropských společenství, nýbrž i zahraniční, geopolitické zlomy, kterým vévodil rozpad Sovětského svazu a tím pádem otevření nových možností ve střední a východní Evropě. Tolik nových starostí, nadějí, snů a víry, avšak vyjasnění vzájemných vztahů a poměrů mezi zeměmi s nově nabytou demokracií a Západem se ukázalo býti nesnadným úkolem. Vždyť trvalo celých 15 let, než došlo k největšímu rozšíření, jaké Evropská unie dosud zažila. Jeho součástí byla i Česká republika. Ještě před tím došlo na přistoupení Finska, Rakouska a Švédska v roce 1995. Původně mělo tuto trojici

²⁴ Jednotlivé letopočty podrobněji: Euroskop. Základní data o EU. *Euroskop.cz*[online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: <https://www.euroskop.cz/9021/sekce/zakladni-data-o-eu/>

²⁵ Podrobněji: FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 135.

²⁶ Tamtéž, s. 137-139; nebo také: FIALA, Petr. *Evropský mezičas : nové otázky evropské integrace*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Brno : Barrister & Principal, 2010, s. 104-105.

²⁷ FIALA, Petr. *Evropský mezičas*, 2010, s. 104-107.

doplnit i Norsko, avšak na rozdíl od výše zmíněných nových členských zemí se Norové již podruhé vyslovili v referendu proti vstupu do Evropské unie, a to navzdory úspěchům ve vyjednání výhod a ústupků ze strany Unie.²⁸ Východní rozšíření v roce 2004, jehož součástí byla i Česká republika, proběhlo úspěšně. Alespoň pokud jej budeme hodnotit na základě referend o přistoupení. Tehdejší předseda Evropské komise Romano Prodi upozorňoval, že se mnozí občané kandidátských zemí obávají, aby nevstoupili do dalšího velkého bloku a nepromarnili tak svou znovunabytou svobodu. Na druhé straně pak viděl obavy u mnohých ze stávajících členských států o dopady vztahující se ke vstupu chudších zemí do Unie. On sám rozšíření podporoval s tím, že jej považoval za nejlépe připravené v dějinách integrované Evropy. Domníval se, že výhody převažují nad novými zodpovědnostmi a že v případě tohoto spojení budeme vítězi všichni.²⁹ Vedle ČR se jednalo o vstup těchto zemí: Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko. Ty o 3 roky později následovalo Bulharsko s Rumunskem a konečně Chorvatsko roku 2013, jako doposud poslední přistoupivší země.

Na posledních řádcích jsme se věnovali převážně procesu rozšiřování. Je ovšem nutné neopomenout vznik společné měny. Euro bylo několika členskými zeměmi používáno od roku 1999 v bezhotovostní podobě a o tři roky později se v těchto zemích začalo platit společnými mincemi a bankovkami.³⁰ Od té doby přistoupilo ke společné měně i několik dalších zemí, mezi něž Česká republika dosud nepatří. Všechny tyto události zásadně pozměnily kurs směřování evropské integrace. Z nejvýznamnějších epizod dalšího rozhodování jmenujme po „Maastrichtu“ alespoň podpis Amsterodamské smlouvy roku 1997, smlouvy z Nice roku 2001 a poté, co byla v nizozemském a francouzském referendu odmítnuta Evropská ústava, následoval roku 2007 podpis Lisabonské smlouvy.³¹ Té kontroverze budící smlouvy, jež vyvolává takové diskuse, a s jejíž ratifikací ČR tolik otálela. O co tedy ve zkratce šlo? Nahlédněme opět do našeho průvodce, totiž tolikrát citované publikace *Evropská unie*: Vycházelo se ze zamítnuté Smlouvy pro Evropu. Byly odstraněny některé články. Smlouva byla podepsána v prosinci 2007, ale kvůli problémům s ratifikací

²⁸ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 151-152.

²⁹ Podrobněji: PRODI, Romano. *Idea Evropy*, 2003, s. 6.

³⁰ Historie eura. Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/historie-eura>

³¹ Euroskop. Základní data o EU. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: <https://www.euroskop.cz/9021/sekce/zakladni-data-o-eu/>

dokumentu v Irsku, Německu, Polsku, Velké Británii a též České republice, která ratifikovala dokonce jako poslední, vstoupila v platnost až 1. prosince 2009, tedy o celých 11 měsíců později oproti původnímu předpokladu. Smlouva v podstatě zrušila strukturu chrámu s pilíři a vytvořila právní subjektivitu Unie, přičemž pravomoci dále dělí na podpůrné, sdílené a výlučné. Zavádí princip tzv. oboustranné flexibility, vytváří funkci předsedy Evropské rady a úpravy v hlasování kvalifikovanou většinou v Radě. Objevuje se zde nástroj přímé demokracie v podobě evropské občanské iniciativy; Smlouva mimo jiné poprvé zohledňuje možnost vystoupení některého členského státu, který by se vystoupit rozhodl. Snažil jsem se udělat výňatek toho zásadního pro tuto práci, přičemž odkazuji na příslušnou literaturu, kde je nejen příslušná problematika rozpracována do větší hloubky, ale rovněž téma Lisabonské smlouvy rozšiřuje.³²

Někdo viděl v Maastrichtské smlouvě a jejích následnicích, zejména té Lisabonské, nevídané příležitosti, počátek „nové Evropy“, někdo však ohrožení „starého kontinentu“, či minimálně vykročení špatným směrem. Bud', jak bud', Lisabonská smlouva byla podepsána. Před dnešní Evropou však stojí opět spousta otázek, výzev a problémů. Problémů vnitřních i vnějších. Co je Evropská unie? Tato otázka se vzhledem k rozsáhlejšímu úvodu myšlenky sjednocené Evropy nabízí. Charakteristika se základní definicí Evropské unie není přitom vůbec jednoduchá a jednoznačná. V souvislosti s EU se často vyskytuje označení „sui generis“ (vlastního druhu). Pro nás ale není ani tak podstatné, jestli ji budeme nazývat čistě mezinárodní organizací (politickou, hospodářskou, politicko-hospodářskou ...), nebo něčím jiným. Podstatné je, že Evropská unie je faktický předěl v historii pokusů o sjednocení kontinentu, ať už se samotným projektem sympatizujeme více či méně. Není zde uplatňován mocenský chtíč ovládnout území svého souseda, ovládnout celý kontinent a opanovat jej. Evropská unie je a měla by být založena na spolupráci a rovnosti svých členských států bez ambicí výše zmíněných. Přesto jsou názory na ni rozporuplné, či dokonce konfliktní. I proto vyvstávají důležité otázky, které se řeší na té nejvyšší evropské úrovni, ba i mezi evropskými občany, respektive občany členských států Unie. Má se dále prohlubovat její integrace? A má se EU nadále rozšiřovat? Jak řešit tyto četné otázky? Jak reagovat na evropské i globální výzvy a krize? Jak se k tomu staví domácí politická reprezentace a jak přední političtí lídři evropských institucí nebo členských zemí? A co veřejnost? Sdílí postoje politiků? Berou

³² Podrobněji / O Lisabonské smlouvě vycházím z: FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 210-226.

politici ohled na názory svých voličů? I na tyto otázky se budeme snažit nacházet s různou mírou úspěšnosti odpovědi v dalších kapitolách této práce.

1.6 Vstup České republiky do EU

Československu se po sametové revoluci otevřely nové možnosti v oblasti mezinárodních vztahů. Po následném rozpadu federace se o členství v integračních strukturách ucházela již samostatná Česká republika a samostatné Slovensko. Přes nelehký průběh transformace v „polistopadových letech“, se naše země stala členem nejprve Severoatlantické aliance (NATO) roku 1999 a o 5 let později členem Evropské unie. Pojdme se aspoň ve stručnosti podívat, jak se členství ČR v EU zrodilo. Dovoluji si i zde odkázat na příslušnou literaturu, protože se vývojem před vstupem ČR do EU nebudeme věnovat do detailů.³³

Po rozdělení federace, jehož relativně poklidný průběh by nám mohly závidět nejruznější země nejen v Evropě, nýbrž po celém světě, usilovala Česká republika i Slovensko o vstup samostatně. Nové uchazečské země musely nejprve splnit tzv. kodaňská kritéria, která po zájemcích o vstup požadovala stabilitu institucí zaručujících demokracii, fungující tržní ekonomiku, zajištění a dodržování lidských práv, ochranu národnostních menšin, odolat konkurenci v rámci Evropské unie a převzít závazky, které vyplynou danému státu z jeho členství v Evropské unii.³⁴ Samotná přístupová jednání započala roku 1998 a největší otázky, spory a problémy se týkaly jednak legislativní a zemědělské oblasti, jednak vztahů se sudetskými Němci v otázce Benešových dekretů, a Rakouskem, které se, jak víme, dlouhodobě staví proti jaderné energetice, a tudíž i českým jaderným elektrárnám, včetně Temelína.³⁵ Domnívám se, že ačkoliv členství naší země podporoval především Václav Havel, u rozhodujících momentů pro vstup do Evropské unie byl předseda vlády a později druhý prezident ČR Václav Klaus. Právě Klausova vláda podala přihlášku do EU a Václav Klaus, tehdy již jako prezident, podepsal 16. dubna 2003 v Athénách spolu s premiérem Vladimírem Špidlou, ministrem zahraničí Cyrilem Svobodu a hlavním vyjednavatelem s EU

³³ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 161-172, 188-206. ČR samostatně např. na: EUROSKOP. Vstup ČR do EU. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2019-03-16]. Dostupné na: <https://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/>

³⁴ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 164.

³⁵ ČT. Česká republika se stala členem Evropské unie. *Vyprávěj. Ve stopách doby. Česká televize* [online]. 2004. [cit. 2019-03-09]. Dostupné na: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10266819072-vypravej/ve-stopach-doby/2004/667-ceska-republika-se-stala-clenem-evropske-unie/>

Pavlem Teličkou Smlouvu o přistoupení České republiky k Evropské unii, což Klaus tehdy označil za „sňatek z rozumu, ne z lásky“ (video od 01:23).³⁶ Zmiňuji to zejména kvůli jeho kritickým, místy až negativním postojům vůči evropské integraci, na což později ještě poukážeme. Prezident Václav Havel věřil v ideu evropské integrace, kterou chápal rovněž jako nejlepší cestu, jak předejít nepřetržitým konfliktům plynoucích z národních zájmů, které se zdají býti zdrojem nekončících sporů. Zdůraznil ovšem, že to neznamenaá zbavovat národy jejich identity, nýbrž možnost zasednout u společného stolu s ostatními.³⁷ Vstup ČR do EU však ještě museli stvrdit občané v referendu. Šlo přitom, jak známo, o dosud jediné celostátní referendum. *Referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii* se konalo ve dnech 13. - 14. června 2003. S volební účastí 55,21 % se občané jednoznačně vyslovili pro vstup své země do EU, když pro hlasovalo 3 446 758 lidí (77,33 %) a proti 1 010 448 lidí (22,67 %).³⁸ Nic už tak nebránilo tomu, aby se o necelý rok později, přesněji řečeno 1. května 2004, stala Česká republika součástí Unie. Součástí schengenského prostoru se ČR stala až v roce 2007. Naše země se vstupem do EU rovněž zavázala přijmout jednotnou evropskou měnu (euro), přičemž jsou důležité zejména dvě věci - termín stanoví vláda České republiky; musí být přitom splněna určitá ekonomická a právní kritéria.³⁹ Vedle těchto kritérií je však zásadnější problém postoj široké veřejnosti k přejetí eura. Tento postoj je spíše odmítavý, což v zásadě reflektují i politické strany, z nichž se některé buď otevřeně staví proti přijetí společné evropské měny, nebo ji sice otevřeně podporují, ale neodvažují se k jejímu ráznému prosazení. Domnívám se, že stranám, které to s eurem myslí vážně, by v současnosti hrozil odliv voličů.

Prezident Václav Klaus měl důležité slovo i u podpisu Lisabonské smlouvy. Jak již bylo řečeno, Česká republika byla jednou ze zemí, v níž neprobíhala ratifikace smlouvy příliš hladce. Zatímco Poslanecká sněmovna Lisabonskou smlouvu podpořila, Senát podal

³⁶ Podrobněji v textu a **videu**: Autor: jh; zdroj: ČT24, ČTK. „Nemůžeme zůstat sami.“ Před 15 lety Klaus a Špidla podepsali vstup do EU. ČT24 - Česká televize [online]. 16. 04. 2018. [cit. 2019-03-09]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2451382-nemuzeme-zustat-sami-pred-15-lety-klaus-a-spidla-podepsali-vstup-do-eu>

³⁷ HAVEL, Václav. *Evropa jako úkol : výběr z projevů 1990-2009*. Texty uspořádal Martin VIDLÁK. 3., nezměněné vydání. Praha : Knihovna Václava Havla, 2014, s. 65.

³⁸ Referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii konané ve dnech 13.-14.06.2003. Výsledky za Českou republiku. ČSÚ, www.volby.cz [online]. [cit. 2019-03-09]. Dostupné na: <https://www.volby.cz/pls/ref2003/re13?xjazyk=CZ>

³⁹ Euro a Česká republika. *Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura* [online]. [cit. 2019-03-09]. Dostupné na: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika>

návrh na její přezkoumání Ústavním soudem, což zopakovala skupina 17 senátorů o více než rok později a prezident Václav Klaus navíc požadoval vyjednání výjimky. Poté, co byla výjimka vyjednána, a Klaus dokument podepsal, stala se Česká republika poslední zemí, která Lisabonskou smlouvu úspěšně ratifikovala, a proto mohla vstoupit 1. prosince 2009 v platnost.⁴⁰ Tím ovšem diskuse k Lisabonské smlouvě neskončila. Byli jsme (a budeme) svědky vášnivých diskusí, které smlouva vyvolává. Mnozí se domnívají, že omezila již tak dost ohraničenou suverenitu členského státu. Václav Havel uvedl, že by se měla státní a evropská suverenita doplňovat. Chtěl tím říci, že jedno nevylučuje druhé, že je-li někdo Evropanem, nepřestává být Čechem. Naopak, jakožto Čech je i Evropan. Evropu označoval opakovaně za „vlast našich vlastí.“⁴¹ S tím se dá do určité míry souhlasit, ale tento názor není v mnoha směrech dostatečný a už vůbec se s ním nemusí někteří občané ztotožnit.

⁴⁰ Podrobněji o ČR a Lisabonské smlouvě: FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 216-219.

⁴¹ Tato Havlova slova k Lisabonské smlouvě viz: HAVEL, Václav. *Evropa jako úkol*, 2014, s. 257.

2 Instituce Evropské unie

V předchozí kapitole se často psalo o institucích, řeč se k nim však vrací opakovaně. Nicméně v této části bude jednotlivým orgánům EU věnován samostatný úsek. Jedná se sice o „technické“ záležitosti, které jsou na první pohled vzdálené od ústředního tématu, avšak opět je lze označit za důležité pro celkový kontext práce. Podíváme se na ně proto aspoň v krátkosti a nebudeme zacházet do podrobností. Zatímco u některých orgánů EU si vystačíme se základními informacemi, jež lze běžně dohledat v literatuře nebo na internetu, u Evropského parlamentu bychom se přeci jen zastavili. Je pro nás zajímavý hned z několika důvodů. Jednak je to jediný orgán, kam evropští občané, respektive občané jednotlivých národních států, volí přímo své zástupce, jednak je zde zajímavé členění na tzv. frakce. Toto dělení je podstatné proto, že se pochopitelně dotýká i českých volených stran a politiků. Následující podkapitoly budou vycházet především z publikace o *Evropské unii* a oficiálního webu EU. Na začátku každé podkapitoly na ně odkazují.

2.1 Evropská rada⁴²

Evropská rada je nejvyšším orgánem Unie. Své sídlo má v Bruselu, kde se na tzv. summitech scházejí nejvyšší političtí představitelé členských států. Na vnitropolitickém systému jednotlivých zemí pak záleží, zdali na summitu zastupuje příslušný stát prezident, předseda vlády, nebo kancléř. Českou republiku v tomto případě zastupuje premiér, kterým je aktuálně Andrej Babiš. Členy Evropské rady jsou rovněž její na dva a půl roku volení předseda, jímž je v současné době Donald Tusk z Polska, a dále pak předseda Evropské komise. Tento přední orgán tak funguje na principu mezinárodní spolupráce. V jeho kompetenci je nominovat kandidáta na pozici předsedy Evropské komise. Rozhoduje o nejdůležitějších otázkách, týkajících se například směřování jednotlivých politik a Unie jako takové. Rozhoduje se zejména na základě konsensu, v některých případech pak kvalifikovanou většinou.⁴³

⁴² Podrobněji: k Evropské radě: FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 237-252; nebo: Evropská rada. *Evropská unie* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-council_cs

⁴³ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 250-251.

2.2 Rada Evropské unie⁴⁴

Dalším významným a vlivným orgánem je Rada Evropské unie, jež opět sídlí v Bruselu. Spolu s Evropským parlamentem se podílí na schvalování právních předpisů a rozpočtu. Scházejí se zde příslušní ministři vlád členských zemí, a to podle oblasti svého působení. Pokud se jedná o finanční záležitosti, scházejí se ministři financí. Pokud se jedná o dopravu, scházejí se ministři dopravy „osmadvacítky“. Způsob rozhodování se od Evropské rady spíše liší. Ke schvalování dochází většinou prostřednictvím kvalifikované většiny, k čemuž se vážou dvě základní podmínky. O tomto způsobu se dočteme například na stránkách Evropské unie, kde se uvádí, že pro návrh musí hlasovat minimálně 55 % členských států (tj. 16 z 28 zemí) a tyto státy musí dohromady zastupovat minimálně 65 % všech obyvatel Evropské unie. Dále je zde možnost pro eventuální vznik tzv. blokační menšiny, jež se ovšem musí skládat z nejméně čtyř zástupců členských zemí, jejíž populační součet je tentokrát stanoven na dolní hranici 35 %.⁴⁵ Kvalifikovaná většina je tedy na půdě Evropské unie odlišná od té, kterou známe z domácího politického systému. Již méně často se rozhoduje pomocí většiny, nebo jednomyslného hlasování, které se vyžaduje pouze tam, kde dochází k ovlivňování národních zájmů a řešení citlivějších témat členských zemí.⁴⁶

Zajímavé na tomto orgánu je jeho řízení. Je zde zaveden systém střídavého předsednictví, v jehož čele stojí vždy na půl roku jedna z členských zemí. Česká republika si tuto pozici vyzkoušela poprvé v první polovině roku 2009, druhé české předsednictví je plánováno na druhou polovinu roku 2022.⁴⁷ Zajímavá je zde spolupráce tzv. „trojky“, která je tvořena třemi po sobě předsedajícími zeměmi kvůli minimalizaci výkyvů v reprezentaci, přičemž tyto země tvoří společný osmnáctiměsíční program, z něhož vychází přesnější šestiměsíční programy jednotlivých zemí trojky.⁴⁸ Stálým předsedou je pak v oblasti zahraničních záležitostí vysoký představitel pro společnou zahraniční a bezpečnostní

⁴⁴ Podrobněji k Radě Evropské unie: FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 253-298; nebo: Rada Evropské unie. *Evropská unie* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/council-eu_cs

⁴⁵ Podrobněji: Kvalifikovaná většina. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Aktualizováno 30. 11. 2017. [cit. 2019-03-21]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/voting-system/qualified-majority/>

⁴⁶ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 287-292.

⁴⁷ České předsednictví EU 2022. *Úřad vlády České republiky* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: <http://www.eu2022.cz/>

⁴⁸ Podrobněji: FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 277, 281.

politiku Evropské unie. Tento post zastává v současné době Federica Mogheriniová z Itálie. Rada Evropské unie byla zmíněna jako první ze třech orgánů, které se podílejí na legislativní činnosti. Dalším orgánem je Evropská komise.

2.3 Evropská komise⁴⁹

Evropská komise má sice své hlavní sídlo opět v Bruselu, ale je orgánem zásadně se lišícím od dvou předchozích. Ačkoliv jej tvoří z každé země jeden zástupce, nejedná se již o orgán s mezinárodním charakterem, ale je založen na nadnárodním principu. Dá se do určité míry označit jako výkonný orgán, který má navíc jako jediný možnost předkládat legislativní návrhy, dále dohlíží na dodržování evropského práva v členských státech (proto bývá někdy označována jako „strážkyně smluv“), v některých případech zastupuje Unii v zahraničí a navrhuje též rozpočet. A ani tímto výčtem jsme úkoly stanovené Evropské komisi nevyčerpali. Ačkoliv o schvalování právních předpisů rozhoduje Rada EU a Evropský parlament, má Evropská komise zcela jedinečné postavení napříč institucionální strukturou. Paradoxní svým způsobem je, že Komise potom představuje často opozici zejména vůči Evropské radě, kdy obhájuje, respektive prosazuje tyto zájmy a návrhy proti někdy odlišným představám národních států.⁵⁰

Jak je to s předsednictvím a složením Komise? Skládá se z 28 komisařů (každá členská země = 1 komisař) včetně předsedy, vysokého představitele pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a dalších místopředsedů. Komise odpovídá za svá rozhodnutí jako celek, což je jeden z důvodů, proč se snaží dosáhnout nejlépe konsenzuálního postoje.⁵¹ Funkční období je stejně jako u Evropského parlamentu pětileté. Zajímavé je, že velká část komisařů zastávala v minulosti diplomatické nebo politické posty, zejména na domácí národní scéně, kde jim příslušely premiérské a ministerské funkce.⁵² V současné době je předsedou Jean-Claude Juncker z Lucemburska. Českou komisařkou je od roku 2014 Věra Jourová, která působí v oblasti pro spravedlnost, spotřebitele a rovnost žen a mužů. Některým Junckerovým postojům se budeme věnovat v jedné z následujících kapitol.

⁴⁹ Podrobněji k Evropské komisi: FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 299-364; nebo: Evropská komise. *Evropská unie* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_cs

⁵⁰ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 356.

⁵¹ Tamtéž, s. 348.

⁵² Tamtéž, s. 332.

2.4 Evropský parlament

2.4.1 Základní informace o Evropském parlamentu⁵³

Orgán Evropského parlamentu je pro tuto práci stěžejní. Jako jediný ze všech institucí se skládá z přímo zvolených zástupců, kteří jsou vybíráni občany členských zemí každých 5 let. První přímé volby se uskutečnily v roce 1979, ačkoliv počátky (předchůdce) parlamentu bychom snad mohli hledat souběžně se zrozením Společenství, tehdy však vznikl pod názvem Společné shromáždění. Také složení Shromáždění (Parlamentu) bylo na počátku docela jiné. Zasedali v něm zástupci, respektive delegace z národních parlamentů.⁵⁴

Hovoříme o posledním (hlavním) orgánu, který se vedle Evropské komise a Rady EU podílí na řádném legislativním postupu. Svou nezastupitelnou roli hraje při schvalování rozpočtu, kde je vedle Komise a Rady opět klíčovým hráčem. Důležitou funkcí je demokratická kontrola orgánů Unie. Vedle schvalování Komise, může například vyslovit Komisi nedůvěru, načež by musela Komise odstoupit.⁵⁵

Dnes sídlí ve třech městech: francouzském Štrasburku, belgickém Bruselu (jako většina unijních orgánů) a lucemburském hlavním městě Lucemburku. Plenární zasedání se konají ve Štrasburku.

V posledním funkčním období čítal Parlament 751 poslanců z 28 členských zemí. Předseda je volen na 2,5 roku, tedy na polovinu funkčního období. V současné době zastává tento post Antonio Tajani z Itálie, jenž nahradil na počátku roku 2017 ve funkci Martina Schulze z Německa. Ten Evropskému parlamentu předsedal 5 let (2012-2017), protože svůj post dokázal obhájit. Jedním ze současných místopředsedů je také Čech Pavel Telička.

2.4.2 Volby do Evropského parlamentu

Samozřejmě by i téma voleb do Evropského parlamentu vystačilo na samostatnou práci. Textů na toto téma bylo dle mého soudu napsáno již mnoho a hodnocení výsledků voleb je lepší přenechat odborníkům z řad zkušených politologů. Pro naši potřebu si vystačíme se základními informacemi, které nám umožní lépe pochopit systém voleb do

⁵³ Podrobněji k Evropskému parlamentu: FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 365-426; nebo: Evropský parlament. *Evropská unie* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-parliament_cs

⁵⁴ Podrobněji: FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 368, 396.

⁵⁵ Evropský parlament. *Evropská unie* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-parliament_cs

společného zastupitelského orgánu na evropské úrovni. Blížící se volby jsou ideální příležitostí, jak si přiblížit jejich povahu. Se zvláštním důrazem se zaměříme na Českou republiku.⁵⁶

Když se v roce 1979 přistoupilo k přímým volbám, posílil Evropský parlament svou legitimitu, což se promítlo na posílení jeho pozice v struktuře institucí.⁵⁷ Od tohoto zásadního milníku probíhají přímé volby do Evropského parlamentu každých 5 let, a proto půjdou Evropané z původních členských zemí k volbám již podeváté. Pro české voliče jde v pořadí o čtvrté volby. Pokud jsme hovořili o Evropské unii jako o zvláštní organizaci s povahou „sui generis“, o Evropském parlamentu to platí zrovna tak. Lidé ze všech členských zemí volí své zástupce do jednoho společného orgánu.

V období od roku 2014 do letošních voleb zasedalo v Evropském parlamentu 751 poslanců. Tento počet se však často měnil a výjimkou nemají být ani letošní květnové volby, kdy musel být v souvislosti s odchodem Spojeného království upraven počet poslaneckých křesel, jichž bude v následujícím funkčním období pravděpodobně pouze 705. Velká Británie zastávala celkem 73 poslaneckých míst, z nichž bude 27 nově rozděleno mezi některé členské země. Zbývajících 46 křesel zůstane neobsazeno (zmrazeno), a tak do nich mohou případně zasednout zástupci z nově přistoupivších zemí, dojde-li k rozšíření Unie; to vše pak za předpokladu, že Velká Británie opustí EU, protože v opačném případě by se zachovalo stávající rozdělení.⁵⁸ České republiky se v každém případě přidělování nových křesel netýká, a proto bude volit, stejně jako v roce 2014, 21 poslanců.

Často se hovoří o možnosti zavést jeden volební obvod se společnými (nadanárodními) kandidátními listinami. Toto téma se diskutovalo i v loňském roce, kdy jej sice řada politiků prosazovala, našli se však i odpůrci tohoto návrhu. Pro letošní volby můžeme považovat toto téma za uzavřené i díky následujícím dvěma stanoviskům, jednomu od Evropského parlamentu, jednomu od Evropského rady.

⁵⁶ Níže částečně vycházíme z následujícího odkazu, kde jsou sepsány nejdůležitější informace o volbách do Evropského parlamentu v České republice, podrobněji: Evropské volby 2019: Jak hlasovat v Česku. : *Evropské volby* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: <https://www.evropske-volby.eu/jak-volit/ceska-republika>

⁵⁷ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 372.

⁵⁸ Podrobněji k změnám po brexitu: Tisková zpráva: Počet poslanců Evropského parlamentu se po brexitu sníží. *Zpravodajství | Evropský parlament* [online]. 07. 02. 2018, 17:20. [cit. 2019-03-25]. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20180202IPR97025/pocet-poslancu-evropskeho-parlamentu-se-po-brexitu-snizi>

„Parlament nepodpořil výzvu Výboru EP pro ústavní záležitosti (AFCO) na zřízení nadnárodního volebního obvodu a celounijní kandidátní listiny.“⁵⁹

„K otázce nadnárodních kandidátních listin se lídři vrátí v budoucnu, v kontextu voleb v roce 2024.“⁶⁰

Vyjádření Evropské rady poukazuje na to, že tato záležitost není rozhodně uzavřena a diskuse o ní se dá očekávat i v budoucnu.

Některé podmínky musejí při volbách splnit všechny členské země, další postupy stanovují vnitrostátní předpisy. Proto se některé volební náležitosti liší, půjdeme-li od jednoho státu k jinému.

V Evropském parlamentu je jako nejlidnatější stát nejvíce zastoupena Spolková republika Německo s 96 poslanci, nejmenší země jako Kypr, Lucembursko, Malta (a dosud též Estonsko) mají po šesti poslancích. Podíváme-li se na toto číslo, zjistíme, že co do počtu obyvatel zastupuje německý poslanec více občanů SRN než český poslanec občanů ČR. V této věci se hovoří o tzv. poměrném sestupném zastoupení.⁶¹

Zatímco věková hranice u aktivního volebního práva je u členských zemí stanovena na 18 let (výjimkou je pouze Rakousko, kde se volí již v 16 letech), u pasivního volebního práva již taková shoda nepanuje, což dokládá rozdílná věková hranice 18, 21, 23 a 25 let.⁶² V České republice máme právo být do Evropského parlamentu voleni od 21 let. Eurovolby 2019 budou probíhat ve všech sedmadvaceti členských státech v různých dnech od čtvrtka 23. května do neděle 26. května. V České republice se volí v pátek a sobotu. Čeští občané budou v celostátním volebním obvodu vybírat ze stejných kandidátů. Pro vstup do Evropského

⁵⁹ Tisková zpráva: Počet poslanců Evropského parlamentu se po brexitu sníží. *Zpravodajství | Evropský parlament* [online]. 07. 02. 2018, 17:20. [cit. 2019-03-25]. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20180202IPR97025/pocet-poslancu-evropskeho-parlamentu-se-po-brexitu-snizi>

⁶⁰ Neformální zasedání 27 hlav států a předsedů vlád, 23. února 2018. *Consilium - Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/european-council/2018/02/23/>

⁶¹ Tisková zpráva: Počet poslanců Evropského parlamentu se po brexitu sníží. *Zpravodajství | Evropský parlament* [online]. 07. 02. 2018, 17:20. [cit. 2019-03-25]. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20180202IPR97025/pocet-poslancu-evropskeho-parlamentu-se-po-brexitu-snizi>

(Pro příklad: Zaokrouhleně osmdesátimilionové Německo je zastoupeno 96 poslanci, zaokrouhleně desetimilionová Česká republika 21 poslanci. Jeden německý poslanec tak zastupuje více občanů své země než poslanec český - pozn. autor)

⁶² FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 391.

parlamentu je v České republice stanovena uzavírací klauzule 5 % (opět se liší stát od státu), což známe například i z voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

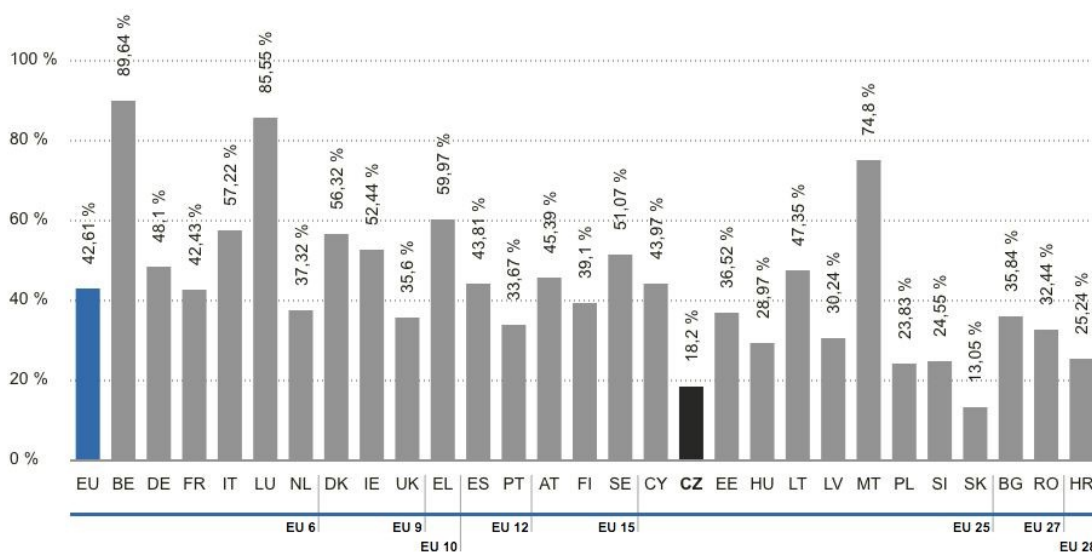
Již od roku 2004, kdy šli čeští občané poprvé k evropským volbám, se naše země prezentuje nízkou volební účastí. Spolu se senátními volbami přiláká k volebním urnám nejméně lidí. Domnívám se, že v letošních květnových volbách (2019) se přitom dají očekávat změny v řadách českých zastupitelů. ČeskéNoviny.cz v únoru 2019 napsaly: „*Hnutí ANO premiéra Andreje Babiše by po květnových volbách mohlo v novém europarlamentu získat osm křesel. Plyne to z první projekce odhadů výsledků, které novinářům nabídl samotný europarlament. Z Česka by v novém EP podle projekce zasedli také čtyři zástupci ODS, po třech mandátech by měli získat Piráti a ČSSD, dva by připadly KSČM. Do europarlamentu by se měl dostat také jeden zástupce SPD. Bez europoslaneckého mandátu by tak v Česku zůstaly TOP 09 a KDU-ČSL, tedy strany, které jsou nyní členy nejsilnější lidové frakce.*“⁶³ Vzhledem k tomu, co bylo zmíněno výše, není takovýto scénář nepravděpodobný. Zvláště pokud se podíváme na poslední vnitrostátní volby a průběžné průzkumy. Uvidíme, jak přesné tyto odhady budou.

Lze uvažovat o porovnání účasti a výsledků v jednotlivých zemích. Potíž tkví v tom, že některé státy jako Belgie, Kypr, Lucembursko a Řecko mají povinnou volební účast.⁶⁴ To se názorně projevuje na následujícím grafu z minulých voleb, kde tyto země svou účastí vyčnívají. Naproti tomu se Česká republika potýká s nízkou volební účastí. Podíváme-li se na statistiku volební účasti z roku 2014, dopadl hůře už jen náš soused Slovensko (obrázek 1).

⁶³ ČTK. První projekce výsledků eurovoleb: Posílí ANO, mandát i pro SPD. ČeskéNoviny.cz [online]. Aktualizováno 18. 02. 2019, 12:19. [cit. 2019-03-27]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/prvni-projekce-vysledku-eurovoleb-posili-ano-mandat-i-pro-spd/1723002>

⁶⁴ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 391.

Volební účast - 2014 - Česká republika
Výsledky v jednotlivých zemích

Zdroj: Evropský parlament

Obrázek 1 - Zdroj: Evropský parlament. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/website/election-results/img/output/cs/jpg/turnout-year-2014-division-cz-view-chart-lg-cs.jpg> (dne 27. 03. 2019).

Volby do Evropského parlamentu však nemají vliv pouze na složení tohoto společného zastupitelského orgánu, ale i na zvolení nového předsedy Komise. Evropské strany mají před samotnými volbami nominovat svého tzv. „spitzenkandidáta“,⁶⁵ který se bude po volbách ucházet o post předsedy Komise. Návrh předsedy má sice v kompetenci Evropská rada, Parlament jej ovšem schvaluje. Právě Evropský parlament výrazně podporuje systém „spitzenkandidátů“, což dokládá následující věta: „Parlament je připraven odmítnout jakéhokoliv kandidáta na post předsedy Evropské komise, který do kampaně před volbami do EP v roce 2019 nevstoupí jako celounijní kandidát na tento post“⁶⁶

⁶⁵ O „spitzenkandidátech“ například též: FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 327, 388.

⁶⁶ Tisková zpráva (plenární zasedání): Příští předseda Komise musí být vybrán z předvolebních „spitzenkandidátů“, tvrdí poslanci. *Zpravodajství | Evropský parlament* [online]. 07. 02. 2018, 15:15. [cit. 2019-03-26]. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20180202IPR97026/pristi-predseda-komise-musi-byt-vybran-z-predvolebnich-spitzenkandidatu>

Diskuse kolem zvolení nového předsedy by se dala označit za typický příklad, kdy dochází k jakémusi soupeření o vliv mezi institucemi. Zatímco Evropský parlament vyslal jasný signál, Evropská rada, respektive lídři některých členských zemí nezůstávají pozadu. Článek, na který je odkázáno v poznámkovém aparátu, se zmiňuje o tom, že systém „spitzenkandidátů“ nemá podporu ani u Merkelové, ani u Macrona a nesouhlasí s ním ani český premiér Andrej Babiš. Článek naopak upozorňuje, že by se předsedou Komise mohl stát někdo mimo uvažované spitzenkandidáty, přičemž uvádí i konkrétní jméno Michela Barniera, dosavadního unijního vyjednavatele o brexitu.⁶⁷

Uvidíme, kam bude vývoj v této oblasti směřovat. Zda se systém se „spitzenkandidáty“ uchytí, nebo si Evropská rada prosadí svou. Není vyloučeno, že se v budoucnu objeví ještě další, jiný návrh.

Volbám do EP je obecně věnována nižší pozornost, a proto bývají některými označovány jako „volby druhého řádu“.⁶⁸ Dokládá to i stále se snižující volební účast, která je patrná také v případě České republiky. Přikláním se k přesvědčení, že dříve či později se musí tento pokles zastavit. Teoreticky by to mohly být právě evropské volby v roce 2019, které tento kurs změň. Je zde hned několik věcí, které by tomu nasvědčovaly. Na jedné straně vzestup nových politických stran napříč Evropou (často „protievropsky“ smýšlejících). Na straně druhé snaha Evropské unie (respektive EP) propagovat tyto volby a přilákat voliče. Kromě zásobování informacemi o volbách, vybízí na stránce www.tentokratbuduvolit.eu k aktivnímu zapojení občanů se slovy „*Tentokrát už nestačí jen čekat a doufat. Tentokrát musíme sami převzít zodpovědnost za naši budoucnost. Proto přijďte k evropským volbám a také k tomu přesvědčte ostatní. Protože na každém hlasu záleží.*“⁶⁹

Témat, která mohou ovlivnit kampaň a samotné volby a jimž kladou média, politici a samotní voliči váhu, je přitom více než dost. Tak například Tereza Chlebounová z Euroskopu ve svém článku shrnuje možná témata předvolební kampaně, s nimiž přišla pracovní skupina think-tank Jacques Delors Institut v Berlíně. Témata jsou zde rozdělena na

⁶⁷ BEDNÁROVÁ, Lucie. Spitzenkandidáti jsou mrtví. Babiš a další premiéři chtějí vybrat šéfa Komise sami. *info.cz* [online]. 21. 02. 2019, 07:00. [cit. 2019-03-26]. Dostupné na: <https://www.info.cz/volby/volby-do-evropskeho-parlamentu/spitzenkandidati-jsou-mrtvi-babis-a-dalsi-premieri-chteji-vybrat-sefa-komise-sami-40474.html>

⁶⁸ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 394.

⁶⁹ Evropské volby 24. – 25. května 2019. *Tentokrát budu volit - Evropské volby* [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné na: <https://www.tentokratbuduvolit.eu/>

kontroverzní (a emocionální) na straně jedné a pozitivní na straně druhé. Zatímco mezi pozitivními je uvedena *energetika, klima a životní prostředí; obrana a bezpečnost; sociální politika; daňový systém; digitální a další nové technologie; reforma institucí*, mezi kontroverzními je pak na prvním místě uvedena *migrace; dále řízení Evropské unie; rozšíření; přerozdělování peněz; ekonomika*.⁷⁰ Některá témata budou mít pravděpodobně ohlas a váhu větší, některá menší. Vzhledem k událostem posledních 5 let, změnám nálady ve společnosti a také přesvědčení, že klesající volební účast dosáhla svého dna, věřím a domnívám se, že letošní účast bude vyšší než v posledních evropských volbách. Je spíše otázkou, jak se bude zájem o Evropský parlament a evropské volby vyvíjet do budoucna.

2.4.3 Strany a frakce v EP

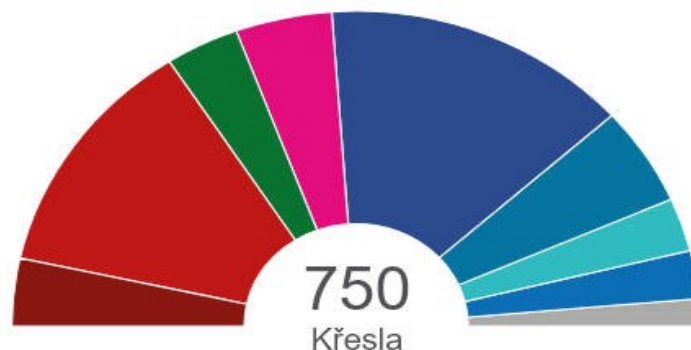
Po květnových volbách se nepochybně změní síla jednotlivých politických skupin (= frakcí) v Evropském parlamentu. Bude záležet především na výsledcích vnitrostátních, a tím pádem evropských stran, jejichž zástupci mohou být členy evropských skupin. Ty pak zasedají v Parlamentu. Některé strany (popř. hnutí) nepatří do žádné frakce (obrázek 2). Zatímco nějaké skupiny se drží v Evropském parlamentu poměrně stabilně, životnost jiných je kratší. Mezi dlouhodobě nejsilnější frakce patří především lidovci a také socialisté. V pomalu končícím funkčním období čítal Evropský parlament celkem 8 skupin, jež budeme pro přehlednost řadit dle zastoupení (od největšího po nejmenší): Poslanecký klub Evropské lidové strany (Křesťanských demokratů), Skupina progresivní aliance socialistů a demokratů v Evropském parlamentu, Skupina Evropských konzervativců a reformistů, Skupina Aliance liberálů a demokratů pro Evropu, Skupina konfederace Evropské sjednocené levice a Severské zelené levice, Skupina Zelených/Evropské svobodné aliance, Skupina „Evropa Svobody a Přímé Demokracie“, Skupina Evropa národů a svobody, zbylí poslanci figurují mezi nezařazenými (obrázek 2).⁷¹

⁷⁰ CHLEBOUNOVÁ, Tereza; Euroskop. Jaká témata přinese kampaň před evropskými volbami?. *Euroskop.cz* [online]. 22. 02. 2019. [cit. 2019-03-25]. Dostupné na: <https://www.euroskop.cz/9003/32718/clanek/jaka-temata-prinese-kampan-pred-evropskymi-volbami/>

⁷¹ Názvy skupin se podle zdroje někdy liší. Výše vycházíme ze seznamu webu Evropského parlamentu (viz obrázek 2). V dalších částech práce se již těchto názvů striktně nedržíme a používáme jejich běžně užívané označení vyskytující se nejen ve zpravodajství, nýbrž i běžné komunikaci. (např. Poslanecký klub Evropské lidové strany (Křesťanských demokratů – dále jen: Evropská lidová strana)

Evropský parlament: 2014–2019

Končící parlament

Politické skupiny v Evropském parlamentu	Počet křesel	% křesel
ELS - Poslanecký klub Evropské lidové strany (Křesťanských demokratů)	217 ●	28,93%
S&D - Skupina progresivní aliance socialistů a demokratů v Evropském parlamentu	186 ●	24,80%
ECR - Skupina Evropských konzervativců a reformistů	76 ●	10,13%
ALDE - Skupina Aliance liberálů a demokratů pro Evropu	68 ●	9,07%
GUE/NGL - Skupina konfederace Evropské sjednocené levice a Severské zelené levice	52 ●	6,93%
Zelení/ESA - Skupina Zelených/Evropské svobodné aliance	52 ●	6,93%
EFDD - Skupina „Evropa Svobody a Přímé Demokracie“	41 ●	5,47%
ENS - Skupina Evropa národů a svobody	37 ●	4,93%
NI - Nezařazení poslanci	21 ●	2,80%

Zdroj: Evropský parlament

Obrázek 2 – Zdroj: Evropský parlament. Dostupné na: <https://vysledky-voleb.eu/volebni-vysledky/2014-2019/koncici-parlament/0007.png> (dne 12. 04. 2019).

Je otázkou, k jakým změnám bude docházet v průběhu dalších voleb. Nemluvíme přitom jen o evropských květnových volbách (2019), nýbrž také o různých vnitrostátních. Bude zajímavé sledovat, jestli se současný odklon od tzv. tradičních stran ke stranám (popř. hnutím) novým (někdy protestním) prohloubí. Mnohé napoví právě letošní evropské volby. Z dlouhodobého hlediska však nenapíší více než jednu kapitolu, byť může být z hlediska událostí kapitolou klíčovou, protože může změnit směr a charakter integrace. Další otázkou je, zdali, a do jaké míry, zasáhnou tyto změny podobu a složení Evropského parlamentu. Některé skupiny posílí, jiné zase oslabí. Některé nové mohou vzniknout, s jinými dosavadními se pak v novém funkčním období nemusíme setkat vůbec. Jaké jsou tedy podmínky pro vznik nové skupiny? K vytvoření je například zapotřebí aspoň 25 poslanců, kteří musejí pocházet minimálně ze čtvrtiny členských zemí.⁷² Svou roli při budoucím rozložení sil bude hrát nepochybně nejen výše zmíněný trend odklonu od tradičních stran, nýbrž i další aspekty. Jmenujme aspoň odchod Velké Británie z EU, protože část jejich zástupců představovala dosud silný euroskeptický hlas; nová poslanecká křesla pro některé členské země; případné další rozšíření Unie, načež by zástupci těchto přistoupivších zemí vstoupili do Parlamentu. Klíčový bude vývoj událostí a způsob, jakým se bude Evropská unie schopna vypořádat s četnými problémy a výzvami, které ji sužují.

2.5 Další instituce Evropské unie⁷³

Evropská unie čítá několik dalších institucí, které jsou více či méně významné. Každá z nich má specificky určenou funkci, jež vykonává. Na začátku této kapitoly jsem uvedl, že se budeme věnovat „hlavním“ institucím, respektive těm, které jsou pro celkový přehled důležité. Z těch významnějších a důležitějších orgánů bychom neměli zapomenout zmínit aspoň Soudní dvůr Evropské unie se sídlem v Lucemburku, Evropský účetní dvůr se sídlem tamtéž a v neposlední řadě Evropskou centrální banku, jež sídlí pro změnu ve Frankfurtu nad Mohanem a představuje důležitý orgán pro členské státy eurozóny. Základní povědomí o činnosti těchto orgánů se nám dostává už z jejich názvů.

⁷² FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 400.

⁷³ Podrobněji o dalších institucích: FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 427-490; nebo: Orgány, instituce a ostatní subjekty EU. *Evropská unie* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_cs

2.6 Na závěr k institucím

Výše uvedený rozbor jednotlivých institucí je spíše popisný. Nevěnujeme se jim do detailů a obcházíme tak do určité míry rozbor různých výborů, poradních sborů, kabinetů, jakož i dalších více či méně významných složek včetně celé byrokratické sféry. Je třeba si uvědomit, že tito lidé (zastupující výše uvedené) odvádí mnoho práce (mnohdy té nejdůležitější) ještě před samotným schvalovacím procesem, jemuž je pak věnována vyšší pozornost.⁷⁴ Stejně tak jsme zde mluvili o legislativním procesu, který byl nastíněn pouze v základních obrysech, protože není mimo jiné předmětem této práce.

V každém případě jsme se uvedením evropských institucí, jakožto specifického problému, dostali k jednomu z hlavních témat této práce. Tím jsou aktuální problémy a výzvy evropské integrace a její hlavní představitelky, Evropské unie.

⁷⁴ Dovoluji si zde odkázat na oficiální adresář Evropské unie, kde nejen najdeme podrobnější informace o jednotlivých organizačních složkách, nýbrž i o konkrétních pracovnících: *EU Whoiswho: Oficiální adresář Evropské unie* [online]. Spravuje úřad pro publikace Evropské unie. [cit. 2019-03-21]. Dostupné na: <http://europa.eu/whoiswho/public/index.cfm?lang=cs>

3 Problémy a výzvy evropské integrace

Motto Evropské unie zní: „*Jednotná v rozmanitosti*“. Stejně jako je rozmanitá evropská kultura s jejími národy, stejně jako jsou rozmanité politiky Evropské unie,⁷⁵ jsou rozmanité i problémy a výzvy, jimž v současné době čelí. Nejprve však stojíme před dilematem, jak tuto kapitolu vůbec pojmut, protože potenciálních témat k rozboru je více než dost. S ohledem na cíle této práce vybereme pouze některé problémy, jimž budeme věnovat zvýšenou pozornost. O dalších, na které je potřeba upozornit a brát je v potaz, se pouze okrajově zmíníme.

Je třeba říci pár slov k následujícímu seznamu problémů a výzev. Původně bylo plánováno pojmenovat tuto kapitolu čistě jako problémy EU. Došlo mi ale, že by to byl název neúplný, protože některé uvedené oblasti představují jak problém, tak i výzvu k jeho řešení. Je zřejmé, že literatura se tímto tématem zabývá různě. Kvůli její četnosti v této oblasti nemohu vyloučit, že následující dělení, které uvádím, již někdo použil dříve. Já v tomto směru vycházím z logiky věci. Stejně to platí pro kategorizaci problémů do jednotlivých podkapitol. Opět je řadím nejen způsobem, se kterým se setkáváme v literatuře a jiných zdrojích, nýbrž jej doplňuji a přizpůsobuji dle svého uvážení. Zatímco některé výzvy a problémy jsou dlouhodobé, jiné lze označit za relativně nové. Našli bychom ale i takové, které se cyklicky opakují, „odcházejí a vracejí se“. Dále bychom mohli rozdělit problémy a výzvy na globální, evropské a regionální. To proto, že někdy se dotýkají pouze „starého kontinentu“, případně jeho jednotlivých částí nebo bezprostředních sousedů, jiné pak celého světa (případně několika jeho světadílů). Na závěr musím ještě zdůraznit, že následující podkapitoly jsou od sebe odděleny především pro přehlednost a snazší porozumění. Ve skutečnosti se však tyto oblasti prolínají a vzájemně na sebe působí. Nemůžeme od sebe separovat například problém migrace a problém demografický, popřípadě i klimatický

3.1 Instituce jako specifický problém

Orgánů a dalších institucí Evropské unie je opravdu mnoho. Podobně je to i s právními předpisy, za jejichž navrhováním a přijímáním některé evropské orgány stojí. Matoucí jsou přitom i samotné názvy některých institucí. Jmenujme jeden příklad za všechny. Vedle Evropské rady a Rady EU existuje ještě Rada Evropy, která je ovšem

⁷⁵ Politikami EU se tato práce zvláště nezabývá, protože se soustředí vyloženě na problémy a výzvy evropské integrace, respektive Evropské unie.

celoevropskou organizací, a tak vedle členských zemí EU, jsou jejími členy i další evropské státy, a to včetně Ruska.

Je vcelku pochopitelné, že se vedly časté diskuse o jejich možných reformách, zejména při příležitostech úpravy smluv ve Společenství a později v Unii. Tyto podněty přicházely opakovaně, a to z různých směrů a z úsilí různých politických představitelů. Tak se této problematice věnovala nejen Lisabonská smlouva, která navíc upravila některé věci ohledně složení a fungování orgánů EU, nýbrž už smlouvy podepsané před ní.⁷⁶ A nabízí se otázka, jestli v brzké budoucnosti nedojde k dalším změnám v institucionálním složení a rozložení pravomocí a úkolů. Na jedné straně vidíme tendence nadále posilovat evropskou integraci, což by ve většině případů vedlo k posílení nadnárodních orgánů EU. Na druhé straně ovšem zesilují protiintegrační nálady. Zvláštní postavení má Evropský parlament, který skrývá dosud nevyužitý potenciál. Otázkou je, jakým směrem jej rozvíjet.

Nebud'me ovšem pouze kritičtí. Celé toto institucionální rozvrstvení má do svých největších detailů své opodstatnění a logiku. Rozdíl ovšem je nějaký systém pochopit a vcítit se do něj na straně jedné, a kriticky nad ním uvažovat na straně druhé. Nejsem jediný, komu připadá, že tento složitý mechanismus paralyzuje do určité míry sám sebe.

3.2 De/Centralizace aneb další směřování Evropské unie

Více nebo méně Evropy? Jak moc, jakým směrem, a jestli vůbec se má Evropa dále integrovat. To jsou otázky, které si klade téměř každý Evropan. Na široké škále od pozitivní po negativní stanoviska bychom našli nesčetné množství názorů a jejich odůvodnění.

V první části práce, když jsme hovořili o myšlence sjednocené Evropy, hned několik představitelů hájilo společný evropský projekt. Našli bychom však i takové názory, které hovoří jasně proti dalšímu prohlubování integrace. Celá řada lidí se domnívá, že zde nastává problém s demokratickým deficitem a že tu chybí evropský lid. Miloslav Bednář říká: „*Je nesporným faktem, že soudobý pokus o centralizaci Evropy vznikl, na rozdíl od jmenovaných dějinných případů, smlouvami mezi demokratickými státy. Klíčovou otázkou ale je, zda takto vzniklý útvar musí jen proto, že jej založily demokratické státy, zcela automaticky obstát před kritérii ústavně demokratické státnosti. (...) Politický národní celek, a proto ani jeho*

⁷⁶ O institucionálních změnách při podpisu těchto smluv podrobněji: FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018. Např.: Smlouva o Evropské unii a institucionální změny s. 141-142, Smlouva z Nice a institucionální změny s. 175-176, Lisabonská smlouva a institucionální změny s. 221-222 ...

potenciální jediný stát, Evropa není. Evropa se naopak z takovýchto celků, tedy demokratických států, skládá. Evropa není jediným politickým lidem, národem, a proto se nemůže přetvořit v jediný stát. Je to totiž právě jediný celek lidu, jehož vůle je zdrojem požadavku demokratické odpovědnosti, kladeného na jeho stát, resp. na jeho klíčové instituce. Neexistuje-li jediný celek evropského lidu, tedy evropského politického národa, nemohou existovat demokraticky odpovědné instituce Evropské unie, jež se přesto chová, jako by byla téměř státem. Postavení demokracie v Evropské unii se dokonce i v oficiálním unijsním diskursu označuje jako závažný problém. Běžně se v něm totiž mluví o demokratickém deficitu Evropské unie (George, Bache 2001, s. 269).“⁷⁷

Dejme ještě v krátkosti slovo bývalé britské premiérce Margaret Thatcherové: „*Jak už jsem vyložila, pokud a dokud nebude existovat skutečně celoevropské veřejné mínění, což by také znamenalo postupný vznik skutečně celoevropského pocitu identity, z důvodů, které mají hluboké kořeny, nemůže být Evropa demokratická.*“⁷⁸

Je myslím důležité uvést aspoň dva takovéto příklady, jež zastupují celou řadu podobných názorů. Musíme se ale ptát, zdali je vůbec relevantní porovnávat evropský projekt s něčím dalším, už jen kvůli své specifické povaze. Nebo to tím spíše zavdává důvod k opatrnosti a maximálnímu kritickému přístupu? Odpověď na tuto otázku není jednoduchá. Opět nás totiž svádí, a nikoliv naposledy, k postojům, které volají buď po větší integraci, nebo menší, popřípadě žádné integraci. Názorových proudů bychom našli ovšem více.

Pro usnadnění a jakési zpřehlednění postojů jednotlivých aktérů k evropské integraci, nám poslouží rozlišení dvou přístupů/paradigmat. Budeme při tomto dělení opět vycházet z publikace *Evropská unie*, byť je toto následující dělení docela běžně uplatňováno. Pokusím se definici následujících přístupů co nejvíce zjednodušit. Prvním je nadnárodní (= supranacionální) paradigma, tím druhým paradigma mezivládní (= intergovernmentální). Zatímco nadnárodní přístup posiluje společné evropské orgány a členské státy odevzdávají část ze své suverenity, mezivládní paradigma pak usiluje o zachování současných poměrů, respektive o zachování suverenity národních států a rovněž spíše nezasahování (minimální

⁷⁷ BEDNÁŘ, Miloslav. Evropská unie a demokracie. In: BŘICHÁČEK, Tomáš, et al.; LOUŽEK Marek, ed. *Evropská unie v pasti centralizace : sborník textů*. Praha : CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2011. Ekonomika, právo, politika č. 90/2011, s. 53-54.

⁷⁸ THATCHER, Margaret. *Umění vládnout : strategie pro svět v pohybu*. Přeložil Eduard GEISLER. Praha : Prostor, 2003, s. 299.

zásahy) do některých jejích politik (obrana, zahraničí).⁷⁹ Toto téma je ze všech nejzásadnější, protože na něj má zpravidla názor každý z nás. Velmi často přitom tato paradigma, byť třeba v různé době, určují konkrétní postoj politického subjektu k evropské integraci jako takové.

V čele s Evropskou komisí se instituce EU snaží některé problémy aktivně diskutovat nejen mezi sebou navzájem, ale i s občany členských zemí. Tak byla například vydána Evropskou komisí 1. března 2017 jedna z bílých knih, přesněji *Bílá kniha o budoucnosti Evropy*. Tato kniha nám mimo jiné objasňuje možnosti dalšího směřování Unie. Shrňme si ve stručnosti, co v ní můžeme nalézt. V následujících řádcích budu vycházet z právě zmíněné publikace, na níž v závěru odkáži v poznámce pod čarou:

O předmluvu se postaral předseda Komise Jean-Claude Juncker. Na prvních stránkách je následně připomenut přínos Evropské unie a výzvy, kterým čelí a bude čelit do budoucna. V této souvislosti je uvedeno 5 možných scénářů pro směřování Evropy do roku 2025, což má pobízet k diskusi a zamyšlení, nikoliv k nutnému výběru jednoho ze scénářů a jeho striktnímu naplňování. Výše zmíněné scénáře jsou v bodech následující:

- *Pokračování v dosavadní praxi;*
- *Pouze jednotný trh;*
- *Státy, které chtějí, dělají více;*
- *Dělat méně, zato efektivněji;*
- *Dělat mnohem více společně;*

Přičemž v každém z těchto scénářů jsou body: *Proč a jak? Do roku 2025 to znamená. Výhody a nevýhody*. Zaměřuje se na potenciální dopad pro unijní politiky a uvádí příklady, jak by to v případě naplňování těchto scénářů mohlo v Evropě (EU) eventuálně vypadat.⁸⁰

V českém prostředí na tuto publikaci zareagoval například Tomáš Břicháček v souvislosti s centralizací Unie. Ve svém článku k této bílé knize uvádí, že ačkoliv se na první pohled zdá být výběr pestrý a dostatečný, je v podstatě omezený na dvě možnosti. Scénář číslo 2 je dle něj popisován převážně v souvislosti s negativními dopady, načež mu

⁷⁹ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 19-22.

⁸⁰ Evropská komise (Generální ředitelství pro komunikaci). *Bílá kniha o budoucnosti Evropy : úvahy a scénáře pro EU27 v roce 2025*. [online]. Evropská komise, 2017. (zveřejněno: 26. 04. 2017). [cit. 2019-03-22]. Dostupné na: <https://publications.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/ba81f70e-2b10-11e7-9412-01aa75ed71a1/language-cs/format-PDF/source-90182272>

kontrastuje scénář číslo 5 tak, aby scénáře 1,3 a 4 působily přijatelněji jako kompromis. Přibližuje a rozebírá jednotlivé body, a přitom například tvrdí, že scénář číslo 1 se do budoucna blíží scénáři číslo 5. V této bílé knize vidí „čtyři odstíny centralismu“, avšak přijatelné řešení nikoliv, přičemž odkazuje na svou úvahu (návrh) na reformování Evropské unie.⁸¹

V každém případě jsou uvedené scénáře, i vzhledem k vývoji celé Unie, logicky utříděny. Pochopitelně bychom zde našli řadu dalších možných směrů, kam může integrující se Evropa zamířit. Bílá kniha je ovšem typickým příkladem toho, že se Evropská unie (resp. Komise) aktivně zabývá otázkami dalšího směřování a uvědomuje si, že cest je několik. Ty „nejčernější“ scénáře pak ve svém seznamu opomíjí.

Rád bych nyní věnoval prostor slovům Jeana-Jacquesa Rousseaua, který je jedním z největších myslitelů všech dob. Rousseau, který je zastáncem přímé demokracie, o ní tvrdí: „Bereme-li výraz v přísném slova smyslu, nikdy neexistovala pravá demokracie a nikdy nebude existovati. Je proti přirozenému řádu, aby velký počet vládl a aby malý počet byl ovládán. Nemůžeme si představit, že by lid zůstal stále shromážděn, aby se zabýval veřejnými záležitostmi a je zřejmé, že by nemohl na to zřídit výbory, aniž by se změnila forma správy“⁸² Rousseau tím přiznává, že je přímá demokracie nerealizovatelná. Naopak se však staví jednoznačně kriticky k formě zastupitelské demokracie: „Poslanci lidu tedy nejsou a nemohou býti jeho zástupci; jsou jen jeho zplnomocněnci, nemohou nic definitivně rozhodnouti. Každý zákon, který lid osobně neschválil, je neplatný; není to zákon. Anglický lid myslí, že je svobodný; velice se mylí: je jím jen během volby členů parlamentních; jakmile jsou zvoleni, je otrokem, není ničím.“⁸³ Zastupitelský typ demokracie tu máme v současné době i my, jakož i většina zemí po celém světě. Neuvádím tento příklad, abych zde podporoval přímou demokracii, o jejíž realizovatelnosti pochybuje samotný Rousseau. Nechci ani popírat zastupitelský typ demokracie, jenž se nám po četných zkušenostech jeví jako nejlepší možný, i přes jeho četné vady. Bylo by ale vhodné se na tomto místě zamyslet, kolik zástupců si volíme a kde všude za nás působí a rozhodují. A zda je tento stav jednak kontrolovatelný, jednak také udržitelný. Václav Klaus píše, že „demokracie patří maximálně

⁸¹ BŘICHÁČEK, Tomáš. Bílá kniha o budoucnosti EU – čtyři odstíny centralismu. *Blog iDNES.cz* [online]. 21. 03. 2017. [cit. 2019-03-22]. Dostupné na: <https://brichacek.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=593813>

⁸² ROUSSEAU, Jean-Jacques. *O společenské smlouvě neboli o zásadách státního práva*. Reprint původního vydání z roku 1949. Dobrá Voda : Aleš Čeněk, 2002, s. 78.

⁸³ Tamtéž, s. 108.

na úroveň státu, výše být nemůže.“⁸⁴ Pro pochopení mé krátké úvahy je ovšem důležité to, co Klaus píše o dvě stránky dál: „Voliči jsou i v národním státě ‚roztroušenou‘ skupinou lidí (zatímco nátlakové zájmové skupiny jsou dobře organizovatelné a organizované), ale na úrovni Evropy je volič ještě daleko ‚roztroušenější‘ neboli ztracenější než na úrovni národního státu.“⁸⁵

Jednoduše si kladu otázku, jestli je v možnostech každého člověka, aby vedle starostí o domácnost, pracovních a jiných povinností a zájmů se zajímal nejen o politiku komunální, regionální, celostátní, ale ještě o evropskou, či dokonce globální. Aby si byl schopen zjišťovat, respektive kriticky přijímat informace, jež se k němu dostanou. Kde začínají a kde končí „občanské povinnosti“? Nemluvíme již při veškerém výčtu o jakémisi specifickém druhu „otroctví“, vezmeme-li v potaz četnost tohoto zastupování? Nebo je to zkrátka nezbytná podmínka k udržování míru a cena za „společnou“ Evropu?

Pohybovali jsme se nyní na hranici tématu jiného, na hranici úvahy. V poslední kapitole se budeme konečně v krátkosti zamýšlet a uvažovat nad současným stavem Evropy.

Další centralizace Evropské unie by mohla (ale také nemusela) zachovat Evropě pozici silného globálního hráče na poli hospodářském i politickém, mohly by být definitivně překlenuty sváry mezi evropskými národy a Evropa by v krajnosti tohoto přístupu mohla vytvořit jakýsi společný stát, respektive federaci, Spojené státy evropské, o nichž snili už někteří zástupci předchozích generací. Známe ale úskalí a kritiku tohoto krajního konceptu. Některé skupiny volají po návratu ke spolupráci čistě hospodářské, jiné usilují o udržení současného stavu integrace, a v neposlední řadě zde máme zastoupeny ty skupiny, jež požadují návrat veškeré suverenity členským státům a myšlenku evropské integrace nepodporují. Některé důvody k těmto postojům jsme již jmenovali, některé další jmenovány teprve budou.

Kapitolu bych uzavřel citací prvních dvou českých prezidentů.⁸⁶ Problémem těchto citací může být určité vytržení z kontextu. Oba prezidenti se nicméně, každý poněkud jiným způsobem, vyjadřují k evropské integraci.

⁸⁴ KLAUS, Václav. *Evropská integrace bez iluzí*, Praha : Knížní klub, 2011, s. 110.

⁸⁵ Tamtéž, s. 112.

⁸⁶ Názorům prezidenta Miloše Zemana k evropské integraci se budeme věnovat později v samostatné kapitole o postojích domácích politických představitelů k této problematice. A to z důvodu současného prezidentského mandátu, jenž si vzhledem k tématu této práce zaslouží větší pozornost.

Václav Klaus říká: „*Evropská unie (ted' nemluví o Evropě) jako instituce může přežít, jen pokud opustí sociálně-inženýrské (a proto utopické) představy o umělém sjednocení kontinentu a vrátí se k původní koncepci spolupráce suverénních členských zemí, které musí zůstat základním kamenem integrace, nikoli její obětí.*“⁸⁷

Václav Havel pronesl 8. března 1994 v Evropském parlamentu ve Štrasburku k Maastrichtské smlouvě a Evropské unii mimo jiná tato slova: „*Přiznám se, že když jsem si prostudoval Maastrichtskou smlouvu a ostatní dokumenty, na nichž je Evropská unie založena, měl jsem z té četby trochu dvojznačný dojem. Na jedné straně jde o dílo nepochybně úctyhodné. (...) Do tohoto obdivu, ba téměř nadšení, se mi však nezadržitelně a poněkud rušivě mísil i pocit jiný, méně radostný. Měl jsem dojem, že nahlížím do útrob naprosto dokonalého a nesmírně důmyslného moderního stroje, který studovat musí být velkou radostí pro každého obdivovatele technických vynálezů (...) Osloven byl prostě můj rozum, nikoli mé srdce. (...) Nelze tedy říct, že by Evropská unie neměla svého ducha (Havel hovoří např. o civilizačních hodnotách, na nichž Evropa vyrostla, mj. kořenech antických a křesťanských – pozn. autor), z něhož vyrůstají všechny konkrétní principy, na nichž je založena. Zdá se jen, že tento duch je poněkud málo vidět. Až příliš jako by se skrýval za horami všech systémových, technických, administrativních, ekonomických, měnových a dalších opatření, do nichž se promítá.*“⁸⁸

Tyto texty nám řekly mnoho. Opět potvrdily to, že otázka technické a byrokratické povahy EU je dlouhodobým problémem.

3.3 EU ve vztahu k občanům

Tato podkapitola se soustředí na to, co dělá Evropská unie pro sbližování vztahů občanů a svých institucí. Pokud jde o vztah k evropské integraci ze strany veřejnosti, odkazují na stejnojmennou kapitolu (viz 4.2.10 Postoje veřejnosti).

Publikační činnost obecně, včetně vydávání přehledných brožur a dokumentů, lze v určitém smyslu označit za snahu zpřehlednit a předat občanovi informace o fungování Unie. Co bychom mohli jmenovat dále? Existuje zde možnost zorganizovat evropskou občanskou iniciativu, jejíž prostřednictvím mohou občané Komisi požádat, aby se zabývala a případně navrhla určitý právní předpis. K tomu je ovšem zapotřebí splnit některé podmínky a

⁸⁷ KLAUS, Václav. *Evropská integrace bez iluzí*, 2011, s. 139.

⁸⁸ HAVEL, Václav. *Evropa jako úkol*, 2014, s. 94-96.

požadavky jako např. vytvoření organizačního výboru, shromáždění nejméně milionu podpisů napříč členskými zeměmi EU, přičemž musí být nejméně ze 7 států Evropské unie.⁸⁹ Občané mohou dále podávat petice Evropskému parlamentu. Tento postup je již pro občana snazší, a proto frekventovanější. Již dříve bylo nastíněno, a z pobídky v bílé knize to vyplývá, že se Evropská komise snaží přimět občany k větší angažovanosti různými diskusemi. Většinu evropských institucí lze navštívit ať už ve skupinách nebo individuálně. Občané mohou Evropskou unii, jednotlivé instituce a své zástupce kontaktovat a sledovat jejich politické rozhodování. Je zde řada přehledných a aktualizovaných webových stránek, na kterých lze najít vedle nových zpráv například vysílání ze zasedání Evropského parlamentu. Instituce i zastupující politiky najdeme v dnešní době většinou také na sociálních sítích jako Twitter, Facebook, Instagram, Google+, Youtube, LinkedIn a mnoha dalších. Na druhou stranu lze většinu výše zmíněných kroků považovat buď za samozřejmou součást demokratického systému, nebo dnešní doby (spojení na sociálních sítích, možnosti kontaktu atd.). Jmenovány byly pouze některé příklady, nikoliv vyčerpávající seznam, který by byl schopen sestavit spíše někdo zainteresovanější.

Jsou ovšem tyto snahy a kroky evropských institucí dostatečné? Je na druhé straně odpovídající zájem diskutovat, reflektovat, kooperovat a podílet se patrný i ze strany občanů? Mnoho toho bylo napsáno, názory se však budou nadále lišit, což není pro diskusi špatná zpráva. Nicméně se asi shodneme, že to, co se mnohdy daří na národní úrovni, na evropské půdě ovoce tolik nepřináší.

3.4 Otázka dalšího rozšiřování (kandidátské země)

Společenství bylo původně tvořeno 6 zeměmi a během svého vývoje se několikrát rozšířilo. Dnes se Evropská unie skládá z 28 (bez UK 27) zemí. Proces rozšiřování tím ovšem neskončil. V Evropě jsou stále státy, které součástí Unie nejsou. V tomto případě můžeme ovšem narazit na nepříjemnou otázku: Kde končí Evropa? Zdánlivě banální dotaz s mnohdy nejednoznačnou odpovědí.

Rozšiřování s sebou pochopitelně nese jak výhody, tak nevýhody. Vstupem nových zemí do EU se posiluje její role na „starém kontinentu“. Dozajista posiluje vazby mezi členskými zeměmi. Z praxe známe, že čím větší skupina lidí se má shodnout na určité věci, tím je to

⁸⁹ Podrobněji k iniciativě a dalším podmínkám: Evropská občanská iniciativa. *Evropská komise* [online]. [cit. 2019-03-22]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/get-involved/european-citizens-initiative_cs

obtížnější. To představuje problém i pro rozšířenou Evropskou unii, kde je nyní nepochybně obtížnější než dříve dosáhnout shody nebo kompromisu. S přihlédnutím k této skutečnosti se pak nemůžeme divit snahám o změnu způsobu rozhodování a o reformu institucí. Nezpochybnitelný problém, ale zároveň výzvu, představuje velký ekonomický rozdíl mezi „starými“ členskými zeměmi a nově přistoupivšími státy. Tento problém byl evidentní i v případě našeho vstupu v roce 2004. Nejinak tomu je i se současnými kandidáty. Jednání se přitom protahují hned z několika důvodů. Vedle ekonomiky hrají svou roli také politika a právo.

Abychom byli konkrétnější, uveďme si podmínky, které musí být pro vstup nové země do EU splněny:

„Ve Smlouvě o Evropské unii se uvádí, že o členství v Unii může požádat každý evropský stát, který uznává demokratické hodnoty EU a zavazuje se je podporovat.

Přesněji řečeno, země může do EU vstoupit pouze tehdy, pokud splňuje všechny podmínky členství:

- *politické – musí mít stabilní instituce zaručující demokracii, právní stát a lidská práva*
- *ekonomické – musí mít fungující tržní hospodářství a schopnost odolávat konkurenčním tlakům a tržním silám v EU*
- *právní – musí přijmout platné právo a judikaturu EU – zejména pak hlavní cíle politické, hospodářské a měnové unie.*

Jak proces rozšiřování funguje?

Celý proces má 3 fáze (všechny fáze musí schválit všichni stávající členové Unie):

1. *země je nabídnuta perspektiva členství*
2. *země získává status kandidátské země pro členství v EU*
3. *s kandidátskou zemí jsou zahájena formální jednání o členství, což je proces, který obvykle vyžaduje reformy vedoucí k přijetí platného práva EU.* “⁹⁰

Nebudeme se věnovat tomu, jakou úlohu hraje při rozhodování o přistoupení nové země konkrétní unijní orgán. Pro úplnost bychom měli ovšem uvést současné kandidáty a potenciální kandidáty, jejichž případný vstup se diskutuje. Status kandidátské země má aktuálně pět států, jimiž jsou v abecedním pořadí Albánie, Černá Hora, Severní

⁹⁰ Rozšíření. *Evropská unie* [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/topics/enlargement_cs

Makedonie, Srbsko, Turecko; a dále dvě potenciální kandidátské země Bosna a Hercegovina a Kosovo.⁹¹ Jmenujme příklady specifických problémů, se kterými se některé kandidátské země potýkají.

V případě Makedonie to byl spor o samotný název státu. Ten totiž od počátku neuznávalo Řecko, jež má provincii Makedonii. Tento spor má výrazný politický a historický kontext, který by stejně jako v případě Turecka vystačil na samostatnou práci. Pro nás je důležitý současný vývoj událostí. Makedonie na počátku roku 2019 oficiálně změnila název na „Republika Severní Makedonie“ (Severní Makedonie). Ačkoliv je to určitý „kompromis“ mezi oběma zeměmi, nepřijali jej všichni obyvatelé Řecka a Makedonie se souhlasem. V každém případě se Severní Makedonii tímto krokem otevřely nové možnosti na cestě ke vstupu do EU a NATO.⁹²

Trvalou výzvou je řešení letitých sporů na Balkáně poznamenaném řadou konfliktů po státním rozpadu Jugoslávie. Jedná se přitom o mimořádně citlivé téma i s ohledem na neštěstí, která se během války v devadesátých letech 20. století stala a zapříčinila tak špatné vztahy mezi některými nástupnickými zeměmi Jugoslávie.

Největším tématem je bezesporu Turecko, které o vstup usiluje dlouhodobě. Nevyřešených a táhnoucích se problémů, které brání vstupu Turecka do EU, je přitom hned několik. Jedním z nich je například nevyřešený kyperský spor, dalším je nedostatečné plnění kritérií pro vstup do EU.⁹³ Specifickou otázkou představuje náboženství. Turecko by se stalo po Německu nejlidnatějším státem Evropské unie. Většina obyvatel jsou muslimové, a tak by se religiózní charakter Evropy v každém případě ještě více proměnil. A to nemluvíme o významných tureckých menšinách v Německu i dalších zemích EU. Vztahy EU s Tureckem se ovšem od roku 2015 rapidně zhoršily. Někteří politici dokonce volali a stále volají po ukončení diskusí nad členstvím Turecka v EU. Z Evropského parlamentu se tak vyjádřil mimo jiné „spitzenkandidát“ za evropské lidovce Manfred Weber.⁹⁴ Vztah s Tureckem je

⁹¹ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 204.

⁹² Podrobněji například: ČTK. V Aténách demonstrovaly desetitisíce proti dohodě s Makedonií. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 20. 01. 2019, 17:01. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/v-atenach-demonstrovaly-desetitisice-proti-dohode-s-makedonii/1711652>

⁹³ O Turecku (a mj. také o situaci kolem Islandu): FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 201-203.

⁹⁴ Podrobněji k jednání s Tureckem a volání některých politiků po přerušení vyjednávání o členství: YAR, Lucia (EURACTIV.sk); překlad: Aneta Zachová a Ondřej Plevák. Stále více evropských politiků chce přerušit

tím komplikovanější, že je členem NATO a pro EU důležitým partnerem například v otázce migrační krize a při řešení blízkovýchodních konfliktů. Klíčová je strategická poloha Turecka. Faktem ovšem je, že se v posledních letech Evropské unii spíše vzdálilo, než přiblížilo. Vztah Turecka a zemí Evropy se nicméně vyvíjí již po několik staletí. A tento vývoj bude důležitý i nadále, byť je při uvážení všech okolností náročné odhadnout jeho další směřování.

Velkou neznámou je do budoucna rovněž směřování Ukrajiny, bezprostředního souseda Ruské federace.

Z uvedených příkladů je zřejmé, že přístup téměř každé z kandidátských zemí se neobejde bez vyřešení dlouhotrvajících politických sporů, či dokonce válečných konfliktů, nejlépe diplomatickou cestou. Ačkoliv to bude obtížné, Evropská unie zde může sehrát důležitou roli.

Podpora dalšího rozšiřování ze strany české zahraniční politiky je dlouhodobá. Proto si na závěr uvedme dva roky starý postoj, který cituji přímo z webových stránek Ministerstva zahraničních věcí ČR k tomuto tématu.:

„Politika rozšíření EU se řadí mezi dlouhodobé priority české zahraniční a evropské politiky. Představuje nejefektivnější prostředek podpory demokracie, stability a hospodářského rozvoje v aspirantských státech a zůstává tak jedním z nejúčinnějších nástrojů vnějšího působení EU. Rozšiřovací proces má politické, ekonomické a bezpečnostní přínosy jak pro země aspirující na členství, tak pro celou EU.“⁹⁵

3.5 Brexit

Pokud byla řeč o rozšiřování Evropské unie, je nezbytné otevřít také otázku o jejím zúžení. Občané Velké Británie se v referendu v červnu 2016 jako vůbec první vyslovili pro vystoupení své země z Evropské unie.

Velká Británie přistupovala k projektu Evropského společenství od samého počátku spíše odměřeně. Přes to, že si Velká Británie vyjednala řadu výjimek, k ES (později EU) se stavěla spíše skepticky a kriticky. To můžeme přičítat hned několika faktorům. Britové mají

vyjednávání o členství Turecka v Evropské unii. EURACTIV.cz [online]. Aktualizováno 07. 12. 2018. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: <https://euractiv.cz/section/rozsireni-eu/news/stale-vice-evropskych-politiku-chce-prerusit-vyjednavani-o-clenstvi-turecka-v-evropske-unii/>

⁹⁵ Politika rozšíření Evropské unie. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. 10. 04. 2017. [cit. 2019-04-06]. Dostupné na: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/rozsireni.html

od kontinentální Evropy odlišný politický systém, jakož i jiný typ právní kultury. Ačkoliv byly dějiny Anglie (později Velké Británie) vždy úzce provázány s dějinami států kontinentální Evropy, zachovávaly si svou specifičnost a jinakost. Mají historicky i kulturně bližší vztah ke Spojeným státům americkým než její evropští partneři. A konečně jsou Britové často považováni spíše za konzervativní národ. S kritickým názorem k evropské integraci přišla před již téměř dvaceti lety ve své knize *Umění vládnout* i Margaret Thatcherová. Bývalá britská premiérka píše: „*my v Británii bychom měli přehodnotit naše vztahy se zbytkem Evropské unie a vést nová jednání, abychom ochránili naše národní zájmy a svrchovanost (...) globálně obchodujeme a globálně musíme i myslet – nespoutání hranicemi těsné Evropy.*“⁹⁶ Vycházíme ze závěru kapitoly, jež premiérka, které se začalo přezdívat „Železná lady“, věnovala problematice vztahu Británie a Evropy.⁹⁷ Kritizuje mimo jiné snahy o vytvoření evropského superstátu. Věnuje jí proto ještě následující řádky: „*Že se vůbec někdo pustil do tak zbytečného a nesmyslného projektu, jako je budování evropského superstátu, budou lidé v budoucích letech považovat za snad největší bláznovství moderní doby. A že součástí tohoto projektu měla být i Británie se svou tradiční silou a globálním předurčením, se bude jevit jako politický omyl historického významu. Dosud je čas zvolit si jinou a lepší cestu.*“⁹⁸

Britové si nakonec jinou cestu o několik let později v referendu skutečně odhlasovali.

Poté, co se britští občané rozhodli 23. června. 2016 většinou 51,9 % pro vystoupení,⁹⁹ rozhodl se tehdejší premiér David Cameron, který sice vypsání referenda slíbil, ale názorově se stavěl proti odchodu Velké Británie z EU, rezignovat a novou premiérkou se stala Theresa Mayová.

Velká Británie měla podle původního plánu opustit Evropskou unii k 29. březnu 2019, tedy přesně 2 roky poté, co se pro „rozchod“ s Evropskou unií rozhodla.¹⁰⁰ Dohoda

⁹⁶ THATCHER, Margaret. *Umění vládnout*, 2003, s. 349.

⁹⁷ Tuto problematiku popisuje a přichází s možnými vysvětleními i potenciálními možnostmi budoucího vztahu Velké Británie k Evropě. Zajímavé je, že navzdory svému stáří (vydání knihy), nepozbývá kniha v mnohém na aktuálnosti. I to ostatně potvrzuje, jak velkou političkou Thatcherová byla. Tato kapitola podrobněji: tamtéž, s. 311-349.

⁹⁸ THATCHER, Margaret. *Umění vládnout*, 2003, s. 349.

⁹⁹ Podrobněji o brexitu: Co je brexit?: Co je to „brexit“?. *Brexitinfo* [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné na: https://www.brexitinfo.cz/?page_id=25

¹⁰⁰ Schéma o procesu odchodu Spojeného království: FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 233.

vyjednaná se zástupci Evropské unie ovšem opakovaně neprošla britskou Dolní sněmovnou. Do posledního dne tak bylo nejasné, co bude dál následovat a na premiérku Mayovou byl vyvíjen tlak v podstatě ze všech stran. Kvůli neúspěšnému schvalování dohody byly vyjednány a stanoveny dva nové termíny. Zbýlých 27 členských států sice nevyhovělo Therese Mayové s termínem odkladu do 30. června, předloženy však byly dva jiné – 22. května, pokud by prošla dohoda britskou Dolní sněmovnou, anebo odklad do 12. dubna, pokud by dohoda schválena nebyla.¹⁰¹

Dohoda byla odmítnuta i napotřetí, a to skoro „symbolicky 29. března, v den původně plánovaného odchodu, na což reagovala nejen média, nýbrž i političtí představitelé: „*Britská Dolní sněmovna v den původně plánovaného odchodu země z Evropské unie i napotřetí odmítla brexitovou dohodu, na které se s unií dohodla premiérka Theresa Mayová. Podle závěrů posledního summitu to znamená, že Londýn buď opustí unii 12. dubna, nebo do té doby musí požádat o delší odklad, což ale bude spojeno s britskou účastí v květnových volbách do Evropského parlamentu. Předseda Evropské rady Donald Tusk ihned po dnešním hlasování svolal na 10. dubna mimořádný summit EU. Představitelé unijních zemí v prvních reakcích uvedli, že pravděpodobnost brexitu bez dohody výrazně vzrostla.*“.¹⁰² V těchto dnech věnovala média tomuto tématu obzvlášť zvýšenou pozornost. Velká Británie dohody nedosáhla, a tak se avizovaný mimořádný summit skutečně 12. dubna sešel. Dle níže v poznámkách citovaného článku zde došlo ke kompromisnímu rozhodnutí lídrů členských zemí odložit datum odchodu Velké Británie do 31. října s tím, že pokud by britští poslanci dohodu schválili, může Spojené království vystoupit již dříve. V tomtéž článku se píše, že Theresa Mayová začala vyjednávat s opozičními labouristy, a ačkoliv se Spojené království musí kvůli novému odkladu připravovat na květnové evropské volby, věří, že mohou Britové odejít ještě před hlasováním, respektive výběrem nových europoslanců.¹⁰³

¹⁰¹ ČTK. EU27 se dohodla na odkladu brexitu ve dvou variantách. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 22. 03. 2019, 05:33. [cit. 2019-04-15]. Dostupné na: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/summit-eu27-asi-umozni-podminen-y-odklad-brexitu-do-22-kvetna/1735635?fbclid=IwAR3F7z3RmDpTynN8l37GGmiX1mQ6Y6NOFU6Gx9pnuX9DSyOGO_F4SOeGtpY

¹⁰² ČTK. Británie potřetí odmítla brexitovou dohodu, hrozí neřízený odchod. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 29. 03. 2019, 17:59. [cit. 2019-04-15]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/britanie-potreti-odmitla-brexitovou-dohodu-hrozi-nerizeny-odchod/1738726>

¹⁰³ K novému termínu 31. října, podrobněji: ČTK. EU27 a Británie se dohodly na odkladu brexitu do konce října. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 11. 04. 2019, 18:16. [cit. 2019-04-15]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/eu27-a-britanie-se-dohodly-na-odkladu-brexitu-do-konce-rijna-1743283>

Odejde Velká Británie z Evropské unie s dohodou, nebo bez dohody? Nebo je pravděpodobnější, že neodejde vůbec? Může dojít k hlasování v novém referendu? Některé možnosti jsou pravděpodobnější než jiné. S vývojem celé brexitové situace se mění i pravděpodobnost jednotlivých možností.

Zatímco u některých lidí se možná objevuje domněnka, že se představitelé Evropské unie snaží Spojenému království odchod ztížit například proto, aby tak odradili případné další zájemce o vystoupení, jiní mohou obviňovat Velkou Británii, že si neumí vyjasnit a definovat, co konkrétně chce. Důkazem mohou být vášnivé diskuse na poli britské Dolní sněmovny.

V souvislosti s brexitem uvedme hned několik diskutovaných otázek. Tou hlavní je, jak a kdy (a jestli vůbec) vystoupí Velká Británie z Evropské unie. Budou ji následovat další členské země Unie? Jakou podobu bude mít vzájemný vztah členských zemí s Velkou Británií? Problém představuje i otázka skotské nezávislosti, která se po referendu o britském vystoupení začala opět objevovat. Dalším problémem je hranice mezi Irskem a Severním Irskem, což je ostatně jedno z hlavních témat, která se diskutují. Nejistota panuje také mezi firmami a mezi unijními i britskými občany. Je v budoucnu možné, že by Spojené království znovu vstoupilo do EU? A konečně, jakým způsobem se Unie bez Velké Británie, silného euroskeptického a konzervativního člena, změní? Referendum a výsledek britského hlasování reflektovala pochopitelně celá řada kontinentálních politických subjektů. S určitým zjednodušením snad můžeme říci, že proevropské subjekty litovaly odchodu Spojeného království z EU, euroskeptické často doufaly ve změnu fungování Evropské unie, „protiunijní“, povzbuzeny výsledkem hlasování ve Velké Británii, doufaly v podobný vývoj také ve vlastní zemi. Toto dělení se přitom netýká pouze názorů politických subjektů, nýbrž jej obdobně diskutují také občané.

3.6 Digitalizace, modernizace a technologický vývoj

Tyto trendy čím dál více pronikají do volebních programů jednotlivých stran. Moderní technologie zcela zásadně změnily fungování společnosti prakticky ve všech směrech života. Výhodou dnešní společnosti je, že si je těchto změn vědoma pravděpodobně více než dřívější generace. Na druhou stranu se může zdát, že četnost a rychlost těchto změn význam tohoto uvědomění utlumují.

Digitalizace se často stává předmětem diskusí. Dostává se do programů stran a do popředí zájmu občanů a firem. Evropa zkrátka nemá na výběr v tom smyslu, že pokud zaspí,

„ujede jí vlak“. Za poslední léta se pro nás například viditelně změnily možnosti telefonování nebo používání internetu v celé Evropské unii.

Dá se předpokládat, že digitalizace zcela zásadním způsobem ovlivní pracovní trh. Celá řada odborníků na tyto důsledky upozorňuje již řadu let. Otázkou je, jak budeme na tento přechod připraveni. Pokud jde o výzkum, možnost vhodného pracovního zapojení vystudovaných lidí a technologický vývoj, dovolím si citovat Romana Prodiho, který k tomu před lety například napsal: *„aby mohla Evropa konkurovat na novém globálním jevišti s rozumnými šancemi na úspěch, musí si zpět vydobýt onu vůdčí roli, která byla po dlouhá staletí dějin její chloubou. Jedná se o vůdčí roli ve výrobní a technologické sféře i ve sféře intelektuální a kulturní. (...) Musíme soustředit své úsilí na ty nejlepší způsoby, jak zhodnotit nesmírné dědictví vědění a kultury, které je základní charakteristikou toho, co nazýváme Evropou a co ji odlišuje. Konkrétně mám na mysli schopnost, kterou vyjádříme snahou přitáhnout zpět do našich škol a na evropské univerzity naše nejlepší vědce a výzkumné pracovníky, dnes rozptýlené po celém světě.“*¹⁰⁴

Načež později dodává: *„Skutečná evropská slabina tkví v nedostatečné schopnosti proměnit evropské technologické a vědecké znalosti – které se nacházejí na dobré úrovni – v efektivní příležitosti podnikání. Je třeba zlepšit spolupráci mezi světem výzkumu a světem průmyslu, aby se podnítil vznik nových firem a došlo ke stabilizaci těch, které již v inovačních sektorech s vyspělou technologií existují (mám na mysli elektroniku a informatiku, ale i biotechnologie a přírodní vědy).“*¹⁰⁵

Nejsem odborník na technologická odvětví, ale zdá se mi, že se situace od Prodiho předsednictví příliš nezlepšila. Využíváme telefony, televizory a počítače převážně asijských nebo amerických firem. Samostatným tématem jsou síťová zařízení a infrastruktura. Osobně v tom vidím nejen ztracené možnosti, ale i určité nebezpečí. Stále důležitějším tématem bude kybernetická bezpečnost. Právě na tomto poli může docházet k útokům a k velkým konfliktům, s jejichž typem nemají lidé prozatím velké zkušenosti. Uvidíme, jak evropští politici a odborníci přistoupí k výzvě, že nové technologie stále více představují. Tyto postupně pronikají i do oblastí našeho života, ve kterých bychom si je před lety nedokázali ani představit. Tato témata již programy politických stran výrazným způsobem reflektují.

¹⁰⁴ PRODI, Romano. *Idea Evropy*. 2003, s. 32-33.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 104.

3.7 Eurozóna

Země platící společnou měnou, eurem, tvoří tzv. eurozónu, do níž patří 19 států Evropské unie.¹⁰⁶ Česká republika mezi nimi prozatím není. Termín přijetí eura je neznámý. Nad zavedením společné evropské měny navíc nepanuje všeobecná shoda, a to navzdory tomu, že se ČR při vstupu do EU k přijetí zavázala.¹⁰⁷ Jasnou výhodu eura pro běžného Evropana představuje možnost platby jednotnou měnou napříč celou eurozónou. Nevýhodou naopak je, že se tím členský stát zříká další části své suverenity. Romano Prodi to vystihl velice přesně, když řekl, že měna je v současné době větším symbolem suverenity než „meč“.¹⁰⁸ Zatímco Prodi euro podporuje, bývalá britská premiérka Thatcherová pro společnou měnu pochopení nenašla: „(...) *právo vydávat a spravovat vlastní měnu je základním aspektem suverenity státu. (...) Ale jasné je, že spolu s ostatními přesuny moci, ke kterým už došlo a stále dochází, by nás přesun pravomoci vydávat měnu na Evropskou unii posunul o hodně blíž ke ztrátě vlastní suverenity.*“¹⁰⁹ Oba hovoří o měně jako symbolu suverenity. Přesto se v otázce jejího zavedení neshodují. Spojené království ostatně euro nikdy nepřijalo.

Budeme-li hovořit v perspektivě České republiky, má vlastní měna nesporné výhody, protože spousta kompetencí zůstává v rukou České národní banky. Euro zmiňujeme nejen proto, že je významnou součástí politiky Evropské unie. Zároveň totiž představuje jedno z klíčových témat pro politickou reprezentaci, která jej zahrnuje do svých celkových postojů k evropské integraci. Postoj k euru do určité míry ovlivnila hospodářská, a později řecká dluhová krize. I kvůli významné úloze Německa při řešení řecké krize řekl bývalý viceguvernér ČNB Mojmír Hampl, že se domnívá: „*že euro stojí a padá s Německem*“ a nazval jej „celoevropskou markou“¹¹⁰

¹⁰⁶ Eurozóna. *Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura* [online]. [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona>

¹⁰⁷ Euro a Česká republika. *Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura* [online]. [cit. 2019-03-09]. Dostupné na: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika>

¹⁰⁸ PRODI, Romano. *Idea Evropy*. 2003, s. 111.

¹⁰⁹ THATCHER, Margaret. *Umění vládnout*, 2003, s. 328.

¹¹⁰ HAMPL, Mojmír. Euro, Německo a Česká republika. In: BŘICHÁČEK, Tomáš, et al.; LOUŽEK Marek, ed. *Evropská unie v pasti centralizace : sborník textů*. Praha : CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2011. Ekonomika, právo, politika č. 90/2011, s. 77.

3.8 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je jedním ze čtyř makroekonomických ukazatelů. Významnou roli pak hraje i v Evropské unii, kde má politika zaměstnanosti důležité místo. Při pohledu na aktuální statistiky zjistíme, že si Česká republika vede více než dobře. Česká televize, která cituje Eurostat uvádí, že nezaměstnanost v lednu 2019 činila v České republice 2,1 % (nejnižší nezaměstnanost v EU), v celé Evropské unii 6,5 % (nejnižší od roku 2000, kdy se začala sledovat), v eurozóně 7,8 % (nejnižší od finanční krize), u mladých lidí do 25 let v Unii 14,9 % a eurozóně 16,5 %.¹¹¹ Začlenění mladých lidí do pracovního trhu je přitom klíčové z mnoha důvodů. S největší nezaměstnaností mladých lidí mají dlouhodobě největší problémy jižní státy Unie v popředí se Španělskem, Řeckem a Itálií. Tyto země mají vysokou i celkovou nezaměstnanost. V současnosti prožívají země Evropská unie obecně lepší období. Otázkou je, jak se bude situace s nezaměstnaností vyvíjet, až se změní hospodářský cyklus a přijde recese. Je téměř jisté, že nezaměstnanost poroste.

3.9 Dvojí kvalita potravin

Výrazný problém představuje dvojí kvalita potravin, jež se dotýká především východních zemí Evropské unie. Jedná se o prodej stejných výrobků s rozdílnou kvalitou a různým složením v jednotlivých státech Unie. Po dlouhém tlaku a jednáních se postoupně dopělo k jistým výsledkům, které jsou ovšem přijímány s různou spokojeností. ČTK přišla na počátku dubna 2019 se zprávou, že se přiblížilo ukončení prodeje stejně označených výrobků, ale s různou kvalitou; zatímco česká komisařka Věra Jourová výsledek uvítala, europoslankyně za ČSSD Olga Sehnalová nikoliv: „*Je to zklamání a de facto legalizace dvojí kvality.*“¹¹²

Ať už se situace kolem dvojí kvality potravin vyvine jakkoliv, dostává se toto téma do programů českých politických stran a hnutí pro volby do Evropského parlamentu. Tento

¹¹¹ Autor: mor; zdroj: ČTK. Nezaměstnanost v EU spadla na rekordních 6,5 procenta. Nejlépe je na tom stále Česko. *ČT24 - Česká televize* [online]. Brusel, 01. 03. 2019. [cit. 2019-04-06]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2747636-nezamestnanost-v-eu-spadla-na-rekordnich-65-procenta-nejlepe-je-na-tom-stale-cesko>

¹¹² ČTK. Výbor EP potvrdil změny, které se týkají dvojí kvality potravin. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 02. 04. 2019, 11:40. [cit. 2019-04-06]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/vybor-ep-potvrdil-zmeny-ktere-se-tykaji-dvoji-kvality-potravin/1740252>

problém lze radit spíše mezi regionální, protože se netýká domácích obyvatel všech členských zemí.

3.10 Migrační krize

Problém, výzva, příležitost, přirozenost, nárok, nepřijatelnost, nepřizpůsobivost, obohacení, ohrožení. – Slova, která by charakterizovala pojem migrace bychom hledali a našli mnoho. K tomuto tématu existují různé postoje, které ovlivňuje celá řada nejrůznějších faktorů. Nejinak tomu je u politických představitelů. Faktem zůstává, že migrace zcela zásadně ovlivňovala dějiny Evropy a celého světa již dávno a evidentně na ně působí i dnes.

V moderní době nabývá ovšem zcela jiného významu. V době, kdy na planetě žije přes 7,5 miliardy lidí a celý svět je globalizován a komunikačně propojen. Žije v něm mnoho odlišných kultur, jež na sebe působí více než dříve. Existuje celá řada konfliktů, které již nezasahují pouze daný region, nýbrž ho přesahují. Vždyť jen ve 20. století došlo hned k několika konfliktům nebo změnám režimů, jež vyhnaly desítky a stovky tisíc lidí ze svých domovů. Pro kontext této práce jsou ovšem důležité události, jež se v tomto směru staly v posledních letech a které dosáhly svého vrcholu v roce 2015. Mluvíme zde konkrétně o evropské migrační/uprchlické krizi, kdy v tomto kritickém období přicházely do Evropy denně desítky tisíc lidí především z Blízkého a Středního východu a z Afriky. Občané evropských států tehdy každý den slýchali z rádií a televizních obrazovek, jak zástupy těchto migrantů pochodují tzv. balkánskou trasou. Zatímco někteří politici a lidé z řad dobrovolníků uprchlíky vítali a snažili se jim pomáhat, jiní se k jejich příchodu stavěli z mnoha důvodů odmítavě, někdy až s opovržením. Zatímco jedni argumentují solidaritou a příležitostmi, jež se příchodem migrantů nabízejí, druzí vyjadřují obavy nad bezpečnostními riziky a nad potenciální nepřizpůsobivostí nově příchozích.

Problém představuje identifikace příčin a původu této masové imigrační vlny, která, ačkoliv vyvrcholila v roce 2015, probíhala do jisté míry již dříve a probíhá dodnes, byť oproti téměř čtyři roky starým číslům již poněkud mírněji.¹¹³ Každý odborník přichází s odlišnou interpretací. Často jsou za příčiny označovány změny režimů (politické změny),

¹¹³ V roce 2015 přesáhl počet příchozích číslo jednoho milionu. Od té doby se ovšem snižuje. O současných počtech nově příchozích, jakož i migračních trasách například: ČTK. Do EU loni nelegálně přišlo 150 tisíc lidí. Migrační krize pominula. *EURACTIV.cz* [online]. 20. 02. 2019 [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://euractiv.cz/section/vnitro-a-spravedlnost/news/do-eu-loni-nelegalne-prislo-150-tisic-lidi-migracni-krize-pominula/>

občanské války a války o moc, vznik teroristických organizací, chudoba, klimatické změny, nedostatečná ochrana vnějších evropských hranic, a rovněž vidina lepšího života, jakož i benefity, které život v Evropě nabízí. Jednotlivých příčin by se našlo mnoho. Možná právě součet všech výše zmíněných je tím hlavním vysvětlením, proč ke krizi došlo.

Názory v diskusi nad touto problematikou výborně shrnuje ve své práci Jan Keller. Jsou zde zastoupeny hlavní postoje příznivců i odpůrců migrace. Právě z Kellerovy knihy *Evropské rozpory ve světle migrace*¹¹⁴ budeme v následující části vycházet.

V ekonomické oblasti proti sobě stojí na jedné straně názor, že migranti představují příliv pracovní síly a zvyšují konkurenceschopnost Evropy, oponenti na druhé straně tvrdí, že konkurenceschopnost naopak snižují a mohou dokonce navyšovat nezaměstnanost. V demografické rovině jedni tvrdí, že vyřeší problém se stárnoucí populací a jejím sociálním zabezpečením, druzí o tom pochybují s tím, že tito nově příchozí vykonávají hůře placenou práci nebo pobírají sociální dávky. V kulturní rovině proti sobě staví na jedné straně názor stoupenců, který říká, že dochází ke vzájemnému ovlivňování a obohacování, čemuž oponuje na druhé straně otázka, jak dlouho spolu dokáží žít skupiny s velmi rozdílnou kulturní a náboženskou orientací. V politické rovině uvádí argument podporovatelů, podle nichž dojde ke zvýraznění občanské rovnosti a k přispění názory do diskuse nad veřejnými otázkami. Naproti tomu stojí dle autora zvyšující se rozdílnost postojů mezi většinovou veřejností a oficiálními představiteli. A konečně mohou nově příchozí představovat výrazné bezpečnostní riziko. Jako poslední zohledňuje Keller geopolitické hledisko, kde na jedné straně stoupenci říkají, že migrací lze zlepšit situaci v zemích, odkud přicházejí, protože si vydělávají peníze a mohou se vrátit zpět s nově získanými zkušenostmi. Na druhé straně stojí názor, že nově příchozí migranti do Evropy nepocházejí z řad těch „nejpostiženějších.“¹¹⁵

Migrační krize se postupně stala také krizí společné evropské politiky, protože ačkoliv bylo opakovaně apelováno na nutnost jednotného postupu v jejím řešení, realita byla jiná. Velmi kontroverzní byl například návrh tzv. uprchlických kvót, na jejichž základě měli

¹¹⁴ Sociolog a europoslanec (2014 - 2019; za ČSSD) Jan Keller se v této knize nezabývá pouze migrací, nýbrž i dalšími problémy, jež Evropskou unii sužují. Pozornost v jednotlivých kapitolách věnuje mimo jiné například daňovým rájům, řecké dluhové krizi, vysílaným pracovníkům, sociální integraci nebo středním vrstvám. Podrobněji: KELLER, Jan. *Evropské rozpory ve světle migrace*. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2017.

¹¹⁵ Podrobněji: KELLER, Jan. *Evropské rozpory ve světle migrace*, 2017, s. 156-158.

být uprchlíci přerozdělováni mezi jednotlivé členské země.¹¹⁶ Tento návrh měl do určité míry ulevit migraci nejvíce postiženým státům. Především v některých východních (středoevropských) zemích EU se setkal s nesouhlasem. Česká republika byla jednou z nich.

Přestože uprchlická vlna od té doby zeslábla, není vyloučeno, že se podobný jev bude v budoucnu opakovat, protože konfliktů a ohnisek napětí je v blízkosti hranic EU více než dost. Migrační krize ovlivnila programy a politiku „prounijních“ i „protiunijních“ subjektů, což ostatně můžeme vidět i v českém prostředí. Výrazný nárůst pozornosti tomuto tématu je patrný také u veřejnosti.

3.11 Pozice Evropské unie ve světě a vztahy s velmocemi

Tímto tématem se dostáváme okrajově do pole působnosti odborníků na mezinárodní vztahy. Přesto je pro nás velmi důležité nastínit poměry mezi EU a dalšími zeměmi na regionální i globální úrovni.

Významná část členských zemí EU v minulých staletích výrazně ovlivňovala světové dění jak v pozitivním slova smyslu, tak i negativním. 20. století však bylo charakteristické vedle četných velkých konfliktů, bipolárního rozdělení světa, vzestupem vlivu Spojených států amerických, také ústupem evropských mocností a rozpadem koloniálního světa. Na počátku 21. století pak vidíme snahy o vzestup vlivu dalších států, z nichž se stávají buď regionální nebo globální mocnosti. Někteří političtí představitelé na to reagují a snaží se na tento vývoj odpovědět posílením pozice Evropské unie a jejím zapojením v různých oblastech. EU například uzavírá se státy po celém světě bilaterální dohody, respektive různé smluvní vztahy.¹¹⁷

Rozhodující pro další směřování Evropy bude lepší definování vztahu se Spojenými státy americkými a překonání vzájemných rozporů, kterých po nástupu Donalda Trumpa nepochybně přibývalo. Přesto je spolupráce mezi oběma představiteli „západní civilizace“ považována za velmi důležitou a prospěšnou, a to navzdory přítomnosti některých rozdílů a

¹¹⁶ Ke kvótám a migrační krizi obecně: tamtéž, s. 13-41. (kvóty od s. 30.); nebo: FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 227-229.

¹¹⁷ My se v dalších řádcích věnujeme spíše všeobecnému přehledu, jež je obecně známý. V této souvislosti bych si dovil odkázat na článek na webové stránce Euroskop.cz, kde se píše nejen o příkladech významných bilaterálních partnerství, nýbrž i postojích a pozici EU ve světě, podrobněji: CDK. *Evropská unie a svět*. *Euroskop.cz* [online]. Září 2018. [cit. 2019-04-07]. Dostupné na: <https://www.euroskop.cz/8915/sekce/evropska-unie-a-svet/>

sporů. Transatlantické vztahy jsou pro řadu evropských států důležité už jen proto, že jsou spolu s USA a Kanadou členy NATO. Spojené státy se navíc zásadním způsobem zasazovaly o vývoj v Evropě v druhé polovině 20. století. Ani postoj k USA není ovšem mezi politickou reprezentací a veřejností jednotný.

Pro Evropskou unii jsou klíčové vztahy i s Ruskou federací, která je jejím bezprostředním sousedem a významným partnerem nejen v otázkách energetiky (např. zemní plyn). V posledních letech ovšem tyto vztahy výrazně ochladly například kvůli konfliktu na Ukrajině, ruské „anexi Krymu“ (již několik let jsou v platnosti sankce proti Rusku), jakož i dalším konfliktům a „ohniskům“ napětí po celém světě, na něž mají Unie a Rusko rozdílné názory a odlišně k nim přistupují. Vztahy s Ruskem jsou výjimečné a zvláštní. Na jedné straně je tu neoddiskutovatelná blízkost obou aktérů (daná i historicky) a snaha o dialog a navázání partnerství v různých oblastech. Na straně druhé je ovšem patrné nepochopení a vzájemné soupeření.

Největší výzvu, a do jisté míry též problém, představuje dle mého názoru vztah Evropské unie a Čínské lidové republiky. Čína je bezesporu světovou velmocí a dlouhodobě potvrzuje svůj vzestup. V poslední době se posiluje role Číny v nejrůznějších částech světa a její vliv roste také v Evropě. Podobně jako u Ruské federace jsou vztahy s Čínskou lidovou republikou poměrně složité. Na jednu stranu je to významný partner, na stranu druhou nelze přehlížet znepokojivé poměry v Číně. Postoje k těmto skutečnostem jsou i zde velmi různé, což se netýká pouze České republiky, ale i dalších zemí EU.

Čína v posledních letech výrazně proniká na trh elektroniky (internet, mobilní telefony a další tzv. „chytrá“ zařízení). Spojené státy například dlouhodobě varují zejména před výrobky/technikou značky Huawei, jež se nejen v Evropě velmi rozšířila.¹¹⁸

Velkým tématem se stává otázka projektu nové Hedvábné stezky, která bývá na Západě opět jak kritizována, tak podporována. Na jednu stranu může představovat prostředek čínské expanze, na druhé straně s sebou nese také příležitosti. Podporovatelem myšlenky projektu Hedvábné stezky je také český prezident Miloš Zeman.¹¹⁹

¹¹⁸ Američané varovali před Huawei v nedávné době například Němce: ČTK. USA kvůli Huawei hrozí omezit výměnu tajných informací s Německem. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 11. 03. 2019, 19:49 [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/usa-kvuli-huawei-hrozi-omezit-vymenu-tajnych-informaci-s-nemeckem/1731703>

¹¹⁹ K problematice s projektem Hedvábné stezky podrobněji: ČTK. Zpravodajci: Čínská Hedvábná stezka bude pro EU zdrojem obav. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 03.12.2018, 12:31 [cit. 2019-04-18]. Dostupné

Zajímavá byla pro ukázkou vzájemných vztahů schůzka čínského prezidenta Si Ťin-pchinga s předsedou Komise Junkerem, prezidentem Macronem a kancléřkou Merkelovou na sklonku března 2019 v Paříži, o níž se píše v úvodu článku České televize toto: „*Politici se podle agentury AFP snažili při schůzce prezentovat Evropu jako jednotnou v hlavních světových otázkách. Zasazovali se také o recipročně vyrovnaný obchod.*“¹²⁰

3.12 Další problémy

Tato podkapitola načrtává další problémy, kterým Evropská unie bezprostředně čelí, ale my se jim v této práci nebudeme výrazněji věnovat. Nikterak tím nechci snižovat jejich vážnost. Jedním z nich může být například **vzestup nových politických stran a hnutí**

Další problém spojený s bezpečností je **hrozba mezinárodního terorismu**, která zesílila po vzestupu samozvaného „Islámského státu“ a po útocích v evropských metropolích. Politici se většinou shodují, že je třeba tento problém řešit mezinárodně, a tak dochází k posilování spolupráce v této oblasti. Teroristické útoky v Evropě byly některými politiky a částí veřejnosti spojovány s příchodem několika sta tisíců migrantů v uprchlických vlnách. Ačkoliv se k tomuto tvrzení nepřikláněli zdaleka všichni, posílilo diskuse nad migrační krizí, zintenzivněním kontrol vnějších hranic nebo úpravou azylové politiky. Tyto a otázky bezpečnosti výrazně pronikly do programů politických subjektů a zájmu veřejnosti. Pro některé subjekty se tyto otázky staly dokonce hlavními programovými body, pro některé voliče potom hlavním důvodem pro volbu těchto subjektů.

Dalšími problémy, které pronikají do programů stran jsou nepochybně **Klimatické změny a ochrana životního prostředí**. Sucho, nedostatek srážek, globální oteplování, vznik skleníkových plynů, růst průměrné globální teploty, tání ledovců a zvyšující se hladina oceánů, vymírání různých druhů živočichů, přechod k obnovitelným zdrojům energie. To je zlomek témat z této oblasti, jenž více či méně proniká do programu téměř každého

na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/zpravodajci-cinska-hedvabna-stezka-bude-pro-eu-zdrojem-obav/1694512>

¹²⁰ Autor: ire; zdroj: ČTK, ČT24. Hlavní téma obchod. Macron, Merkelová a Juncker v Paříži jednali s čínským prezidentem. ČT24 - Česká televize [online]. 26. 03. 2019. [cit. 2019-04-07]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2770817-hlavni-tema-obchod-macron-merkelova-a-juncker-v-parizi-jednali-s-cinskym-prezidentem>

politického subjektu. S těmito jsme navíc denně konfrontováni osobně nebo zprostředkovaně.

Demografické změny jsou posledním problémem (a též výzvou), který v této kapitole zmiňujeme. Dožívání vyššího věku života, snižující se natalita nebo stárnutí populace představují výzvy pro evropskou společnost a politiku. Jako řešení se nabízí například podpora rodin s dětmi, podpora migrace a integrace nově příchozích, nebo nezbytná úprava sociálního systému. Je třeba upozornit, že demografické problémy se stárnutím populace a snižující se porodností se týká většiny vyspělých států po celém světě, nikoliv pouze evropských zemí.¹²¹

¹²¹ Typickým příkladem může být vyspělé Japonsko: EKB. Japonsko má nejnižší porodnost za 120 let. Za pouhý rok ubylo půl milionu lidí. *Info.cz*[online]. 27. 12. 2018, 18:25 [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://www.info.cz/svet/japonsko-ma-nejnizsi-porodnost-za-120-let-za-pouhy-rok-ubylo-pul-milionu-lidi-39145.html>

4 Postoje politické reprezentace a veřejnosti k evropské integraci

V úvodu práce jsem zmiňoval, že se nebudeme držet obvyklé metodologie v oblasti postojů. Proto bych o tom nyní pohovořil jen v krátkosti, poněvadž my zde budeme sledovat aktuální postoje především prostřednictvím informací, jež přinášejí zpravodajské weby, oficiální prohlášení a volební programy sledovaných politických představitelů.

Trojice autorů Hynčica, Maškarinec, Novotný zmiňují ve své práci rozdělení čtyř základních přístupů Leonarda Raye, které lze používat při sledování postojů politických stran k EU, a to 1) analýzu jednání politických stran; 2) analýzu programových dokumentů; 3) analýzu příznivců nebo představitelů politických stran; 4) výzkum a reputaci politických stran; přičemž doplňují, že v praxi dochází k prolínání těchto přístupů.¹²² Při pohledu na tento výčet potom zjistíme, že náš postup není od tohoto natolik odlišný.

V kontextu vzniku Společenství (později Unie) a působení stran i na evropské úrovni se často hovoří o tzv. europeizaci. Také této problematice se nebudeme věnovat dopodrobna. Kvůli tématu práce je ovšem žádoucí přiblížit si tento pojem alespoň stručnou definicí: „Projevy tzv. europeizace byly na počátku zkoumány zejména jako vliv fenoménu evropské integrace na vývoj stranických a politických systémů či reprezentace zájmů na národní úrovni i úrovni EU. V současné době je europeizace zkoumána nejen jako proces top-down, ale i bottom-up. (...) Europeizace top-down zkoumá vliv EU na národní úroveň (shora dolů) a bottom-up představuje vliv národní úrovně na unijní rovinu (zdola nahoru).“¹²³

Autoři knihy *Euroskepticismus ve střední Evropě* uvádí, že politologie sice nemá jednoznačnou definici pojmu euroskepticismus, tento se však využívá v především souvislosti po vzniku Evropské unie (po Maastrichtské smlouvě), a to kritickým postojem k EU s různou intenzitou. Problém pak představuje rozlišování mezi skepticismem a prostou kritikou, jež se často zaměňují.¹²⁴ Protože se nám bude orientace v tématu euroskepticismus hodit i v následující kapitole, rád bych na tomto místě zmínil jedno rozlišení tohoto „fenoménu“. Trio autorů Hynčica, Maškarinec, Novotný uvádí ve své publikaci výklady několika politologů na téma euroskepticismu a jeho typologií.¹²⁵ Z těchto uvedených se mi

¹²² HYNČICA, Pavel, Pavel MAŠKARINEC a Lukáš NOVOTNÝ. *Euroskepticismus ve střední Evropě*.

Praha : Academia, 2016, s. 16.

¹²³ FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 18.

¹²⁴ HYNČICA, Pavel, Pavel MAŠKARINEC a Lukáš NOVOTNÝ. *Euroskepticismus ve střední Evropě*, 2016, s. 22-24.

¹²⁵ Tamtéž, s. 25-36.

zdá nejsrozumitelnější a nejvhodnější rozdělení Taggarta a Szczerbiaka na „tvrdý“ a „měkký“ euroskepticismus, kde za „tvrdý“ je považováno obecné odmítání evropské integrace, kdežto za „měkký“ kritika k evropským politikám posilující nadnárodní princip Unie.¹²⁶

4.1 Postoje předních zahraničních politiků k evropskému projektu

Pokud jsme stanovili hlavním tématem této práce pohledy na integrující se Evropu, měli bychom se krátce věnovat i předním zahraničním představitelům, byť jsme zaměřili svou pozornost primárně na českou politickou reprezentaci. Protože přiblížit názory všech předních evropských politiků by vystačilo na samostatnou práci, nevyvarujeme se naneštěstí určité selekce. Rád bych zde proto přiblížil aspoň názory předních představitelů dvou největších zemí a ekonomik Unie, totiž Německa a Francie. Německá kancléřka Angela Merkelová se stala asi nejvýznamnějším domácím politikem, kterého díky svým rázným postojům a rozhodování při řešení ekonomické či migrační krize znají lidé po celé Evropě. Francouzský prezident Emmanuel Macron nastoupil do své funkce s ambicemi reforem nejen doma ve Francii, nýbrž i na půdě Evropské unie. Pár slov by si určitě zasloužila i britská politická scéna, z níž bychom se zajisté dočkali odlišného pohledu na evropskou integraci. Protože se však rozhodla Velká Británie z EU v roce 2016 vystoupit, je její politika vůči Unii specifická. Proto jsme se postojům a rozhodování příslušných představitelů v čele s premiérkou Theresou Mayovou věnovali speciálně v samostatné kapitole o brexitu (3.5 Brexit). Pozornost budeme krátce věnovat i úřadujícímu předsedovi Evropské komise, kterým je od roku 2014 Lucemburčan Jean-Claude Juncker. I pro kontext k naší domácí politické scéně se ve stručnosti podíváme na zahraniční „protievropské“ politické strany, respektive některé jejich vybrané představitele. Doufám tedy, že uvedený výběr politiků má svou logiku a svůj smysl vztahující se k této práci.¹²⁷

¹²⁶ HYNČICA, Pavel, Pavel MAŠKARINEC a Lukáš NOVOTNÝ. *Euroskepticismus ve střední Evropě*, 2016, s. 34.

¹²⁷ Je nutné mít na paměti, že vzhledem k napjaté politické situaci se mohou poměry, postoje a složení na domácí i evropské politické scéně měnit. Jedná se například o dlouhotrvající protesty ve Francii, nejasný výsledek vyjednávání o brexitu, blížící se volby do Evropského parlamentu, jakož i odchod Angely Merkelové z vysoké politiky.

4.1.1 Jean-Claude Juncker jako předseda Evropské komise

Jean-Claude Juncker z Lucemburska nahradil v roce 2014 ve funkci předsedy Evropské komise, Portugalce, Josého Manuela Barrosa. Hned na začátku je třeba zdůraznit, že Juncker měl již tehdy za sebou poměrně dlouhou politickou kariéru na domácí lucemburské scéně, kde například vykonával dlouhá léta funkci předsedy vlády a ministra financí. S ohledem na kladný vztah k evropskému projektu, dále pak domácí a evropské politické zkušenosti, z nichž byly jmenovány jen některé, se takový politik jeví být ideálním kandidátem pro post předsedy Komise.¹²⁸ Stávající Junckerova komise si stanovila na období mezi lety 2015-2019 deset základních priorit, jejichž seznam je dle oficiálního webu Komise následující: *pracovní místa, hospodářský růst a investice; jednotný digitální trh; energetická unie a opatření v oblasti změny klimatu; vnitřní trh; hlubší a spravedlivější hospodářská a měnová unie; vyrovnaná a progresivní obchodní politika k využití potenciálu globalizace; spravedlnost a základní práva; migrace; silnější celosvětový aktér; demokratická změna.*¹²⁹ Skutečnost je taková, že některá témata se prosazují snadněji, některá zase obtížněji. Svou roli hraje nepochybně příchod zprvu nepředvídatelných událostí, s nimiž se na začátku nepočítá. V současné chvíli je ovšem důležitý fakt, že se v květnu uskuteční volby do Evropského parlamentu a současné Komisi skončí ke konci října funkční období, načež bude nahrazena Komisí novou. Ačkoliv známe již nyní některé uchazeče o post šéfa budoucí komise, byl by rozbor jejich budoucí politiky pouze odhadem a spekulacemi, tudíž nerelevantní.

Pojďme si tedy ve stručnosti přiblížit postoje současného předsedy Junckera. Domnívám se, že Junckerovo angažmá v různých politických oblastech je v očích českých občanů zastíněno sporem o tzv. uprchlické kvóty. Česká republika se spolu s některými dalšími zeměmi, především z řad Visegrádské čtyřky, stavěla dlouhodobě proti tomuto navrhovanému systému. Nejinak tomu bylo na podzim roku 2018, kdy se diskutovalo, že by mohly tyto státy přijmout aspoň syrské sirotky, tedy děti bez rodičů. Juncker řekl, že zde

¹²⁸ O Junckerově bohaté politické kariéře podrobněji: Jean-Claude Juncker, bývalý předseda Euroskupiny. *Consilium - Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Naposledy aktualizováno 11. 03. 2019. [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/eurogroup/former-eurogroup-presidents/jean-claude-juncker-former-president-of-the-eurogroup/>

¹²⁹ Priority. *Evropská komise* [online]. [cit. 2019-03-23]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/priorities_cs

chybí společná definice solidarity a odmítnutí přijmout tyto sirotky označil za skandální, protože se domníval, že Evropa má prostor pro jejich ochranu.¹³⁰

V září loňského roku pronesl svůj poslední *Projev o stavu unie*, jehož základní body si nyní uvedeme pro zachycení předsedových názorů a postojů k evropské integraci:

Říká, že nastal čas evropské suverenity, což se promítá do názvu celého dokumentu, jehož je projev součástí. Vyzdvihuje zde přínos Evropské unie. Zastává názor, že je třeba být výrazným globálním hráčem. Připomíná, že Evropa je jednotná, ale je zde ještě západní Balkán, jehož země nejsou dosud většinou členy EU, a proto je třeba se tímto nadále zabývat a nalézt definitivní podobu postoje k této otázce. Zdůrazňuje globální odpovědnost v klimatické oblasti, kde Evropa podporuje Pařížskou dohodu o klimatu a snižování emisí oxidu uhličitého. Zmiňuje Evropský obranný fond, nutnost být odpovědnější a nezávislejší. Díky tomu pak může čelit vnitřním i vnějším hrozbám – silná a jednotná Evropa dle něj dokáže čelit terorismu, změnám klimatu, zachovat pracovní místa, zvládnout digitalizaci. Mluví o dokončení bezpečnostní unie, kde klade důraz na protiteroristická opatření a s tím související odstraňování teroristického obsahu z internetu. V souvislosti s migrační a azylovou politikou říká, že dočasná solidarita nestačí a že je potřeba trvalá solidarita. Dle Junckera je ale důležité urychlit návrat nelegálních migrantů, posílit pohraniční a pobřežní stráž a zintenzivnit budování Agentury EU pro azyl. V souvislosti s migrací uvádí, že je nutno otevřít cesty pro legální migraci. Dále mluví o potřebě nového partnerství s Afrikou a podpoře tamějších investic. Dále podporuje posílení pozice eura, jakož i celé měnové a hospodářské unie. Zmiňuje se též o událostech kolem brexitu. Navrhuje hlasování kvalifikovanou většinou, a to zejména v oblastech lidských práv nebo v některých daňových záležitostech. Přeje si, aby členské země mluvily v zahraniční politice více jedním hlasem.¹³¹

¹³⁰ Podrobněji o Junckerově názoru na kvóty, přijímání sirotek a postoji V4: Autor: ket; zdroj: ČTK. Nepřijmout sirotky je skandál, prohlásil Juncker. Řeči o muslimské invazi jsou podle něj nepřijatelné. *ČT24 - Česká televize* [online]. 15. 10. 2018. [cit. 2019-03-23]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2622884-neprijmout-sirotky-je-skandal-prohlasil-juncker-reci-o-muslimske-invazi-jsou-podle-nej>

¹³¹ JUNCKER, Jean-Claude. *Projev o stavu Unie 2018* (5-18; popř. 159-170) [online]. in: Evropská komise (Generální ředitelství pro komunikaci) - JUNCKER, Jean-Claude. *Stav Unie v roce 2018. Čas evropské suverenity. Projev o stavu Unie 2018*. [online]. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2018. (zveřejněno: 19. 09. 2018). [cit. 2019-03-22]. Dostupné na: <https://publications.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/a294a52c-bbb7-11e8-99ee-01aa75ed71a1/language-cs/format-PDF/source-90167142>

Mohli bychom samozřejmě v dalším výčtu pokračovat, nemáme nicméně dostatek prostoru. Protože jsem v tomto případě opět čerpal ze samotného dokumentu, odkazuji na něj v poznámce pod čarou.

Kdo Junckera ve funkci nahradí, nevíme. Můžeme se ovšem opodstatněně domnívat, že se složení Evropského parlamentu a Evropské komise po květnových volbách změní. Jakými postoji se bude příští předseda prezentovat, a jak bude ve svém mandátu úspěšný, se teprve dozvíme. Funkční období se dá jako celek hodnotit až po jeho skončení, respektive s odstupem času. Proto je lepší klást otázku, jak se budeme s odstupem dívat na působení Junckerovy komise. Migrační krize, vzestup nových politických stran, vzrůstající napětí ve světě a v neposlední řadě fenomén rozdělené společnosti, který postihuje řadu nejen evropských zemí a který, zdá se mi, Komise některými vyjádřeními mnohdy spíše prohloubila. Na druhé straně zde byla patrná snaha diskutovat, prohlubovat integraci v některých unijních politikách, uzavírat nové dohody a partnerství.

4.1.2 Macronovy vize a návrhy

Po zvolení Emmanuela Macrona francouzským prezidentem byla vedle Francie v očekávání i celá Evropa, respektive minimálně ta část Evropy, jež je součástí Evropské unie. S návrhy změn a reforem přichází v době, kdy nepanuje všeobecná shoda na dalším směřování EU. V Evropské unii je nyní mnoho názorových proudů, které často požadují jinou Evropskou unii, než nabízí Macronovy vize. Macronovi se přitom nedaří optimálně ani „doma“ ve Francii, kde se proti jeho rozsáhlým reformám již několik měsíců demonstruje.¹³² Tyto události mohou ostatně poskytnout prostor pro argumenty, že by se francouzský prezident, který nezvládá poměry ve vlastní zemi, neměl snažit prosazovat reformy na evropské půdě, a už vůbec by neměl kritizovat jiné členské země za jejich politiku.

Macron se přesto od svého zvolení na jaře 2017 snaží pravidelně komentovat evropské dění a přicházet s návrhy na zlepšení, popřípadě přímo reformování Unie. Již roku 2017 prosazoval reformu institucí, reformu imigrační politiky, umožnění občanům ostatních členských států Unie vstoupit do francouzské armády, zjednodušení a zefektivnění Evropské

¹³² Tzv. hnutí žlutých vest protestuje již několik měsíců každou sobotu proti reformní politice prezidenta Macrona, viz: ČTK. Tisíce žlutých vest táhly Francií, policie krotila násilnosti. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 30. 03. 2019 21:47. [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/tisice-zlutych-vest-tahly-francii-policie-krotila-nasilnosti/1739166>

unie, případné vytvoření vícerychlostní Evropy, přičemž klade důraz na francouzsko-německou spolupráci a je přesvědčen o místu pro Velkou Británii v reformované EU.¹³³ Je jasné, že téměř v každém bodě bychom našli místo, které vyvolalo vášnivé diskuse. Je přitom zajímavé, že o některých těchto návrzích se mluví již od počátku integračních snah v druhé polovině 20. století. Vždy se uvažovalo o nějaké formě vojenské, respektive obranné evropské spolupráci. Tyto úkoly byly ale prakticky předány jiným mezinárodním organizacím, např. NATO. Poté zde máme návrh reformovat unijní instituce. I to je bod, který se diskutuje několik dekad a zdá se, že je to trvalé téma pro zástupce členských států. Nová není ani myšlenka tzv. „vícerychlostní Evropy“. Součástí tzv. Tindemansovy zprávy roku 1975 byl i návrh na „dvourychlostní Evropu“.¹³⁴ Byť se zejména konečný cíl od současného návrhu lišil už jen dobovým kontextem, ukazuje tento příklad aspoň to, že myšlenka rozdílné rychlosti prohlubování integrace není nová. Macronův návrh rozpoutal minimálně diskuse o tom, kdo by měl být v té „rychlejší“, a kdo v té „pomalejší“ Evropě a co by to obnášelo. Jisté ovšem je, že takovéto případné dělení s sebou nese určitá rizika, včetně jakéhosi ohrožení „jednoty“ Unie jako takové. Dosud však k žádnému rozdělení nedošlo a nezdá se, že by tomu mělo být v následující době jinak. Aspoň tedy v oficiální rovině. Například Jan Keller uvádí: „*Problém je v tom, že dvourychlostní Evropa není hrozbou do budoucna, nýbrž nepříjemnou realitou, ve které již žijeme.*“¹³⁵ Jsem přesvědčen, že podobný názor sdílí spousta dalších odborníků, jakož i mnoho lidí v evropské společnosti. Pak je tedy druhá věc rozlišovat, co platí oficiálně a jak se věci mají ve skutečnosti.

Zastavme se ještě u Macronova nového návrhu, který uveřejnil na začátku letošního března, tedy nedlouho před volbami do Evropského parlamentu. V otevřeném dopise uvádí například potřebu revize schengenského systému, azylové politiky, některých změn v hospodářské oblasti, možnost vzniku klimatické banky, větší důraz na kontrolu kvality potravin, a především se zmínil o možnosti uspořádat do konce roku konferenci, kde by se nejen tyto návrhy řešily.¹³⁶ Je pochopitelné, že s podobnými prohlášeními, avšak s různými

¹³³ Autor: pet; zdroj: ČTK, ČT24. Macron se chce pustit do znovuzaložení Evropy. Pomalí nemají zdržovat ty rychlejší. ČT24 - Česká televize [online]. Aktualizováno 26. 09. 2017. [cit. 2019-03-11]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2254375-primy-prenos-macron-predstavuje-svou-vizi-vicerychlostni-evropy>

¹³⁴ Cíl byl stejný, časový rozvrh naplňování se ovšem lišil, podrobněji: FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*, 2018, s. 110.

¹³⁵ KELLER, Jan. *Evropské rozpory ve světle migrace*, 2017, s. 71-72.

¹³⁶ Autor: pet; zdroj: ČTK. Macron sepsal svou vizi Evropy. Zachránit ji chce reformami, které nenarazí na žádné tabu. ČT24 - Česká televize [online]. 04. 03. 2019. [cit. 2019-03-11]. Dostupné na: <https://>

návrhy a názory, přichází před volbami vícero politiků. Na Macronově vizi je ovšem zajímavý návrh možného svolání konference. Teprve následující měsíce a roky ukáží, jestli budou některé Macronovy návrhy prosazeny, anebo zůstanou jen prezidentovým přáním a nenaplněnou vizí. Ať jsou na francouzského prezidenta a jeho navrhované reformy jakékoliv názory, je aspoň státníkem, který vyvíjí snahu s neutěšenou situací v evropských strukturách něco dělat. Otázkou je, jestli se mu to podaří přes různé rozpory jak v domácí, tak zahraniční politice. A rovněž jestli se mu to podařit má, protože navzdory nutnosti se společným projektem něco dělat, jsou prezidentovy návrhy pro některé zástupce členských států minimálně kontroverzní.¹³⁷

4.1.3 Německo a Evropa

Otázka o podobě budoucího postavení Německa v rámci Evropy byla aktuální ještě před skončením druhé světové války. Zcela klíčové bylo vytvoření nových partnerských vztahů s evropskými zeměmi, samozřejmě v popředí s Francií. Za připomenutí stojí, že během letošního ledna byla v Cáchách prezidentem Macronem a kancléřkou Merkelovou podepsána nová smlouva o přátelství a spolupráci, která symbolicky navazuje na tzv. Elysejskou smlouvu uzavřenou v roce 1963 jejich předchůdci, totiž prezidentem Francie Charlesem de Gaullem a kancléřem SRN Konradem Adenauerem.¹³⁸

Vraťme se ovšem nakrátko k politicko-hospodářskému směřování Německa v druhé polovině 20. století. Každá část poválečně rozděleného Německa kráčela téměř půl století jiným směrem. Zatímco Spolková republika Německo se vydala cestou západních demokracií, Německá demokratická republika směřovala na Východ.

SRN stála u zrodu Evropských společenství a postupně se vypracovala v ekonomicky silnou zemi. Po pádu Berlínské zdi došlo ke sjednocení rozděleného Německa. Lze snad

ct24.ceskatelevize.cz/svet/2750879-macron-sepsal-svou-vizi-evropy-zachranit-ji-chce-reformami-ktene-nenarazi-na-zadne-tabu

¹³⁷ Návrhy „kritizovali“ (nesouhlasili s nimi) například rakouský kancléř Sebastian Kurz, Annegret Krampová-Karrenbauerová nebo Andrej Babiš, podrobněji v článku: Novinky, ČTK. Macronovy návrhy k reformě EU jsou utopie, tvrdí rakouský kancléř. *Novinky.cz*[online]. 12. 03. 2019, 11:13. [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/499573-macronovy-navrhy-k-reforme-eu-jsou-utopie-tvrdi-rakousky-kancler.html>

¹³⁸ Autor: ire; zdroj: ČTK, BBC, ARD, Velvyslanectví SRN v Praze, ČT24. Macron a Merkelová v Cáchách navázali na Elysejskou smlouvu. Dohoda o užší spolupráci ale vzbudila kontroverze. *ČT24 - Česká televize* [online]. Aktualizováno 22. 01. 2019. [cit. 2019-03-13]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2712464-merkelova-a-macron-navazuji-na-elysejskou-smlouvu-v-cachach-podepsali-hlubsi-spolupraci>

konstatovat, že se díky své trpělivosti a pílí vypracovalo v tahouna evropské integrace a rovněž hlavního hráče při řecké dluhové krizi a do určité míry i migrační krizi roku 2015, jež s sebou pochopitelně nese i negativní důsledky a kritické postoje nejen na domácí scéně, nýbrž i ze strany části zahraničních politiků a veřejnosti. Německo se stalo jednou z cílových destinací mnoha přicházejících lidí, kteří zde hledají nikoliv pouze pracovní uplatnění, ale i lepší podmínky pro život.

Ulrich Beck při řešení řecké krize uvedl, že již dávno nejde o Řecko, ale o Evropu. „*Německo dnes rozhoduje o bytí nebo nebytí Evropy*“¹³⁹, avšak *moc* je dle něj u Němců stále špinavé slovo, a tak bývá raději nahrazováno slovem *odpovědnost*.¹⁴⁰ Německý sociolog dále říká: „*(...) vzestup Německa jako vedoucí síly v „Německé Evropě“ není výsledkem nějakého tajného mistrovského plánu navrženého takticky a úskočně. Došlo k němu spíše – alespoň na začátku – nedobrovolně a neplánovaně, byl výsledkem finanční krize a očekávání katastrofy. V dalším průběhu, jak se dá předpokládat s ohledem na sled událostí, však nastoupilo stadium vědomého plánování.*“¹⁴¹ Beck, který se zabývá otázkou „německé Evropy“ a „evropského Německa“, dodává, že Německo sebe sama chápe nikoliv jako pány, ale jako učitele Evropy.¹⁴² Je třeba pamatovat na to, v jakém kontextu a v jaké době autor své myšlenky publikoval. Jednalo se o období ekonomické a dluhové krize, kde Německo nepochybně stálo za rozsáhlými opatřeními a znatelným způsobem promlouvalo do celoevropského rozhodování.

Výraznou postavou německé politiky je od počátku nového tisíciletí kancléřka Angela Merkelová. Její jméno znají i lidé, kteří se o politické dění běžně nezajímají. V evropském kontextu na sebe nejvíce upozornila při řešení řecké dluhové krize, kde byla jednou z nejdůležitějších a nejviditelnějších aktérů při jejím řešení. Lidé v Německu v ní viděli/vidí symbol stability a hospodářské i politické prosperity. Merkelová je proslulá svým přístupem, který spočívá především v trpělivém vyjednávání a hledání kompromisů, což prý týdeník Die Zeit označil termínem *merkelismus*.¹⁴³ Podobně to vidí i Ulrich Beck, který je

¹³⁹ BECK, Ulrich. *Německá Evropa : nové mocenské krajiny ve znamení krize*. Přeložila Alena BAKEŠOVÁ. Praha : Filosofia, 2015, s. 12.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 12.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 70.

¹⁴² Tamtéž, s. 72.

¹⁴³ Autor: mas; zdroj: ČTK, ČT24, Bloomberg. Přijala lidi v nouzi, zachraňovala Řecko a dala vale jádru. Merkelová vede Německo 13 let. ČT24 - Česká televize [online]. 29. 10. 2018. [cit. 2019-03-13]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2636120-prijala-lidi-v-nouzi-zachranovala-recko-a-dala-vale-jadru->

přesvědčen o určité politické podobnosti mezi Machiavellim a německou kancléřkou, což nazývá modelem *Merkiavelli*, jež spočívá v těchto čtyřech bodech: „*spojení ortodoxie národního státu a evropské architektury, umění váhání jako disciplinační strategie, primát národní volitelnosti a německá kultura stability – se vzájemně posilují a tvoří mocenské jádro německé Evropy*.“¹⁴⁴ Jako velmi kontroverzní se však ukázalo být kancléřčino rozhodnutí během migrační krize v roce 2015, kdy Evropa čelila přílivu statisíců lidí, především z válkou postiženého Blízkého východu a Afriky. Angela Merkelová byla tehdy přesvědčena, že to Německo zvládne, ukázala vstřícnou tvář a „pozvala“ uprchlíky do Německa. Toto rozhodnutí se však setkalo nejen s podporou, ale i hlasitou kritikou. Merkelová nakonec pod tíhou událostí migrační politiku částečně přehodnotila, avšak dřívější vysoká popularita se nevrátila, což byla jedna z příčin, proč CDU/CSU v posledních volbách dosahovala nejhorších výsledků za několik posledních desítek let.¹⁴⁵ Na podzim 2018 se rozhodla znovu nekandidovat na předsednictví německé CDU (kancléřkou ovšem zůstává), v jejímž čele nakonec stanula Annegret Krampová-Karrenbauerová. Ta dala svým komentářem k Macronově vizi Evropy určitý podnět k přemýšlení, kam bude směřovat a jak bude vypadat její evropská politika, respektive jak vypadat nebude, což dokládají titulky článků napříč internetovým zpravodajským prostorem, jež říkají: „*Evropský superstát nechci!*“¹⁴⁶ Je proto otázkou, jak se změny v německé politice projeví ve vztahu k Evropě. Pochopitelně je zde řada dalších faktorů, které je nutno zohlednit. Krampová-Karrenbauerová nemusí být úspěšná a zanedlouho může dojít ke změně předsednické pozice v CDU. Dále by se mohlo stát, že CDU/CSU ztratí současný vliv na úkor jiné domácí strany. Nad tím však můžeme prozatím pouze spekulovat a teprve následující roky ukáží, jak se

[merkelova-vede-nemecko-13-let?fbclid=IwAR1JJpM0IppLR-dMR1tSRNcj-Nc6Y3ubuOtEtN9z69i6G22QZqJTm5MTqv0](https://www.merkelova-vede-nemecko-13-let?fbclid=IwAR1JJpM0IppLR-dMR1tSRNcj-Nc6Y3ubuOtEtN9z69i6G22QZqJTm5MTqv0)

¹⁴⁴ BECK, Ulrich. *Německá Evropa*, 2015, s. 65-68.

¹⁴⁵ Mj. o výsledcích voleb a změně názoru Merkelové, podrobněji: Autor: mas; zdroj: ČTK, ČT24, Bloomberg. Přijala lidi v nouzi, zachraňovala Řecko a dala vale jádru. Merkelová vede Německo 13 let. ČT24 - Česká televize [online]. 29. 10. 2018. [cit. 2019-03-13]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2636120-prijala-lidi-v-nouzi-zachranovala-recko-a-dala-vale-jadru-merkelova-vede-nemecko-13-let?fbclid=IwAR1JJpM0IppLR-dMR1tSRNcj-Nc6Y3ubuOtEtN9z69i6G22QZqJTm5MTqv0>

¹⁴⁶ ROKOS, Milan. Evropský superstát nechci! Nástupkyně Merkelové zostra zúčtovala s Macronovými sny. *info.cz* [online]. 11. 03. 2019. [cit. 2019-03-13]. Dostupné na: <https://www.info.cz/volby/volby-do-evropskeho-parlamentu/evropsky-superstat-nechci-nastupkyne-merkelove-zostr-zuctovala-s-macronovymi-sny-40802.html?fbclid=IwAR0PivMbo6nc2u1BMny3avFa65A3ALK-h4SLv8Qh4-aK2uu2gS3EisinaAE>

nová předsedkyně prosadí, a případně jaký kurs v evropské politice si tato nástupkyně Angely Merkelové zvolí.

4.1.4 Vzestup euroskeptických, populistických a „protievropských“ stran

V nadcházejících evropských volbách (ale i nadále) očekávám, že posílí pozice euroskeptických a protievropských (též „protiunijních“ nebo „antiunijních“) stran. Zatímco některé euroskeptické strany by chtěly Unii zásadně reformovat a vadí jim především její federalistické/centralistické snahy, jakož i omezování suverenity národních států, jiné se otevřeně staví proti jakékoliv formě evropské integrace. Nyní se situace v Evropě vyostřila, o čemž byla již řeč v minulých kapitolách a podkapitolách. Pokud se podíváme na největší hráče z obou řad, bude zajímavé sledovat výsledky v Německu, kde se bude snažit proniknout do Parlamentu tamější Alternativa pro Německo; v Itálii to budou vládní strany Liga Severu a Hnutí pěti hvězd; ve Francii Národní sdružení, jejíž domácí představitelkou je v roce 2017 neúspěšná kandidátka na prezidenta Marine Le Penová; v Nizozemsku se jedná o Stranu pro svobodu. Bude zajímavé sledovat i strany, které chtějí Unii spíše reformovat.

Ačkoliv se všeobecně očekává posílení euroskeptických stran, bude pro toto křídlo citelným oslabením odchod Velké Británie z Evropské unie (pokud k němu dojde). Spojené království od počátku představuje výrazný skeptický integrační prvek. Bude záležet, jakého výsledku tato politická uskupení dosáhnou, jak budou probíhat povolební vyjednávání a jak dokáží mezi sebou kooperovat, či dokonce vytvořit silnou evropskou frakci. To vše bude také záležet na síle jejich nové pozice. Další otázkou pak bude, jak se Evropská unie změní, pokud budou mít v jejích strukturách výraznější vliv. Zpravodajský web info.cz informoval o studii think-tank European Council on Foreign Relations, která tvrdí, že by mohly tyto strany získat až třetinu hlasů v nadcházejících evropských volbách, avšak v článku je přidán komentář odborníka Jana Kováře, který říká: *„Evropští populisté vřdycky byli a stále jsou velmi nejednotní, a přestože se v současnosti počítá s tím, že získají víc hlasů, stále to není dostatek k tomu, aby měli v Evropském parlamentu většinu. Jejich koaliční potenciál s někým dalším je navíc poměrně nízký“*¹⁴⁷

¹⁴⁷ BEDNÁŘOVÁ, Lucie. Antiunijní strany si brousí zuby na europarlament. „Vliv mít nebudou,“ vzkazují poslanci. *info.cz* [online]. 15. 02. 2019, 06:00. [cit. 2019-03-28]. Dostupné na: <https://www.info.cz/volby/volby-do-evropskeho-parlamentu/antiunijni-strany-si-brousi-zuby-na-europarlament-vliv-mit-nebudou-vzkazuji-poslanci-40368.html>

Jak se odrazí nálady společnosti na evropských volbách? Jak silnou pozici si vydobydrou euroskeptické strany? A jak zareagují strany proevropské? Opět opakují: není to otázka pouze pro květnové volby, nýbrž i záležitost několika příštích let.

4.2 Postoje domácí politické reprezentace

Je mnoho politických stran a hnutí, které se ucházejí o politickou moc a vliv v některé z vnitrostátních institucí. Nejinak tomu je v případě zájmu o vstup do Evropského parlamentu. To potvrzuje i počet přihlášených kandidátů (jednotlivých stran, hnutí i společných koalic) k letošním evropským volbám (2019), který dosahuje čísla 40 (o jedno více než před 5 lety).¹⁴⁸ Lidé budou ovšem vybírat „pouze“ z 39 z nich, protože Moravská a Slezská pirátská strana byla Ministerstvem vnitra vyřazena kvůli nedodržení podmínek.¹⁴⁹ Je zřejmé, že se nebudeme věnovat každému z těchto přihlášených kandidujících subjektů, protože většina z nich nemá při zohlednění všech předpokladů velké šance na zisk mandátu v EP nebo výrazný podíl vlivu na evropskou politiku jako takovou. Vybrány budou ty strany a hnutí, jež jsou zastoupeny v Poslanecké sněmovně a Evropském parlamentu. Například Piráti nebo SPD nemají momentálně svého zástupce v Evropském parlamentu, nicméně vzhledem k výsledkům voleb do Poslanecké sněmovny a aktuálnímu dění je více než pravděpodobné, že se tento stav změní. Speciální pozornost nebudeme věnovat například Zeleným, kteří nejen že neměli v tomto funkčním období zastoupení v EP, dosáhli relativně slabého výsledku ve volbách do Poslanecké sněmovny na podzim 2017, ale především jsou součástí koalice STAROSTOVÉ (STAN) s regionálními partnery a TOP 09. Věnovat se nebudeme samostatně ani Svobodným, tedy straně, která byla díky svým postojům v knize *Euroskepticismus ve střední Evropě* řazena k „tvrdému“ euroskepticismu.¹⁵⁰

Pozornost bude pochopitelně věnována i „hlavě státu“.

¹⁴⁸ Autor: han, jh; zdroj: ČT24, ČTK. Do evropských voleb se přihlásilo 40 stran a hnutí, o jedno uskupení víc než minule. ČT24 - Česká televize [online]. 19. 03. 2019. [cit. 2019-03-30]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2751149-do-evropskych-voleb-se-prihlasilo-40-stran-a-hnuti-o-jedno-uskupeni-vic-nez-minule>

¹⁴⁹ ČTK. V eurovolbách se v ČR utká 39 uskupení, jedno bylo vyřazeno. ČeskéNoviny.cz [online]. Aktualizováno 05. 04. 2019, 17:29. [cit. 2019-04-11]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/v-eurovolbach-se-v-cr-utka-39-uskupeni-jedno-bylo-vyrazeno/1741448>

¹⁵⁰ HYNČICA, Pavel, Pavel MAŠKARINEC a Lukáš NOVOTNÝ. *Euroskepticismus ve střední Evropě*, 2016, s. 62.

Pro porozumění postojů politických představitelů by bylo asi reprezentativnější zabývat se i jejich vývojem (a případnými změnami). Tato práce ovšem cílí vyloženě na aktuální problémy a postoje k evropské integraci. Kvůli omezenému prostoru bude navíc načrtnuta pouze orientační linka těchto názorů. Hlavními tématy, které se ve volebních programech a postojích jednotlivých politických představitelů a názorech veřejnosti objevují, jsou například migrační krize, která od roku 2015 sice výrazně oslabila, ale na aktuálnosti neztratila. S sebou navíc přinesla diskusi nad posilováním bezpečnosti a obrany, jakož i nad formou tohoto posílení. Dále je tu dvojí kvalita potravin, rozdílné názory na další integrační vývoj. Právě představa podoby EU je napříč politickým spektrem rozdílná. Aktéři se většinou shodnou na tom, že je potřeba nějakých změn a reform. Každý si tyto změny a další směřování Unie představuje do jisté míry odlišně. Jednotliví představitelé se nezřídka vyjadřují k ne/přijetí eura. Zavedení společné evropské měny na území České republiky představuje dlouhodobé téma napříč celou veřejností i politickou reprezentací. Dalších problémů, které více či méně pronikají do programů a celkových postojů politické reprezentace, je celá řada. Cílem není ani tak do detailů rozebírat postoje jednotlivých aktérů, jako spíše vyobrazit aktuální paletu názorů na evropskou integraci. Cenným pramenem pro nás budou volební programy k volbám do Evropského parlamentu 2019,¹⁵¹ kde mají zejména politické strany a hnutí příležitost definovat lépe svůj vztah k EU.

4.2.1 Prezident Miloš Zeman

Ačkoliv se o Miloši Zemanovi, prezidentu České republiky, někdy tvrdí, že rozděluje společnost a jeho názory jsou často označovány za kontroverzní, jedná se bezpochyby o jednoho z největších „polistopadových“ politiků na české scéně s velkou podporou a důvěrou značné části české veřejnosti. Poté, co na počátku roku 2018 obhájil svůj prezidentský mandát, bude vykonávat své druhé funkční období do roku 2023.

Postoje Miloše Zemana k evropské integraci jsou do jisté míry zajímavé. Prezident myšlenku Evropské unie dlouhodobě podporuje, jakož i členství České republiky v jejích strukturách. Na druhou stranu se nebojí fungování Evropské unie a její politické představitele mnohdy kritizovat. Zeman se často vyjadřoval a vyjadřuje k otázkám kolem

¹⁵¹ Tato práce vznikla a byla odevzdána v předvolebním období. Některé politické subjekty do té doby nezveřejnily svůj program k volbám do EP. V takových případech vychází tato práce buď z předchozích volebních programů, nebo názorů strany, jež se dají vypořádat například ze zpravodajských materiálů, nebo názorů jednotlivých kandidátů..

migrační krize a politiky, politické reprezentace EU, zasahování do záležitostí členských států a posilování role Visegrádské čtyřky (V4) v rámci působení v Evropské unii. Není to však pouze kritika, ale i četná doporučení a podněty pro zlepšení fungování Evropské unie. Možná by přece jen měl svou kritiku a připomínky k Evropské unii více prezentovat a prosazovat napříč členskými zeměmi a více je diskutovat se svými evropskými protějšky. Třeba by pak bylo pro česká stanoviska k evropským otázkám více porozumění.

Pojďme si výše uvedené uvést na konkrétních případech, které lze vysledovat v článcích zpravodajských webů. Nejprve bych rád uvedl příklad vyjadřující Zemanovu podporu spolupráce v rámci Visegrádské čtyřky. V říjnu 2018 se na Slovensku sešli prezidenti zemí V4, a ČeskéNoviny.cz při této příležitosti uvedly: „*Ovčáček dnes na sociální síti napsal, že Zeman při jednání na Slovensku vyzval země V4 k další jednotě a že jedině tak ,můžeme naše stanoviska v EU prosazovat‘. Zeman podle svého mluvčího také ocenil roli zemí V4 v otázce migrace a uvedl, že je zásluhou V4, že ,nám nejsou migranti vnucováni‘.*“¹⁵²

Nejcennějším a nejnovějším zdrojem je v našem případě interview České televize s prezidentem Zemanem z konce března 2019. Zde se hlava státu vyjadřuje hned k několika otázkám týkajících se Evropské unie. Co tedy Miloš Zeman v rámci interview řekl? Ocenil finanční prospěch, jenž plyne z našeho členství; zopakoval, že by měla existovat funkce evropského ministra financí (např. kvůli problematice daňových rájů) a evropského ministra obrany (kvůli hrozbám terorismu); dle Zemana by se měla posílit role Evropského parlamentu, Evropská komise by měla být jakýmsi úřednickým orgánem, vládou má být Evropská rada; ke slabé volební účasti dodal, že se zvýší s důvěrou lidí v to, že lze něco změnit. Jako příklad uvádí zrušení uprchlických kvót nebo vyřešení dvojí kvality potravin; řekl také: „*Když Andrej Kiska kdysi říkal, že Evropská unie je skvělý projekt, vždycky jsem dodával, že má špatné projektanty.*“¹⁵³ Je tady patrné vyjadřování se k fungování institucí, k Evropské unii, jakož i problémům, s nimiž se v současné době evropský projekt potýká.

¹⁵² ČTK. Kiska: Prezidenti zemí V4 se shodli, že EU je úžasný projekt. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Vydáno 11. 10. 2018, 13:35. [cit. 2019-04-09]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/kiska-prezidenti-zemi-v4-se-shodli-ze-eu-je-uzasny-projekt/1673308>

¹⁵³ Autor: ave; zdroj: ČT24. Evropská unie potřebuje společného ministra financí i obrany, navrhuje prezident Zeman. *ČT24 - Česká televize* [online]. 31. 03. 2019. [cit. 2019-04-09]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2774567-evropska-unie-potrebuje-spolecneho-ministra-financi-i-obrany-navrhuje-prezident-zeman>

Tyto postoje může někdo označit za „střízlivé“, reflektující současné dění. Někdo naopak za provokativní.

Přístup prezidenta Zemana k Evropské unii je v českém politickém prostředí výjimečný a v jistých ohledech může být i překvapivý. Postoj, který prezident republiky zaujímá je přitom důležitý nejen směrem „dovnitř“ (k občanům), nýbrž i směrem „ven“ (k zahraničním partnerům a spojencům). Do budoucna bude zajímavé sledovat zejména dvě věci. Zaprvé, jak (a jestli vůbec) se v dlouhodobém časovém horizontu promění vztahy a postoj Miloše Zemana k institucím Evropské unie. V krátkodobém horizontu se o tom budeme moci přesvědčit hned po letošních volbách, kdy se pravděpodobně do značné míry změní složení Evropského parlamentu a Evropské komise. Zadruhé, jaký bude v budoucnu postoj Zemanova nástupce v prezidentském úřadu po volbách 2023. Bude pokračovat ve stopách Miloše Zemana, bude euroskeptičtější, nebo naopak společný současný směr integrace více podpoří?

4.2.2 ANO 2011 (ANO)

Hnutí ANO je v současné době nejsilnějším českým politickým subjektem. Potvrzuje to na domácí scéně, kde na podzim 2017 jednoznačně ovládlo volby do Poslanecké sněmovny. Před pěti lety vyhrálo volby do Evropského parlamentu a získalo 4 mandáty. Potvrdilo tím mimo jiné hlubší změny v českém stranickém systému. Hnutí ANO je nerozlučně spojené s osobou jeho předsedy Andreje Babiše. Ten se po vítězství hnutí ve sněmovních volbách stal, i přes odpor opozičních stran, premiérem České republiky. Zastupuje ji na summitech Evropské rady, kde jedná se svými evropskými protějšky (předsedy, prezidenty, kancléři). Jako vítěz sněmovních voleb sestavilo ANO menšinovou vládu se sociálními demokraty.

Je velmi těžké zařadit hnutí ANO v tradičním levo-pravém politickém spektru. Hnutí ANO je proevropskou stranou. V Evropském parlamentu patří ke skupině Aliance liberálů a demokratů pro Evropu, jež byla v období 2014-2019 celkově čtvrtou nejsilnější. Ze čtyř poslanců, kteří byli za ANO v roce 2014 zvoleni, se dva s hnutím rozešli. Byli to Pavel Telička a Petr Ježek. Ti se budou ve volbách 2019 ucházet o hlasy voličů a znovuzvolení v novém hnutí HLAS. Teličkova osobnost měla před 5 lety nemalý podíl na úspěchu hnutí ANO v evropských volbách. Přesto má hnutí po jeho odchodu šanci výrazně posílit.

Jak se tyto změny promítly do kandidátky hnutí ANO? Do popředí se na kandidátní listině dostali další dva europoslanci, respektive europoslankyně, a to Dita Charanzová a Martina

Dlabajová. Ty doplní Martin Hlaváček, Radka Maxová nebo Ondřej Knotek, přičemž hnutí ANO je považováno za celkového favorita voleb a předvolební odhady mu připisují zisk až 8 poslaneckých mandátů.¹⁵⁴

Také současná česká eurokomisařka Věra Jourová pochází z hnutí ANO. V hnutí zastávala post místopředsedkyně strany a ve vládě Bohuslava Sobotky (ČSSD) byla krátce ministryní pro místní rozvoj. Následně se ovšem stala členkou Evropské komise (2014), kde má na starost oblast spravedlnosti, spotřebitelů a rovnosti žen a mužů.

Hnutí ANO je jedním ze zkoumaných politických subjektů, u nichž nemáme v době vzniku této práce k dispozici volební program. Nezbyvá tedy než k charakteristice postojů hnutí využít jiné zdroje.

Lídr kandidátky Dita Charanzová na svém webu uvádí: „*Osobně se v Evropském parlamentu věnuji třem hlavním oblastem: ochraně spotřebitele, digitální ekonomice a oblasti mezinárodního obchodu.*“¹⁵⁵

Jestliže neznáme současný volební program, můžeme se podívat na 5 let starý z roku 2014. Mnohé se dozajista nezmění. Hnutí ANO můžeme v současné době evidentně řadit k proevropským uskupením na české politické scéně. „*Naším základním cílem je využít členství v EU k prosazování českých zájmů a prestiže v Evropě i ve světě, ale také se snažit, aby Evropská unie byla stabilní a prosperující. Právě v takové Evropě se totiž bude dařit i naší zemi. Budeme se soustředit na spolupráci europoslanců s českými orgány, čímž usnadníme přípravu ČR na zavedení evropských zákonů.*“¹⁵⁶ Zdá se mi, že je zde patrné upozornění na příležitosti, které Evropská unie nabízí na jedné straně, ale svou roli hraje i odpovědnost za stabilitu a prosperitu celého evropského projektu na straně druhé. Program se dále soustředil na tyto oblasti: *Odstranění překážek bránících prosperitě; Zvyšování bezpečnosti, ochrany zdraví a kvality; Efektivnější čerpání peněz z fondů EU; Vzdělání inspirované Evropou; Podpora českého venkova;* a zkrácený program je zakončen heslem: *Ano. V Evropě se neztratíme.*¹⁵⁷ V tomto ohledu bych upozornil na bod týkající se

¹⁵⁴ ČTK. ANO vysílá do voleb dvě europoslankyně, ekonoma i bývalého Piráta. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 14. 03. 2019, 20:19. [cit. 2019-04-12]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/ano-vysila-do-voleb-dve-europoslankyne-ekonoma-i-byvaleho-pirata/1733143>

¹⁵⁵ Co prosazují. *Dita Charanzová* [online]. [cit. 2019-04-12]. Dostupné na: <http://www.charanzova.cz/>

¹⁵⁶ Zkrácený program: Aby i naše děti měly v Evropě šanci. *ANO, bude líp* [online]. [cit. 2019-04-12]. Dostupné na: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/eurovolby/zkraceny-program/>

¹⁵⁷ Zkrácený program: Aby i naše děti měly v Evropě šanci. *ANO, bude líp* [online]. [cit. 2019-04-12]. Dostupné na: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/eurovolby/zkraceny-program/>

efektivnějšího čerpání dotací. Je to téma, kterého jsme se při svém výčtu nedotkli, a přitom hraje v rámci vztahu na ose EU – členské státy významnou roli.

Co se týká názoru předsedy hnutí Andreje Babiše k Evropské unii, je víceméně pozitivní, byť má k současné podobě řadu výhrad. Mnohé nám podle mého prozradí úsek z článku na webu aktuálně.cz: „*V Evropské unii by měl posílit vliv národních států a neměla by se prohlubovat integrace. (...) Zároveň vyzval k rozšíření schengenského prostoru volného pohybu a k definování strategie pro budoucnost západního Balkánu. Babiš také uvedl, že by bylo vhodné, aby unii zastupoval jeden všeobecně respektovaný lídr.*“¹⁵⁸ Premiér se vyjadřuje také k dalším otázkám jako jsou brexit nebo mezi lidmi pravděpodobně nejdiskutovanější téma – migrace. „*Musíme bojovat proti pašeráckým skupinám a organizovanému zločinu, aby k vyplutí lodí s ekonomickými migranty vůbec nedocházelo. Zároveň musíme zajistit, aby lidé, kteří jsou reálně v nouzi a utíkají před konfliktem či pronásledováním, měli možnost žádat o azyl mimo Evropu.*“¹⁵⁹

Hnutí ANO představuje pro mnohé voliče alternativu k tradičním etablovaným stranám. Témata je schopno nacházet i v kontextu evropské politiky.

¹⁵⁸ ČTK. Chceme méně Evropy, více národních států, řekl Babiš na Světovém ekonomickém fóru. Aktuálně.cz [online]. Aktualizováno 24. 01. 2019, 20:16. [cit. 2019-04-12]. Dostupné na: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/chceme-mene-evropy-vice-narodnich-statu-rekl-babis-na-svetov/r~1ba20f6c200c11e9a66a0cc47ab5f122/>

¹⁵⁹ ČTK. Babiš: Problém migrace je třeba řešit mimo Evropu. ČeskéNoviny.cz [online]. Vydáno 11. 06. 2018, 21:58. [cit. 2019-04-12]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/babis-problem-migrace-je-treba-resit-mimo-evropu/1631317>

4.2.3 Občanská demokratická strana (ODS)

Zatímco orientace hnutí ANO v pravolevém dělení politického spektra je nejasná a názory na ní se různí, ODS se tradičně profiluje jako konzervativní (někdy též označována jako liberálně-konzervativní) pravicová strana. Jedná se o stranu v českém stranickém systému již tradiční, jež stála u mnoha rozhodnutí ve vztahu k Evropské unii. Po pádu Nečasovy vlády však prožívala krizi, což se promítlo na výsledcích několika po sobě jdoucích voleb. Výjimkou pak nebyly ani volby do Evropského parlamentu v roce 2014, kde ODS získala pouze 2 mandáty. Od té doby se zdá, že se strana vzpamatovala a stabilizovala. Pod vedením předsedy Petra Fialy¹⁶⁰ obsadila ve sněmovních volbách na podzim roku 2017 druhé místo hned za hnutím ANO, byť s velkým odstupem. Svůj vzestup ovšem potvrdila hned o rok později, kdy na podzim 2018 ovládla senátní volby. A změna k lepšímu by se pro občanské demokraty měla potvrdit i v nadcházejících evropských volbách. Lídr kandidátky Jan Zahradil navíc figuruje jako „spitzenkandidát“ za ACRE. Může se tak stát prvním Čechem, jenž by obsadil tak významnou evropskou funkci, kterou předseda Evropské komise nepochybně je. Zahradil, který má s evropskou parlamentní politikou letité zkušenosti, zastupoval s Evženem Tošenovským občanskodemokratickou stranu i ve funkčním období 2014-2019.

V knize *Euroskepticismus ve střední Evropě* se uvádí, že ODS usilovala o vstup ČR do EU, ale prosazovala konzistentně mezivládní přístup, načež se stavěla kriticky hned k několika politikám Unie, včetně snah o vytvoření vlastní evropské obrany. Občanští demokraté totiž prosazují spolupráci v rámci NATO. ODS tak autoři řadí k „měkkému“ euroskepticismu.¹⁶¹ Na tomto se příliš nezměnilo a ODS si svůj postoj skutečně dlouhodobě udržuje. V dokumentu *Silné Česko v Evropě 21. století* Petr Fiala uvádí, že Unie čelí hned 4 krizím: hospodářské, migrační, bezpečnostní a krizi důvěry. Jako jedno z možných řešení je zde navrženo zavedení tzv. flexibilní integrace, která by umožnila každému členskému státu různou míru integrace, avšak s potřebným společným základem, který by byl reprezentován především společným trhem. Fiala dodává, že ODS kritizuje současnou podobu Evropské

¹⁶⁰ Na tomto místě je potřeba rozlišovat Petra Fialu jako politologa a Petra Fialu jako předsedu politické strany. Jedná se sice o tutéž osobu, avšak zatímco publikace, které v této práci citujeme jsou psány rukou odborníka, názory zveřejněné ODS nebo zpravodajskými servery jsou myšlenkami politika.

¹⁶¹ HYNČICA, Pavel, Pavel MAŠKARINEC a Lukáš NOVOTNÝ. *Euroskepticismus ve střední Evropě*, 2016, s. 46-47, 54.

unie, ale nevidí „životaschopnou alternativu“.¹⁶² Celý dokument je pak věnován rozboru nejen těchto zmíněných cílů a postojů.

Musím citovat Petra Fialu, který zde pronesl následující tezi: „*Reforma je podle mne jediná cesta, jak nerozbít vázu (EU), opravit ji, aby v sobě udržela vodu, aby květiny (národní státy) byly zase pěkně svěží. Reforma je pokus, který musíme učinit. V opačném případě bude proces rozpadu a rozkladu s nedozírnými následky pokračovat.*“¹⁶³ Tato myšlenka je dle mého soudu charakteristická pro celkový názorový proud ODS k evropské integraci. Dokument se mimo jiné vyjadřuje ke společné měně. V souvislosti s eurem říká, že by se tato povinnost (přijmout euro) měla změnit v „pouhou“ možnost, a to v případě, že by to bylo pro daný stát smysluplné a prospěšné. K otázce zavázání se přijmout euro uvádí argument, že se v posledních letech eurozóna změnila, a tyto země se tak neměly možnost patřičně se k nové situaci vyjádřit.¹⁶⁴

Do voleb jdou občanští demokraté se sloganem: „*Česká republika je srdcem Evropy. Chceme být slyšet*“, načež Jan Zahradil přibližuje politiku, kterou chce ODS prosazovat, a jež má být vystavěna na třech pilířích: „*zachovejme a posilujme, co se osvědčilo; zasadme se aktivně o změnu toho, co nefunguje a naučme se lépe hájit naše zájmy.*“¹⁶⁵ Jan Zahradil, jenž je přesvědčen, že musí být ČR v EU více slyšet, promluvil na občanskodemokratické programové konferenci, kde zdůraznil úspěchy, kterých ODS na evropském poli dosáhla, že si drží konzistentně 15 let svůj program, načež řekl: „*(...) Chceme pružnou, vícerychlostní EU s dostatkem prostoru a svobody pro své členské země, aby jim tam bylo příjemné a*

¹⁶² FIALA, Petr, Jan ZAHRADIL, a kol. *Silné Česko v Evropě 21. století: Pozice ODS k EU* [online]. Vydáno ve spolupráci se Skupinou Evropských konzervativců a reformistů a think-tankem Právý břeh (www.pravybreh.cz), duben 2017. [cit. 2019-04-01]. Dostupné na: https://www.ods.cz/docs/volby2017/silne_cesko_v_evrope_21_stoleti.pdf

¹⁶³ FIALA, Petr, Jan ZAHRADIL, a kol. *Silné Česko v Evropě 21. století: Pozice ODS k EU* [online]. Vydáno ve spolupráci se Skupinou Evropských konzervativců a reformistů a think-tankem Právý břeh (www.pravybreh.cz), duben 2017. [cit. 2019-04-01]. Dostupné na: https://www.ods.cz/docs/volby2017/silne_cesko_v_evrope_21_stoleti.pdf

¹⁶⁴ Postoje ODS ke společné měně, podrobněji: FIALA, Petr, Jan ZAHRADIL, a kol. *Silné Česko v Evropě 21. století: Pozice ODS k EU* [online]. Vydáno ve spolupráci se Skupinou Evropských konzervativců a reformistů a think-tankem Právý břeh (www.pravybreh.cz), duben 2017. [cit. 2019-04-01]. Dostupné na: https://www.ods.cz/docs/volby2017/silne_cesko_v_evrope_21_stoleti.pdf

¹⁶⁵ www.ods.cz. Volby do Evropského parlamentu 2019: ODS: Česká republika je srdcem Evropy. Chceme být slyšet. *ODS – Občanská demokratická strana* [online]. 16. 03. 2019. [cit. 2019-04-01]. Dostupné na: <https://www.ods.cz/volby2019/clanek/17305-ods-ceska-republika-je-srdcem-evropy-chceme-byt-slyset>

pohodlně, aby se mohly sdružovat a spolupracovat podle svých vlastních zájmů, aby si mohly dobrovolně vybrat, na kterých společných politikách se chtějí podílet a na kterých ne.“¹⁶⁶

Jaké mohou být Zahradilovy šance na zvolení? Ačkoliv „konzervativci“ dozajista v EP posílí, lidovci a socialisté si své nejsilnější pozice pravděpodobně uhájí. Problém představuje i návrh Evropské rady. Bude záležet na rozhodnutí hlavních představitelů členských států, koho navrhnou. A jak již bylo zmíněno, nedá se vyloučit, že to bude někdo mimo seznam „spitzenkandidátů“. V opačném případě se spíše domnívám, že bude vybrán někdo ze silnějších frakcí.

S označením „měkký“ euroskepticismus, jež bylo uvedeno výše, se dá v podstatě souhlasit. Občanští demokraté soustavně podporují mezinárodní princip spolupráce v EU, přičemž kladou velký důraz na politiku volného trhu. ODS měla v minulosti početné zastoupení v Evropském parlamentu. Vyzkoušela si i vládní pozici na domácí scéně, a přesto se současný směr Evropské unie rýsoval do určité míry v těchto časech. Pro prosazení těchto názorů je ovšem zapotřebí spolupráce na domácí, a především evropské úrovni. Bude záležet na povolební pozici nejen občanskodemokratické strany, ale i evropské strany Aliance konzervativců a reformistů, a síle skupiny Evropských konzervativců a reformistů v Evropském parlamentu. Právě těchto je ODS členem.

4.2.4 Česká pirátská strana (Piráti)

Česká pirátská strana sice působí na české politické scéně téměř 10 let, proniknout do významnějšího vnitrostátního orgánu se jí však podařilo až před necelými 2 roky, když se stala třetí nejsilnější stranou v Poslanecké sněmovně hned za hnutím ANO a velmi těsně i občanskými demokraty. Strana, která sice měla své voliče již dříve, zvláště pak mezi mladými lidmi, se dostala po tomto úspěchu do povědomí širší veřejnosti. Nejznámějším představitelem Pirátů je jejich předseda Ivan Bartoš. Piráty lze poměrně těžce klasifikovat v tradičním ideově-programovém dělení levice-pravice. Domnívám se, že je můžeme na základě jejich názorů a postojů zařadit mezi liberální politické strany. Piráti jsou aktivní zejména v tématech kolem internetu, kde podporují například jeho svobodu a vystupují proti

¹⁶⁶ www.ods.cz. Volby do Evropského parlamentu 2019: Jan Zahradil: Česká republika musí být v EU více slyšet. ODS – Občanská demokratická strana [online]. 16. 03. 2019. [cit. 2019-04-01]. Dostupné na: <https://www.ods.cz/volby2019/clanek/17306-ceska-republika-musi-byt-v-eu-vice-slyset>

cenzuře. Postupně ale pronikají i do dalších klíčových témat, přičemž tento vývoj se dá se vzestupem strany očekávat i nadále.

Pokud jde o spojení Pirátů a Evropského parlamentu, nutno dodat, že jim poslanecké křeslo v zastupitelském unijním orgánu uniklo před 5 lety velmi těsně. Zatímco Svobodní obdrželi přes 5 % hlasů a Petr Mach se mohl stát poslancem Evropského parlamentu, Piráti zůstali procentuálně pod stanovenou uzavírací klauzulí. Situace se však během 5 let obrátila. Pokud si Piráti udrží současný kurs, mohou reálně pomýšlet nejen za zisk několika mandátů v letošních květnových volbách, ale i na vliv na evropskou politiku do budoucna. Pojďme se podívat, co Piráti nabízejí v jejich volebním programu a jak se k Evropské unii staví. Je zcela jasné, že můžeme Piráty považovat za proevropskou stranu. Současně jsou členy Evropské pirátské strany. Zatímco lídrem kandidátní listiny pro evropské volby 2014 byl předseda a dnešní český poslanec Ivan Bartoš, při letošních volbách povede Piráty z pozice lídra Marcel Kolaja.¹⁶⁷

Nyní už k programu Pirátů, z něhož budeme na následujících řádcích vycházet. Česká pirátská strana si pro volby do Evropského parlamentu stanovila 20 priorit, jež dělí dále do 5 skupin se samostatnými názvy. Ty dále zahrnují další body. Skupiny jsou to následující:

- *Evropa potřebuje svobodu – zachování svobody pohybu v EU; ochrana Evropy před hrozbami zvenčí i zevnitř; internet bez cenzury; postavíme se autoritářům potlačujícím demokracii;*
- *Evropa potřebuje upgrade – Evropská politika transparentnější a bližší lidem; smysluplné rozhodování; pohodlnější pohyb po Evropě; podpora a rozvoj Erasmu;*
- *Evropa potřebuje bohatství – kde firma podniká, tam má také danit; transparentní hospodaření s evropskými penězi; reforma evropské zemědělské politiky; Evropa jako technologický lídr*
- *Evropa potřebuje udržitelnost – podpoříme rozumná řešení problémů se suchem a dalšími dopady změny klimatu; pěstujeme jídlo, ne paliva; chceme, aby si lidé mohli sami rozhodovat o kvalitě svého života; prosadíme moderní přístup k odpadům;*

¹⁶⁷ Kandidáti pirátů do europarlamentu. : *Evropa potřebuje Piráty - Pirátská strana* [online]. [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://evropapotrebuje.cz/kandidati/>

- *Evropa potřebuje spravedlnost – nejsme smetiště Evropy; stejný přístup k digitálním službám; stejná šance pro ženy a muže; fér pracovní podmínky pro všechny.*¹⁶⁸

Popularitu si Piráti získali především mezi mladšími voliči. To ostatně dokládají výsledky studentských voleb, které se pravidelně konají před „skutečnými“, řádnými volbami. Tento trend lze nejlépe znázornit na výsledcích projektu Studentských voleb do Evropského parlamentu 2014, tedy těch voleb, v nichž ve skutečném „dospělém“ hlasování nezískali Piráti jediný mandát. Jak by tedy volilo přes 25 000 studentů ze zúčastněných středních odborných škol a učilišť starších 15 let? První skončila Česká pirátská strana s 19,19 %, následována hnutím ANO 2011 s 16,20 %.¹⁶⁹ Klíčové přitom bude, jak si tyto voliče dokáží udržet do budoucna, respektive jak zabrání tomu, aby se tito s přibývajícím roky nezačali orientovat na etablované tradiční politické strany na ose pravice-levice, nebo nově vznikající politická hnutí. Dalším důležitým předpokladem je, že tito občané přijdou k reálným volbám. Článek, který vyšel na seznamzpravy.cz hovoří o tom, že již při volbách v roce 2017 těžili Piráti z hlasů mladých voličů do 34 let, přičemž i tentokrát budou Piráti spoléhat na mladé voliče i kandidáty. Dále se o proevropsky orientovaných Pirátech píše, že chtějí vysvětlovat výhody z členství v EU a jeho význam. Dle Bartošových slov chtějí volby vyhrát, a to s ambicí obdržet až 20 % hlasů.¹⁷⁰

4.2.5 Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD)

Vznik a jistý úspěch hnutí SPD si můžeme spojit především s osobou Tomia Okamury. Významným představitelem je také Radim Fiala. Hnutí lze označit za krajně pravicové. Samotné SPD se ovšem považuje spíše za vlastenecké, což ostatně dokládá následující text: „*Přijďte k volbám a podpořte myšlenky vlasteneckého hnutí SPD.*“¹⁷¹

¹⁶⁸ Podrobněji: Volební program: 20 priorit Pirátů pro evropský parlament. *Evropa potřebuje Piráty - Pirátská strana* [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné na: <https://evropapotrebuje.cz/program/>

¹⁶⁹ Studentské volby do Evropského parlamentu 2014: Výsledky Studentských voleb do Evropského parlamentu. *Jeden svět na školách* [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné na: https://www.jsns.cz/data/jsns/images/kdo_jiny/svep_2014_vysledky_final.pdf

¹⁷⁰ NEPRAŠOVÁ, Veronika. Pirátské mládí chce změnit český euroskepticismus. *Seznam Zprávy* [online]. 21. 01. 2019. [cit. 2019-04-04]. Dostupné na: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/piratske-mladi-chce-zmenit-cesky-euroskepticismus-64618>

¹⁷¹ Volíme SPD | volby do europarlamentu 2019: Úvod. *SPD (Volíme SPD do Evropského parlamentu)* [online]. [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://volimespddeep.cz/>

V souvislosti s možným označováním hnutí SPD za extremistickou stranu si dovoluji citovat část článku, který se tomuto problému věnuje: „*Hnutí Svoboda a přímá demokracie (SPD) Tomia Okamury není podle definice ministerstva vnitra extremistický subjekt, vybírá si ale podobná témata jako pravicoví extremisté. Hnutí také dokázalo tradiční pravicově extremistické subjekty upozadit.*“¹⁷² Prezentuje se především tématy kolem migrace a podporuje formu přímé demokracie (součást názvu hnutí). SPD lze přiřadit k „protiunijně“ smýšlejícím stranám. Protože hnutí Svoboda a přímá demokracie vzniklo teprve v roce 2015, nemohlo se zúčastnit posledních eurovoleb 2014. Po úspěchu hnutí SPD ve volbách do Poslanecké sněmovny ČR v roce 2017, kde obdrželo přes 10 % voličských hlasů a získalo 22 mandátů, se dá očekávat zisk poslaneckého křesla i na evropské půdě.

Lídrem kandidátky SPD pro Evropské volby 2019 je Ivan David,¹⁷³ bývalý ministr zdravotnictví. Zajímavé je na tomto místě zmínit, že o místo na kandidátní listině usiloval původně samotný předseda hnutí Tomio Okamura. Článek na webu ČeskéNoviny.cz uvádí, že chtěl kandidovat z posledního místa, ale kvůli možným (a pravděpodobným – pozn. autor) preferenčním hlasům by hrozilo, že by mohl evropské poslanecké křeslo získat. Tato funkce je ovšem neslučitelná s mandátem v české dolní komoře, a proto byl Okamura nahrazen jiným kandidátem hnutí.¹⁷⁴ Přistupme nyní konečně k programu pro volby do Evropského parlamentu.

Heslovitý volební program je rozdělen na dvě části. Tou první je, co chtějí potenciální europoslanci za SPD prosazovat. Tou druhou, co naopak prosazovat nechťejí.

- Podpoří: *zrušení Lisabonské smlouvy a novou spolupráci rovnoprávných národních států; společný trh a svobodný pohyb občanů národních států Evropy; společné projekty dopravní a energetické infrastruktury; společné vědecké projekty a vědeckou spolupráci; spolupráci v boji s teroristy a mezinárodním zločinem; právo občanů členských zemí rozhodovat v referendu o všech zásadních otázkách včetně vystoupení z EU; postupné rušení zbytečných byrokratických orgánů EU; sociální*

¹⁷² ČTK. SPD podle vnitra není extremistická, vybírá si ale podobná témata. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 17. 12. 2018, 12:32. [cit. 2019-04-10]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/spd-podle-vnitra-neni-extremisticka-vybira-si-ale-podobna-temata/1700175>

¹⁷³ Volíme SPD | volby do europarlamentu 2019: Naši kandidáti pro volby do Evropského parlamentu. *SPD (Volíme SPD do Evropského parlamentu)* [online]. [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://volimespd.cz/>

¹⁷⁴ ČTK. Okamura nebude kandidovat v eurovolbách ani z posledního místa. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 19. 03. 2019, 10:48. [cit. 2019-04-10]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/okamura-nebude-kandidovat-v-eurovolbach-ani-z-posledniho-mista/1734809>

*projekty pro pracující rodiny v národních státech Evropy. Musí skončit demografická genocida evropských národů a jejich nahrazování imigranty.*¹⁷⁵

Z této části je patrné, že SPD se kromě svých typických témat jako migrace a referendum věnuje i dalším otázkám. Chtěl bych upozornit na to, že sice usiluje o referendum o vystoupení z Evropské unie, ale zároveň prosazuje rušení některých unijních orgánů. Tento příklad by mohl dokládat fakt, že hnutí sice stojí o vystoupení (nebo minimálně referendum), ale zároveň jako by si bylo vědomo, že své názory bude muset prosazovat při stávajícím členství České republiky v Evropské unii.

- Jasně NE říkají: *Nekvalitním potravinám a spotřebnímu zboží; likvidaci národních států a národů a vzniku jednoho multikulturního státu EU; dalšímu omezování práv občanů, včetně práva vlastnit zbraň; novým regulacím a nesmyslným omezením podnikatelských aktivit; podpoře imigrace; toleranci islamizace Evropy; pozitivní diskriminaci menšin a podpoře politických neziskových organizací; přijetí eura Českou republikou; evropské armádě vedené Bruselskou elitou; předávání další moci z úrovně států do rukou EU.*¹⁷⁶

Z této části je zjevné to, čím se SPD profiluje nejčastěji. Je patrné odmítání současné podoby EU a některých konkrétních politik.

Uvidíme, jestli se předpoklady zisku mandátu v Evropském parlamentu naplní. Další otázkou je, zdali případný zisk poslaneckých křesel Okamurovou SPD a evropskými spojenci z řad frakce Evropa národů a svobody bude dostatečný k výraznější změně kursu politiky Evropské unie. Ačkoliv se domnívám, že tomu tak nebude, vliv těchto stran zde bude nepřehlédnutelný. Na evropské politické půdě by tak razantně zesílily silně protestní a „protiunijní“ hlasy.

4.2.6 Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM)

Zcela specifická byla (a stále je) po „Sametové revoluci“ pozice KSČM. Komunisté byli v Československu a dalších zemích tehdejšího Východu u moci převážnou část druhé poloviny 20. století. Toto období je pak kvůli několika typickým znakům označováno za

¹⁷⁵ Volíme SPD | volby do europarlamentu 2019: Program SPD (Volíme SPD do Evropského parlamentu) [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné na: <https://volimespdooep.cz/>

¹⁷⁶ Volíme SPD | volby do europarlamentu 2019: Program SPD (Volíme SPD do Evropského parlamentu) [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné na: <https://volimespdooep.cz/>

totalitní. Faktem zůstává, že komunisté se po změně režimu museli s touto historií vypořádat, což se jim dařilo někdy lépe, někdy hůře, a přeorientovat se na novou situaci. Ta spočívala v tom, že Československo, respektive Česká republika směřovala k podobě demokratického státu západního typu. Především se však komunisté museli účastnit politické soutěže s ostatními stranami, aby získali v orgánech a politickém rozhodování nějaký vliv. S pádem režimu přišli o ústřední postavení, nikoliv však o velkou část svého elektorátu. Proto, ač se od té doby nikdy nestali členy vlády, hráli komunisté častokrát významnou roli při rozhodování nejen v Poslanecké sněmovně, kde mají pravidelně své zástupce.

Vztah komunistů k Evropské unii je ve srovnání s ostatními stranami poměrně komplikovaný. KSČM je v knize *Euroskepticismus ve střední Evropě* řazena k „měkkému“ euroskepticismu. Autoři dodávají, že ačkoliv se KSČM zpočátku stavěla k evropskému projektu spíše odmítavě (resp. zdrženlivě, nepodporovala rychlé začlenění ČR do EU) a v současné době stále odmítá dnešní podobu Evropské unie, její názor se do jisté míry změnil, což dokládá například toto vyjádření: „*za nezbytné znovu vrátit smysl evropské integraci, budovat ji zdola od občanů, odstraňovat nespravedlnosti, a posílit tak důvěru v evropské instituce.*“ (...) *KSČM je stranou podporující objektivní procesy vzájemné výhodné integrace, ale byla a je kritická k současné podobě Evropské unie.*“¹⁷⁷ Autoři knihy tehdy vycházeli z programu pro evropské volby 2014. V nich obsadila KSČM hned 3 poslanecká křesla. Na evropské úrovni patří v současné době do skupiny Evropské sjednocené levice a Severské zelené levice, která sice nepatří v Evropském parlamentu mezi nejsilnější frakce, nicméně svůj vliv nepochybně má.

Posledních 5 let přineslo pro KSČM plno zvratů. Zprvė oslabili po volbách 2017 v Poslanecké sněmovně, zadruhé nezískali o rok později jediného senátora. V horní komoře jim tak od té doby chybí zastoupení. Přesto právě díky tiché podpoře komunistů mohla vzniknout současná menšinová vláda hnutí ANO a sociální demokracie. Dochází k paradoxu, kdy komunisté dosáhli relativně nízkého výsledku ve sněmovních volbách, avšak jejich vliv je dle některých politiků i odborníků nejvyšší od roku 1989. I to byl důvod ostré kritiky ostatních stran opozice. Kvůli neuspokojivým výsledkům pak čelil dosavadní předseda Vojtěch Filip tlaku, který ustál a předsednický post si udržel. Byť se KSČM v posledních volbách příliš nedařilo, bude na konci letošního května obhajovat 3 poslanecká

¹⁷⁷ Podrobněji: HYNČICA, Pavel, Pavel MAŠKARINEC a Lukáš NOVOTNÝ. *Euroskepticismus ve střední Evropě*, 2016, s. 48-49, 55-57, doslovná citace s. 55.

křesla v Evropském parlamentu, a k nim se pokusí přidat nějaké další. Pojdme se proto podívat na kandidátku a program KSČM pro evropské volby 2019.

Lídr kandidátky je Kateřina Konečná, která získala europoslanecký mandát poprvé v roce 2014. Co upoutá pozornost na první pohled, a nemohu takovou věc opomenout, je relativně nízký věk (aspoň na poměry KSČM) většiny společných kandidátů: Kateřina Konečná (38), Andrej Bóna (23), Art'om Korjagin (31), Roman Blaško (49), Lukáš Pařízek (35), Dagmar Švendová (41), Zdeněk Štefek (44), Kateřina Ambrožová Srncová (36), Petr Pick (36).¹⁷⁸ Komunisté jdou do voleb s projektem „KSČM – česká levice společně“ s dalšími stranami, hnutími nebo organizacemi a s hlasem, který říká: „*Nenechme to tak!*“¹⁷⁹

Přístupme k programovým prioritám (celkem 13), jež cituji přímo z volebního programu z webových stránek. Mezi tyto náleží:

- *Kvalitní zboží, žádné šunty;*
- *Konec debat o vstupu do eurozóny;*
- *Občané musí mít právo rozhodnout;*
- *Konec daňových rájů pro firmy a nadnárodní korporace;*
- *Odmítnutí militarizace Evropy;*
- *Rovnost v odměňování a evropská minimální důstojná mzda;*
- *Snižování suverenity členských států („Chceme výrazné posílení pravomocí Evropského parlamentu, aby se stal plnoprávným partnerem pro Evropskou radu.“)*
- *Internet musí zůstat svobodný;*
- *Na mrtvé planetě nejsou pracovní místa;*
- *Žádná moc korporacím;*
- *Zavedení Evropské daně na spekulativní kapitál;*
- *Důstojné stáří pro všechny*
- *Žádná politika dvojího metru.*¹⁸⁰

¹⁷⁸ Kandidáti do Evropského parlamentu. *Nenechme to tak! (KSČM - česká levice společně)* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné na: <http://www.nenechmetotak.cz/menu/kandidati-do-ep/>

¹⁷⁹ Kdo jsme. *Nenechme to tak! (KSČM - česká levice společně)* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné na: <http://www.nenechmetotak.cz/menu/205/kdo-jsme.html>

¹⁸⁰ Volební program. *Nenechme to tak! (KSČM - česká levice společně)* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné na: <http://www.nenechmetotak.cz/menu/68/volebni-program.html>

Komunisty můžeme snadno řadit ke krajní levici. Je to strana, která je nakloněna projektu Evropské unie, ale jeho podobu by ráda změnila. To nám potvrzuje řazení k „měkkému“ euroskepticismu. Nejlépe to dokazují tato slova z volebního programu: „*Volby v roce 2019 jsou velkou a zřejmě poslední šancí pro prosazení jiné Evropy – Evropy míru a spolupráce. (...) Projekt Evropské unie musíme demokratizovat a socializovat.*“¹⁸¹ S vyjadřováním nespokojenosti se současným stavem EU a zastoupením mladých lidí na kandidátní listině mohou komunisté nadále sehrávat určitou roli na domácí i evropské politické scéně.

4.2.7 Česká strana sociálně demokratická (ČSSD)

Sociální demokracie je tradiční česká politická strana, která v posledních letech utrpěla největší ztráty, ať se jedná o Poslaneckou sněmovnu nebo Senát. Přesto jsou členy vládní koalice s hnutím ANO. Sociální demokraté bohužel nezveřejnili svůj předvolební program v době vzniku této práce, a tak musí tento text vycházet z jiných informačních zdrojů.

Stranu lze s ohledem na program a smýšlení řadit k levicovým politickým subjektům. V končícím funkčním období zastupovali sociální demokraty 4 europoslanci. Před 5 lety skončila v celkovém pořadí třetí hned za hnutím ANO a koalicí TOP 09 a STAN. Zastupoval ji mimo jiné Miroslav Poche, často skloňovaný s funkcí ministra zahraničí v Babišově vládě. Proti tomuto jménu se ale z řad některých politiků objevovala kritika a nesouhlas. Poche se ministrem nakonec nestal. Za ČSSD byl rovněž zvolen profesor Jan Keller, významný český sociolog, s jehož publikací o migraci a problémech EU jsme se v této práci již setkali. Ani jeden z těchto kandidátů již české voliče zastupovat nebude, protože nefigurují na kandidátní listině. Naopak v ní najdeme další dva současné europoslance sociální demokracie, a to lídra kandidátky Pavla Poce a Olgu Sehnalovou. Hospodářské noviny píší, že se Jan Hamáček k současnému složení kandidátní listiny vyjádřil tak, že se jedná o kombinaci zkušeností (Pavel Poc a Olga Sehnalová) a dravého mládí (například Radek Hlaváček, jenž je předsedou Mladých sociálních demokratů).¹⁸²

¹⁸¹ Volební program. *Nenechme to tak! (KSČM - česká levice společně)* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné na: <http://www.nenechmetotak.cz/menu/68/volebni-program.html>

¹⁸² ŠRAJBROVÁ, Markéta. Sociální demokraty povede do eurovoleb Pavel Poc. Keller a Poche znovu kandidovat nebudou. *Hospodářské noviny (IHned.cz)* [online]. 27. 01. 2019, 20:03. [cit. 2019-04-11].

Pokud neznáme sociálnědemokratický volební program (2019), podíváme se alespoň na cíle, jež si klade lídr kandidátky. Pavel Poc se evidentně zaměřuje na otázky klimatické a otázky kolem zdraví: *Zastavit nárůst kontaminace životního prostředí a potravinového řetězce chemickými látkami; Posílit důraz zdravotní péče na prevenci a screening zejména rakovinných onemocnění; Chránit biologickou rozmanitost ve volné přírodě; Chránit genetickou rozmanitost v zemědělství; Posílit adaptační mechanismy evropské ekonomiky a společnosti na důsledky změn klimatu; Dostat pod veřejnou kontrolu nebezpečné technologie, včetně hydraulického štěpení; Podporovat vědu a výzkum v České republice.*¹⁸³

Uvidíme, jak se bude sociálním demokratům dařit v letošních evropských volbách. Svůj hlas jim veřejně přislíbil i český prezident Miloš Zeman.¹⁸⁴ Výsledek bude pro vedení strany každopádně signálem. Záleží ovšem na tom, jestli potvrdí několik let trvající propad a ústup jiným stranám, nebo zaznamená obrát k lepšímu.

ČSSD je na evropské politické scéně součástí Strany evropských socialistů, v Evropském parlamentu potom Skupiny progresivní aliance socialistů a demokratů, která je v zastupitelském orgánu EU druhá nejsilnější. Stejně jako české strany zastoupené v nejsilnější frakci (lidovců), jsou sociální demokraté silně proevropskou stranou.

Pokud se podíváme na dlouhodobé hodnoty a cíle sociální demokracie, setkáme se tedy s podporou evropské integrace: „*Podporujeme členství České republiky v Evropské unii, kterou považujeme za jedinečné, dobrovolné, demokratické společenství evropských států, které usiluje o mír a hospodářskou prosperitu. Prosazujeme, aby Česká republika zaujímala v Evropské unii důstojné místo a spolurozhodovala o jejím dalším vývoji. Evropskou unii pojmáme jako nadnárodní instituci, v rámci které lze účinně bránit a rozvíjet evropský sociální model a demokratický sociální stát.*“¹⁸⁵

Dostupné na: <https://archiv.ihned.cz/c1-66452040-socialni-demokraty-povede-do-eurovoleb-pavel-poc-keller-a-poche-znovu-kandidovat-nebudou>

¹⁸³ MÉ CÍLE. Pavel Poc - Poslanec Evropského parlamentu, lídr ČSSD pro volby do Evropského parlamentu 24.-25.5. [online]. [cit. 2019-04-12]. Dostupné na: <http://pavelpoc.cz/>

¹⁸⁴ Autor: ave; zdroj: ČT24. Evropská unie potřebuje společného ministra financí i obrany, navrhuje prezident Zeman. ČT24 - Česká televize [online]. 31. 03. 2019. [cit. 2019-04-09]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2774567-evropska-unie-potrebuje-spolecneho-ministra-financi-i-obrany-navrhujeprezidentzeman>

¹⁸⁵ Hodnoty, cíle a principy ČSSD. Česká strana sociálně demokratická [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné na: <https://www.cssd.cz/program/hodnoty-cile-a-principy-cssd/>

4.2.8 Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU - ČSL)

Lidovci jsou další tradiční českou politickou stranou. Své voliče pravidelně zastupují i na půdě Evropského parlamentu. Ve funkčním období 2014-2019 v něm měli hned 3 poslance: Pavla Svobodu, Tomáše Zdechovského a Michaelu Šojdrovou. Tatož sestava, doplněná pochopitelně o další kandidáty, se bude pokoušet získat hlasy voličů i v květnových volbách do EP.¹⁸⁶ Lidovci jsou součástí Evropské lidové strany a stejnojmenné skupiny v Evropském parlamentu. Tato skupina, jak již bylo řečeno dříve, je nejpočetnější v celém Parlamentu a dlouhodobě patří společně se socialisty k těm nejsilnějším.

Na domácí scéně se lidovci drží spíše nad hranicí 5 % hlasů, jež zaručuje zastoupení v dolní komoře Parlamentu. V současnosti stojí v opozici proti menšinové vládě hnutí ANO a ČSSD. Strana nemá zdaleka tak silnou pozici jako například v sousedním Německu nebo Rakousku, kde tyto utvářejí významným způsobem tamější politiku. To ovšem neznamená, že by byl vliv a postoj českých lidovců zanedbatelný. Jsou pevnou součástí českého stranického spektra, kde bývají nejčastěji řazeni ke středopravicovým stranám. Jde spíše o konzervativní stranu, jež klade důraz na tradiční (křesťanské) hodnoty. Zcela typická je pro KDU-ČSL podpora tradiční rodiny. Na konci března 2019 došlo ke změnám v předsednictvu strany, kdy současného předsedu Pavla Bělobrádka nahradil Marek Výborný.

Lidovce lze jednoznačně považovat za proevropskou stranu, což je dáno už jejich členstvím v Evropské lidové straně, která, jak už název napovídá, sdružuje mnoho podobných politických uskupení. Představuje silný proevropský proud a její zástupci často obsazují předsednické posty orgánů EU. Pokud se podíváme na volební program (EP 2019) českých lidovců, tvoří jej 5 základních bodů, které jsou buď uvedeny v krátké zestručněné verzi nebo rozpracovány podrobně. Je pochopitelné, že stručný přehled nám toho o smýšlení neřekne tolik, jako program rozpracovaný do detailů. Problém je s rozsahem takových programů a vypíchnutím toho nejdůležitějšího. Proto věřím, že uvedených pět bodů postačí pro porozumění lidoveckým snahám na evropské politické scéně. V následující části se budu snažit přiblížit heslovitý program tak, jak je po bodech lidovci představen.

¹⁸⁶ Program a kandidátka KDU-ČSL pro volby do Evropského parlamentu 2019: Volební program. *KDU-ČSL* [online]. Přidáno 06. 03. 2019 (Administrátor). [cit. 2019-04-05]. Dostupné na: <https://kdu.cz/aktualne/ruzne/program-kdu-csl-pro-volby-do-evropskeho-parlamentu#2>

V prvním bodě je řeč o bezpečné a spravedlivé Evropě postavené na židovsko-křesťanských hodnotách, načež jsou prosazována taková témata jako obrana proti dezinformační válce, řešení migrační krize, hájení zájmů pronásledovaných křesťanů ve světě.

Ve druhém bodě se hovoří o změnách v EU (musí být štihlejší a efektivnější), kde lidovci prosazují zrušení stěhování EP do Štrasburku, dále například navrhuji snížit počet úředníků.

Třetí bod je věnován záležitostem týkajících se rodiny, v nichž například chtějí na evropské půdě řešit především problém s bydlením – podpořit dostupné bydlení zejména pro ohrožené skupiny, za něž považují mladé a seniory, dále skloubení profesního a rodinného života.

V bodě čtvrtém se věnují technologické vyspělosti a konkurenceschopnosti, kde je mimo jiné řeč o digitalizaci a umělé inteligenci, jednotné standardy pro ochranu soukromí a ochranu spotřebitele.

V pátém bodě se píše: „Chceme, aby EU byla přátelská přírodě i člověku, a proto:“ v něm lidovci prosazují ukončení změny letního a zimního času nebo řešení problému s dvojitou kvalitou potravin. Dále je poslední programový bod věnován politikám ekologické a zemědělské, jež mají být efektivní a dlouhodobě udržitelné.¹⁸⁷

Pokud se podíváme, čím je program KDU-ČSL specifický, je to hned na první pohled důraz na židovsko-křesťanské hodnoty, které jsou zmíněny hned v prvním bodě, jakož i ochrana křesťanů ve světě. Zajímavá je rovněž zmínka o rodinné politice. V podrobném programu pak KDU-ČSL rozpracovává další problematiku.

Aktuálně si můžeme klást otázku, jak si lidovci poradí se vzestupem některých stran na domácí politické scéně. Dá se předpokládat, že tyto výrazně zasáhnou i do bojů o europoslanecká křesla. Je spíše pravděpodobné, že lidovci 3 mandáty neobhájí, ale vyloučit opak nelze. Bude záležet na celé předvolební kampani a schopnosti mobilizovat podstatnou část svého elektorátu. Zajímavé bude sledovat, jak si lidovci, jakožto tradiční strana, poradí s nástupem nových, populistických nebo protestních stran a hnutí v horizontu několika příštích let. A podobný zápas čeká i lidoveckou evropskou stranu a parlamentní skupinu.

¹⁸⁷ Podrobněji o programu KDU-ČSL: Program a kandidátka KDU-ČSL pro volby do Evropského parlamentu 2019: Volební program. KDU-ČSL [online]. Přidáno 06. 03. 2019 (Administrátor). [cit. 2019-04-05]. Dostupné na: <https://kdu.cz/aktualne/ruzne/program-kdu-csl-pro-volby-do-evropskeho-parlamentu#2>

4.2.9 TOP 09; Starostové a nezávislí (STAN)

Tato podkapitola pojedná hned o dvou sněmovních subjektech, konkrétně straně TOP 09 a hnutí Starostové a nezávislí. Tyto pro Evropské volby sestavily společnou kandidátku, jejíž lídrem bude předseda TOP 09 Jiří Pospíšil, který zastával funkci europoslance i v posledních 5 letech. Protože dosud nebyl touto koalicí představen konkrétní program pro volby do Evropského parlamentu 2019, musíme se zaměřit na jiné informační zdroje.

Zajímavá, ale nikoliv překvapivá, je sestava politických subjektů tvořící kolaci. O tomto složení se více dozvíme z předvolebního plakátu/obrázku na webu TOP 09. Píše se zde: *Starostové a TOP 09; Spojenci pro Evropu; S podporou Zelených a Liberálně ekologické strany*.¹⁸⁸ Podíváme-li se na kandidátní listinu, střídají se kandidující ze všech těchto subjektů, přičemž největší zastoupení mají TOP 09 a Starostové. Za již zmíněným Jiřím Pospíšilem figuruje na listině Stanislav Polčák ze STAN; dále Luděk Niedermayer z TOP 09; Radim Sršeň ze STAN; na 5. místě první kandidát od Zelených (nominován od STAN), konkrétně předseda Petr Štěpánek; první uchazeč z Liberálně ekologické strany (nominován od TOP 09) je Kateřina Bursíková Jacques, která figuruje až na 10. místě v kandidátní listině.¹⁸⁹ První tři kandidující (včetně Jiřího Pospíšila) zastávali post europoslance ve funkčním období 2014-2019.

Na rozdíl od sněmovních voleb, jdou do těch evropských společně. S tím ostatně mají zkušenosti již z roku 2014, kde získala koalice TOP 09 a STAN hned 4 europoslanecká křesla, tedy stejný počet jako vítězné hnutí ANO. Otázkou je, zda se jim tento výsledek podaří obhájit. Oba koaliční partnery bych označil za názorově si blízké. Lze je považovat za proevropské, spíše středopravé strany. Koalice je součástí Evropské lidové strany v Evropském parlamentu. Ke koalici TOP 09 a STAN se nakonec rozhodli nepřipojit lidovci, kteří upřednostnili samostatnou kandidaturu, což například Jiří Pospíšil označil za *promarněnou příležitost*.¹⁹⁰

¹⁸⁸ Volby 2019 do Evropského parlamentu | TOP 09. *TOP 09* [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné na: <https://www.top09.cz/volby/2019-evropsky-parlament/>

¹⁸⁹ Volby 2019 do Evropského parlamentu | TOP 09. *TOP 09* [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné na: <https://www.top09.cz/volby/2019-evropsky-parlament/>

¹⁹⁰ KOPECKÝ, Josef. TOP 09 i STAN litují, že lidovci zahodili šanci na volební trojkoalici. *IDNES.cz* [online]. 28. 11. 2018, 17:58. [cit. 2019-04-11]. Dostupné na: https://volby.idnes.cz/top-09-hnuti-stan-zklamani-evropske-volby-kdu-csl-sama-p04-/komunalni-volby-2018.aspx?c=A181128_174120_domaci_kop

Přestože neznáme v době přípravy této práce program TOP 09 a STAN, podíváme se na tu část webové stránky TOP 09, která se volbám do Evropského parlamentu věnuje. Vedle již zmíněného volebního plakátu zde vyčnívá heslo „*Volím Evropu, volím spojence*“, což je doprovázeno podtituly: *Evropa nabízí příležitosti; Evropa garantuje bezpečnost; Evropa chrání životní prostředí; Evropa podporuje rozvoj regionů*.¹⁹¹ Názvy těchto témat velmi často vypovídají o dalším obsahu.

4.2.10 Postoje veřejnosti

Neopomenutelnou stranu ve vztahu k evropské integraci představuje samotná veřejnost. Je pravda, že určité její názory lze vysledovat z rozložení sil mezi stranami a hnutími, avšak hodnocení postoje veřejnosti dle kritéria, „koho volí“ by bylo dle mého názoru nedostatečné. Je třeba si uvědomit, že paleta politických uskupení se částečně vyvíjí s náladami ve společnosti. Názorové proudy veřejnosti se liší také geograficky a kulturně. Následující text se zaměřuje na českou veřejnost a přibližuje její názory na Evropskou unii.

Česká republika je dlouhodobě vnímána jako jedna z nejvíce euroskeptických zemí v celé Evropské unii. Je pravdou, že za to můžou do určité míry i obvinění „Bruselu“ - někdy oprávněná, jindy nikoliv. Je zde celá řada nesmyslných zákazů, dále pak nešťastných vyjádření některých vrcholných zahraničních nebo unijních politiků k otázkám, které považuje velká část české společnosti za výhradní záležitost suverénního státu. Lidé tak spíše vnímají, co se jim zakáže nebo přikáže, než co se jim umožní. Mnohdy se to navíc týká zásahu do tradičních produktů a postupů. Typickými a mezi lidmi nejdiskutovanějšími příklady jsou zákaz názvu „pomazánkové máslo“ nebo „tuzemský rum“, nebo jak se má co pěstovat, dělat, jak postupovat. Případy jako jsou ty s pomazánkovým máslem nebo tuzemským rumem jsou ovšem specifické, a proto vyšla i zpráva, která celou záležitost vyjasňuje. Článek zveřejněný na webu Euractiv.cz mimo jiné říká, že nebyla zakázána jejich výroba, ale kvůli svému složení se musí jmenovat jinak: „*Pomazánkové ,máslo‘ ani tuzemský ,rum‘ svým složením neodpovídají tomu, co lidé v Evropské unii od produktů pod těmito názvy očekávají*.“¹⁹² Problematika je pak v celém článku více rozvedena. Je ovšem

¹⁹¹ Volby 2019 do Evropského parlamentu | TOP 09. TOP 09 [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné na: <https://www.top09.cz/volby/2019-evropsky-parlament/>

¹⁹² Zastoupení Evropské komise v ČR. EUROMÝTUS: EU zakázala pomazánkové máslo a rum. EURACTIV.cz [online]. 20. 09. 2016. [cit. 2019-04-02]. Dostupné na: <https://euractiv.cz/section/cr-v-evropske-unii/news/euromytus-cu-zakazala-pomazankove-maslo-a-rum/>

namíste položit otázku, zdali jsou všechny kroky v tomto směru nutné a zdali to nejsou právě tato rozhodnutí, jež oslabují pozitivní vztah lidí k EU.

Na druhé straně bychom našli určitě mnoho zastánců Evropské unie, kteří buď tato negativa nepřijímají, nebo jsou ochotni je akceptovat v porovnání s převažujícími pozitivy, které dle jejich názoru Unie přináší. Je zcela nepochybné, že mnozí čeští občané využívají výhod, které nabízí například společný trh. Lidé mohou cestovat za prací, studiem, poznáváním, odpočinkem a přáteli napříč celým schengenským prostorem bez omezení. Volání v EU, placení jednotnou měnou (ne v celé EU). Jsou to věci, které dnes mnozí pokládají za samozřejmé, avšak cesta k jejich uskutečnění nebyla vždy jednoduchá.

Ve stručnosti bych si dovolil předat slovo Ulrichu Beckovi, který si ve směru využívání výhod některých politik všímá trendu zejména u mladé generace. To nejlépe shrnou jeho vlastní slova: *„Mladí Evropané se definují nejprve svou národností, a pak jako Evropané. Evropa bez hranic a se společnou měnou jim skýtá příležitosti pohybu, jaké nikdy dříve neexistovaly, a to v sociálním prostoru s obrovským kulturním bohatstvím, s mnoha různými jazyky, historií, muzei, kulturami jídla atd. (...) mladá generace zažívá svět bruselských institucí jako vzdálený, abstraktní a neprůhledný. Zakouší Evropu – ale bez Bruselu.“*¹⁹³ Cítuji tato slova proto, že mi přijdou aplikovatelná i na českou mladou generaci. Kolik mladých lidí využívá výhod, které Evropská unie svou existencí vytváří, a kolik z těch samých přijde k volbám nebo je schopna popsat, na jakých principech EU stojí a jak funguje?

Problém u české veřejnosti představuje i neznalost Evropské unie. Ano, jedná se o velmi různorodý útvar typu „sui generis“, který je charakteristický svou složitostí. Přesto je povědomí o některých věcech až tristní. Podívejme se na výzkum agentury Kantar CZ, jenž byl zpracován pro Českou televizi:

- jen třetina Čechů věděla, že jsou letos volby do Evropského parlamentu;
- 71 % dotázaných uvedlo, že nezná jediného europoslance;
- většina věří, že čeští europoslanci hájí zájmy ČR;
- nejvíce by podle dotázaných měli europoslanci prosazovat témata jako řešení migrace a ochranu hranic, ochranu životního prostředí a dvojí kvalitu potravin.¹⁹⁴

¹⁹³ BECK, Ulrich. *Německá Evropa*, 2015, s. 82.

¹⁹⁴ Autor: afi; zdroj: ČT24, Kantar CZ. Kdo zastupuje Česko v europarlamentu? Přes dvě třetiny obyvatel neznají jediné jméno. ČT24 - Česká televize [online]. 17. 02. 2019. [cit. 2019-04-01]. Dostupné na:

Je však potřeba brát tyto výzkumy s rezervou, protože jsou prováděny jen na určitém vzorku respondentů. A také proto, že v době výzkumu neprobíhala ještě intenzivní předvolební kampaň, jež dozajista upoutá pozornost řady dalších občanů. Na druhou stranu myslím, že s obdobnými čísly bychom se setkali opakovaně. Neznalost jmen evropských poslanců bychom mohli odůvodnit určitou anonymitou, lidé nejsou se svými evropskými zástupci denně konfrontováni v médiích, respektive ne tak často, jako s domácími politiky. Navíc si přiznejme, že většina lidí bude z domácí politické scény znát hlavní představitele jednotlivých stran, avšak domnívám se, že s uvedením jmen dalších poslanců (třeba jen několika) by měla celá řada dotázaných také problémy.

Průzkumy veřejného mínění Eurobarometr ukázaly v září minulého roku údaje, z nichž si ty nejdůležitější a nejzajímavější uvedeme a rozebereme. Zaměříme se přitom primárně na výsledky odpovědí českých občanů (Údaje byly sestaveny celkem z 1 012 rozhovorů s českými občany z celkových 27 474 v celé Unii):

- *členství ČR v EU považuje 39 % lidí za dobrou věc, 42 % si myslí, že to není ani dobré, ani špatné. Naopak za špatnou věc jej považuje 17 % dotázaných;*
- *64 % lidí považuje členství v EU za prospěšné, opak připouští 28 % dotázaných;*
- *prospěch naší země ze vstupu do EU (řazeno dle procentuálního zastoupení odpovědí): EU dává nové pracovní příležitosti, přispívá k hospodářskému růstu, přispívá k lepší životní úrovni, přispívá k lepší spolupráci s ostatními zeměmi EU, přispívá k zachování míru a posílení bezpečnosti;*
- *na otázku, zdali si lidé myslí, že má jejich hlas v EU váhu, odpovědělo 67 % celkem „nesouhlasím“. V celé EU přitom lidé celkem „souhlasí“ v 48 %;*
- *s fungováním demokracie v EU je celkem „spokojeno“ 44 % dotázaných Čechů, kdežto celkem „nespokojeno“ je 46 %;*
- *představa o Evropském parlamentu je u 25 % dotázaných pozitivní, u 42 % neutrální a u 31 % negativní;*
- *52 % lidí si myslí, že by měl Evropský parlament hrát méně důležitou roli, což je rapidně odlišný názor oproti unijnímu „průměru“ (27 %). Naopak většina*

<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2729159-kdo-zastupuje-cesko-v-euoparlamentu-pres-dve-tretiny-obyvatel-nevi-jedine-jmeno?fbclid=IwAR0jAX5oBcPOswjGCZS8awmjkhkp2JFRWddAWr9MZ5rZNX7vVZRDq4ZAXIA>

dotázaných napříč EU by chtěla, aby hrál EP důležitější roli (48 %), kdežto v ČR je to pouze 31 %;

- *EP by měl dle dotázaných nejvíce obhajovat ochranu lidských práv na celém světě, rovnost mužů a žen nebo svobodu projevu;*
- *co se týče povědomí o volbách do Evropského parlamentu, 42 % dotázaných vědělo, kdy se budou eurovolby konat, avšak pouze 22 % se o ně zajímá;*
- *během volební kampaně by se měla dle dotázaných nejvíce projednávat témata jako přistěhovalectví, ochrana vnějších hranic, boj s terorismem, bezpečnostní a ochranná politika nebo hospodářství a růst.*¹⁹⁵

Z uvedených výsledků se dá vysledovat postoj, který dobře známe. Češi jsou na jedné straně skeptičtí, na druhé straně si však většina uvědomuje výhody, které EU poskytuje a zaručuje. Výsledky průzkumů veřejného mínění se přitom budou lišit dle období i událostí. Jiných výsledků se dosáhne v období předvolební kampaně. Stejně tak se budou odpovědi lišit v kontextu vývoje událostí, které EU a její členské země postihnou. Takové jako ekonomická nebo migrační krize pak mohou diametrálně změnit názory ve společnosti právě k evropské integraci jako celku. Pozornost si určitě zaslouží 67 % lidí, kteří se domnívají, že nemá jejich hlas v EU váhu. To by také mohlo do jisté míry vysvětlovat dlouhodobě trvající nízkou volební účast a negativní vztah jak k institucím, tak k Unii jako celku.¹⁹⁶

Názory veřejnosti k EU jsou specifickým tématem, které by nemělo být přehlíženo. Je otázkou, jak se budou tyto nadále vyvíjet. Bude také záležet na tom, jak bude Evropská unie schopná postojů občanů členských zemí reflektovat a promítnout je do své politiky. Neopomenutelným faktem ovšem zůstává, že český názor je „jen“ 1 z 28 (27), což nás opět může vrátit k dilematu rozhodování se mezi nadnárodním a mezivládním principem fungování EU.

¹⁹⁵ Evropský parlament. Parlamentometr 2018: Česká republika (Eurobarometr 90.1). *Evropský parlament* [online]. 2018. [cit. 2019-04-02]. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2018/parlemeter-2018/national-factsheets/cz-cs-factsheet-parlemeter-2018.pdf>

¹⁹⁶ Miloš Zeman o důvěře, že se dá něco udělat/změnit, srovnej: Autor: ave; zdroj: ČT24. Evropská unie potřebuje společného ministra financí i obrany, navrhuje prezident Zeman. ČT24 - Česká televize [online]. 31. 03. 2019. [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2774567-evropska-unie-potrebuje-spolecneho-ministra-financi-i-obrany-navrhuje-prezident-zeman>

5 Úvaha nad Evropou

Domnívám se, že je po uplynulých kapitolách, kde jsme se často věnovali faktům, číslům, statistikám, názorům a postojům, konečně na místě, abychom hlouběji zauvažovali nad smyslem a stavem celého projektu Evropské unie. Ačkoliv kapitola de facto uzavírá tuto práci, pobízí čtenáře k zamyšlení a otevírá prostor pro diskusi. Neměli bychom se více, a především jinak ptát po smyslu Evropské unie a po možnostech jejího dalšího směřování?

Paní profesorka Anna Hogenová píše, „*„Západní národy hloupnou!“, to známe z Jana Patočky a i ze své vlastní zkušenosti. Jsou výkonové, plánují, kontrolují, vše počítají, ale celek bez marga neznají. Zapomněly na počátky, které se rodí a nikoliv vypočítávají, jediné, co je pro ně posvátné, je ,růst růstu. ‘ Proč je tomu tak? ‘*“¹⁹⁷ Paní profesorka také říká: „*„Člověk se cítí bezmocným a z bezmoci se rodí malomyslnost. Lidé nechodí k volbám, nemá to prý cenu. (...) Moderantní nadcivilizace neumí přijmout nevyhnutelné riziko, a její ,zajišťování již zajištěného ‘ jí přinese stejně nevyhnutelně zánik nějakou formou sebezničení, které se neodvažujeme předem popisovat. ‘*“¹⁹⁸ Velmi dobře vystihují tato slova situaci v evropské společnosti.

Proč lidé tak zarputile a pevně, navíc mnohdy neopodstatněně, stojí za svými proevropskými a protievropskými názory, že s druhou skupinou (oponenty) přecházejí často do názorového konfliktu, jenž má někdy až nenávistnou podobu? Tolik lidí v současné době obhájí své postoje, aniž by je předem podrobili jakékoliv kritice nebo připustili, že nejsou univerzální a neměnné. Pokud tolik Evropanů říká, že „starý kontinent“ stojí na antickém a židovsko-křesťanském dědictví a chtějí tento odkaz bránit, měli by se v první řadě vracet k evropské myšlenkové tradici. To je vedle krásných dosud stojících staveb a veškerého hmotného dědictví to největší bohatství, co se nám po našich předcích zachovalo.

Sociolog Ulrich Beck, kterého jsme již citovali dříve, se mimo jiné věnuje otázkám tzv. rizikové společnosti: „*Riziková společnost je v jistém smyslu vždy také společností toho, co by mohlo být. V atomových elektrárnách, jejichž složitému vnitřnímu životu nikdy neporozumíme, by mohlo dojít k havárii, finanční trhy, jimž už, zdá se, nerozumí ani burzovní žongléři, by se mohly zhroutit. Podmiňovací způsob jako trvalý stav: permanentně dnes*

¹⁹⁷ HOGENOVÁ, Anna. *Život z vlastního pramene*. Praha : Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2017, s. 19.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 13.

anticipujeme katastrofy, které by mohly zítra nastat. “¹⁹⁹ Ptám se tedy, jestli je vůbec možné, aby byl svět jako dříve. Naivní a dětinská otázka, jež je ovšem velmi důležitá. Pokud došlo dříve ke katastrofě v jedné části Evropy nebo světa, život na její druhé straně pokračoval dál netknutý touto událostí. Navykli jsme si uvažovat globálně. Už zde neplatí, že věci, jež se dějí na druhé straně planety, se nás netýkají. Tyto události, jakož i všechna rizika vnímáme globálně. Zdá se mi ale, že jsme se s nimi naučili žít a v jistém slova smyslu jsme „otupěli“. V téměř půl století trvající studené válce žila Evropa ve strachu z eskalace napětí. Po mírném optimismu jsou tu nová nebezpečí. Vedle masového působení v oblasti informací a sociálních sítí, absence výraznějšího kritického myšlení, vidím problém v možné relativizaci historie. S tím se pojí i další riziko. Petr Fiala říká: „*Označování banálních jevů pojmy, které se vztahují k tragickým obdobím vývoje společnosti, přirozeně snižuje naši schopnost varovat před opravdu závažnými ohroženími demokracie. (...) Tvrzení některých radikálních euroskeptiků o nové evropské totalitě pokládám za stejně nebezpečné jako přesvědčení radikálních eurooptimistů, že evropské struktury překonají a vylepší deficity národního státu.*“²⁰⁰ Nemůžu se zbavit dojmu, že vedle jistého odcizení, o kterém je často řeč, je tu ještě jeden problém. Evropští političtí představitelé často opakují fráze o demokracii, solidaritě a svobodách, jež se zdají být obsahově vyprázdněné. Nejen že to lidé cítí, ale naneštěstí začínají často chápat výše uvedená slova v negativním smyslu. A to může představovat zásadní problém. Tohoto jevu si všímám již delší dobu a pozoruji ho denně.

Když v této práci hovořím o „Evropském společenství“, o „Evropské unii“ nebo též „evropském projektu“, snažím se jej příliš nezaměňovat za slovo „Evropa“, byť jsem si vědom, že se mi to někdy úplně nedaří. Uvědomuji si rozdíl, který nepochybně cítíme všichni. Zatímco Evropa je světadíl, jehož obyvateli jsme všichni Evropané (včetně nečlenských zemí EU), s Evropskou unií je to případ jiný. Jedná se o organizaci (být zvláštního druhu), jež může vzniknout i zaniknout. Evropa jako světadíl ovšem zaniknout nemůže (nebudeme-li přemýšlet opravdu v rovině katastrofických scénářů nebo kontinentálních změn). Podobně to rozlišuje i Václav Klaus, který na to upozorňuje ve své knize hned několikrát. Rozlišuje geografickou Evropu a Evropskou unií.²⁰¹

¹⁹⁹ BECK, Ulrich. *Německá Evropa*, 2015, s. 20.

²⁰⁰ FIALA, Petr. *Evropský mezičas*, 2010, s. 76.

²⁰¹ Václav Klaus ve své knize často upozorňuje na rozdíl mezi Evropou a Evropskou unií, jako například na těchto stránkách: KLAUS, Václav. *Evropská integrace bez iluzí*, 2011, s. 27, 138-139.

Pokud se Evropské unii podaří někdy splynout s Evropou v jedno, budeme moci za určitých podmínek hovořit o Evropě jako o sjednocené. Jsem si vědom, že svou roli hrají další aspekty. Například kde začíná a kde končí Evropa.

Musím se ptát, jak může Evropská unie žádat od občanů jejich důvěru, když jim sama důvěru nevyjadřuje? Co je všechna ta korektnost? Co jsou všechna ta nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska, v nichž se snad nemůže dostatečně orientovat ani odborník na danou problematiku, natož pak občan? S touto otázkou jsme se v průběhu práce setkali. Evropská unie je na druhou stranu velmi často v mnoha věcech obviňována neoprávněně. Nemůže si za to některými svými předpisy a někdy nedostatečnou interakcí s občany z nejrozličnějších sociálních vrstev sama? Evropsští představitelé by měli dle mého názoru častěji hovořit s lidmi z nejrozličnějších koutů Evropy o nejrozličnějších otázkách. Neměli by to ovšem dělat z pracovních povinností, nýbrž z vlastního popudu, z vlastního zájmu o dobro Evropy. A těmto dotazovaným lidem by se mělo skutečně naslouchat a jejich připomínky reflektovat více než dosud. Evropská unie by se dle mého názoru měla častěji rezolutně postavit za Evropu a její občany. Jsem jednoznačně pro zachování pozice mírotvorce, pro humanitární podporu, pro všechny snahy o zlepšování životního prostředí, jakož i řešení dalších četných problémů. EU a celá Evropa by se ovšem neměla dostat do pozice, kdy bude její pohostinnost zneužívána. Jakkoliv jsou konflikty, které probíhají za hranicemi Evropy politováníhodné, nemá snad Evropa své vlastní problémy, jež jsou velmi aktuální a je potřeba jim věnovat pozornost? Neohrožuje Evropská unie (a celá Evropa) někdy svou vlastní stabilitu?

Zdá se mi, že řada politiků dnes vyjadřuje evropské myšlenky podporu jen proto, že je to pro ně výhodné. Až to pro tyto představitele výhodné být přestane, a že těchto procesů, jež by mohlo obrátit zpříčiní je dostatečné množství, může nastat nenávratný pád celého evropského projektu. Spousta politiků podporuje Evropskou unii s tím, že ji potřebujeme „takovou a takovou“. Někteří pak tvrdí, že ji nepotřebujeme vůbec, že by stačila spolupráce na úrovni mezinárodní, či aspoň návrat před Maastricht. Jsem skeptický k myšlenkám, které tvrdí, že spolupráce v Evropě bude fungovat i bez EU. Pokud přihlédnu k nesnadné cestě, jež vedla po druhé světové válce k nynějšímu stavu, domnívám se, že by se národní státy na alternativě nebyly schopny dohodnout. Otázka je, jak už bylo nastíněno, jaká Evropa má přežít. Politická, hospodářská, suverénní, duchovní, tradice evropského myšlení, nebo

hovoříme o suverenitě evropských národních států? A je třeba si položit otázku, jestli se ztrátou jednoho, nedojde ke ztrátě druhého. Paralely bychom mohli hledat třeba už v antice.

Při této příležitosti bych rád upozornil na riziko uplatnění Thomasova teorému ve vztahu k Evropské unii. Profesor Thomas říká: „*Jestliže lidé definují situace jako reálné, jsou tyto reálné ve svých důsledcích.*“²⁰² Robert K. Merton, který Thomasův teorém zmiňuje v kapitole *Sebenaplnující se proroctví* své knihy *Studie ze sociologické teorie*, píše: „*Jakmile situaci přiřknou nějaký význam, jejich následné chování a některé z konsekvencí tohoto chování jsou determinovány tímto připsaným významem.*“²⁰³ Při vyhledávání na internetu jsem zjistil, že s myšlenkou uplatnit tyto teze na vztah lidí k EU přišel již Petr Nutil, který píše: „*Aplikujeme-li Thomasův teorém v kombinaci se sebenaplnujícím proroctvím na vypjatou současnost společenské debaty, můžeme vidět nezanedbatelná rizika. Přesvědčí-li dostatečné množství lidí samu sebe například o nevyhnutelnosti rozpadu Evropské unie či o absolutním konfliktu s muslimy, mohou se tyto stát velmi reálnými a ve svých důsledcích vést ke skutečnému rozpadu či konfliktům.*“²⁰⁴

Problém je v tom, že jsme se s ničím podobným jako je Evropská unie dosud nesetkali, a proto nemůžeme hledat ponaučení v historii. Navzdory všem kritikám a nedostatkům je Evropská unie určitým místem, kde se dá diskutovat a kde se mohou scházet političtí představitelé jednotlivých členských zemí. Mnoho věcí se však stalo samozřejmostí. Ulrich Beck k tomu řekl: „*Úspěch Evropské unie je paradoxně zároveň důvodem toho, že si ji dostatečně nevážíme. Mnohé z jejích vymožeností se pro lidi staly samozřejmostí, takže by si jich pravděpodobně všimli až poté, co by přestaly existovat.*“²⁰⁵

Na začátku této práce byl citován hrabě Coudenhove-Kalergi, který tvrdil, že musí být Panevropským hnutím zasaženo srdce Evropanů. Otázka, jestli dnešní Evropská unie zasáhla tato srdce, zůstala tehdy nezodpovězena. Jak tedy odpovědět poté, co jsme si přiblížili vývoj myšlenky sjednocené Evropy, fungování Unie, problémy, s kterými se potýká, jakož i postoje politiků a veřejnosti? Odpověď by byla minimálně dvojznačná.

²⁰² MERTON, Robert King. *Studie ze sociologické teorie*. Přeložila Jana OGROCKÁ. 2. vydání. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2007. Most (Moderní sociologické teorie), s. 196.

²⁰³ Tamtéž, s. 197.

Robert K. Merton toto tvrzení dále rozebírá na řadě příkladů: tamtéž, s. 197-219.

²⁰⁴ NUTIL, Petr. Thomasův teorém: Proč naše předpovědi mění svět. *Manipulátoři* [online]. 03. 01. 2016. [cit. 2019-04-08]. Dostupné na: <https://manipulatori.cz/thomasuv-teorem-proc-nase-predpovedi-meni-svet/>

²⁰⁵ BECK, Ulrich. *Německá Evropa*, 2015, s. 23.

Zatímco někteří se cítí být občany Evropské unie, jiní se vztahují spíše ke svému národnímu státu. Myšlenka sjednocené Evropy by měla být v každém případě nefalšovaná a bez vedlejších či sobeckých úmyslů. Mít vizi, ideu nebo sen o lepší Evropě je velmi důležité pro každého z nás. Bez ohledu na to, zdali to má být Evropa integrovaná, nebo Evropa suverénních národních států. Jak řekl Václav Havel: „*Vše nasvědčuje tomu, že se nemusíme bát snít o zdánlivě nemožném, chceme-li, aby se zdánlivě nemožné stalo skutečností. Bez snění o lepší Evropě nikdy lepší Evropu nevybudujeme.*“²⁰⁶

²⁰⁶ HAVEL, Václav. *Evropa jako úkol*, 2014, s. 36.

Závěr

Tato práce rozhodně neobsáhla vše, co v tématu evropské integrace obsáhnout lze. Postupně jsme si ovšem v průběhu přiblížili myšlenky evropského sjednocení, jež sahají hluboko do minulosti, přičemž již zde byly patrné rozpory mezi jednotlivými přístupy a názory. Dále nám institucionální struktura ukázala jednu z mnoha specifických dnešní Evropské unie a otevřela cestu ke stěžejním tématům této práce. Vedle toho, že byl v jistém směru přiblížen současný evropský projekt, prezentovala se zde široká škála problémů a výzev, jimž musí EU aktuálně čelit. Názory na Evropskou unii a její uvedené problémy se ovšem různí. Naznačené postoje politické reprezentace a veřejnosti odhalily na jedné straně názorové rozpory, na druhé straně ovšem shody v konkrétních oblastech. Zatímco se většina aktérů shoduje, že je potřeba Evropskou unii, její instituce a některé politiky reformovat, soulad nepanuje na způsobu provedení a konečné podobě těchto změn. Zatímco některé strany preferují další a hlubší integraci, jiné volají naopak po „odklonu“ či návratu k mezinárodní spolupráci. Jsou zde i neopomenutelné hlasy odpůrců evropské integrace.

Na postoje má do určité míry vliv ideová a programová podstata konkrétního politického subjektu. Do programů nepronikají pouze základní otázky ohledně podoby Evropské unie, nýbrž i jednotlivé problémy, které evropskou společnost sužují. Některé z nich jsou aktuálnější, vážnější a choulostivější než jiné. Zdálo by se, že některé problémy se mohou týkat jen některých zemí. To je ovšem pravda pouze zčásti. Volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu způsobuje to, že každý problém se do jisté míry týká každého Evropana. Ačkoliv je dvojí kvalita potravin tématem spíše východních zemí EU, dotýká se bezprostředně i většiny návštěvníků z Francie nebo Německa, kteří do České republiky přijíždějí. Evropa je zkrátka do takové míry propojená, že velká část politické reprezentace je přesvědčena o nezbytnosti řešit tyto otázky a nedostatky společně na evropské půdě. V kapitolách o postojích politické reprezentace se ukázalo, že i do programů českých politických stran pronikají často otázky bezpečnosti, řešení migrace, digitalizace a modernizace, otázky kolem eura atd. Je třeba pamatovat na to, co již bylo naznačeno, a totiž že jednotlivé problémy od sebe nelze separovat, neboť spolu velice úzce souvisí.

Je tedy zřejmé, že téma evropské integrace je obsahově nevyčerpatelné. To samé se dá tvrdit o přístupech a postojích, jež lidé k současnému evropskému projektu zaujímají. Dále jsem se snažil práci pojmout takovým způsobem, aby byla přístupná i v otázkách evropské integrace nezainteresovaným lidem. Aby mohli odborníci, ale i tito proniknout do

problematiky a začít se o ni zajímat intenzivněji v těch oblastech, jež se jim budou zdát zajímavé, přínosné nebo důležité. A konečně i v těch oblastech, kterým byla věnována pozornost, zůstává stále dostatek prostoru pro jejich další rozpracování. Téma je totiž příliš široké, než aby mohlo být obsaženo v jedné bakalářské práci. Nedostatek tohoto textu, spočívající v široce vymezeném a mnoha bodech nerozvedeném tématu, se tak v konečném důsledku stává výhodou a předpokladem pro další rozpracování. Jednak se lze zaměřit konkrétně na ty vybrané problémy a výzvy, které zůstaly nerozpracovány nebo skýtají prostor pro další bádání, jednak se lze věnovat konkrétním politickým subjektům a jejich postojům k evropské integraci. Tyto by se také mohly komparovat s jinými postoji. Nabízí se i možnost vlastního výzkumu zaměřeného například na postoje veřejnosti k evropské integraci.

Tím nejdůležitějším cílem bylo ovšem něco jiného. Po přiblížení základní problematiky vývoje evropské integrace, podoby předních unijních institucí, vybraných problémů a výzev, jakož i postojů politické reprezentace, by se měl každý nad současným i budoucím stavem evropského projektu hlouběji zamyslet. Pokud tato práce dokázala otevřít otázky nad evropskou integrací, vyvolat diskusi nad vybranými tématy, vrhnout na některá z nich nový pohled, splnila svůj hlavní úkol.

Seznam použitých zkratk

ACRE	Aliance konzervativců a reformistů v Evropě
AFCO	Výbor Evropského parlamentu pro ústavní záležitosti
AFP	Francouzská tisková agentura
ANO	ANO 2011
CDU	Křesťanskodemokratická unie
CDU/CSU	Křesťanskodemokratická unie / Křesťansko-sociální unie
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČT24	Zpravodajský web České televize
ČTK	Česká tisková kancelář
EFTA	Evropské sdružení volného obchodu
EHS	Evropské hospodářské společenství
EP	Evropský parlament
ES	Evropská společenství, Evropské společenství
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EU	Evropská unie
EURATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
Hlas	HLAS
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
NATO	Severoatlantická aliance
ODS	Občanská demokratická strana
Piráti	Česká pirátská strana
SPD	Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD)
SRN	Spolková republika Německo
STAN	STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ
Svobodní	Svobodní (dříve Strana svobodných občanů)
TOP 09	TOP 09
USA	Spojené státy americké
V4	Visegrádská čtyřka (Visegrádská skupina)

Seznam použité literatury a informačních zdrojů

Literatura

BECK, Ulrich. *Německá Evropa : nové mocenské krajiny ve znamení krize*. Přeložila Alena BAKEŠOVÁ. Praha : Filosofia, 2015. Filosofie a sociální vědy ; sv. 53. ISBN 978-80-7007-436-7.

BŘICHÁČEK, Tomáš, et al.; LOUŽEK, Marek, ed. *Evropská unie v pasti centralizace : sborník textů*. Praha : CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2011. Ekonomika, právo, politika č. 90/2011. ISBN 978-80-87460-03-0. ISSN 1213-3299.

COUDENHOVE-KALERGI, Richard N. *Pan-Evropa*. Přeložil Rudolf KUČERA. 2. české vydání. Praha : Panevropa, 1993. ISBN 80-900034-7-8.

FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018. ISBN 978-80-7325-450-6.

FIALA, Petr. *Evropský mezičas : nové otázky evropské integrace*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Brno : Barrister & Principal, 2010. ISBN 978-80-87029-99-2.

HAVEL, Václav. *Evropa jako úkol : výběr z projevů 1990-2009*. Texty uspořádal Martin VIDLÁK. 3., nezměněné vydání. Praha : Knihovna Václava Havla, 2014. ISBN 978-80-87490-23-5.

HOGENOVÁ, Anna. *Život z vlastního pramene*. Praha : Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2017. ISBN 978-80-7290-981-0.

HYNČICA, Pavel, Pavel MAŠKARINEC a Lukáš NOVOTNÝ. *Euroskepticismus ve střední Evropě*. Praha : Academia, 2016. XXI. Století ; sv. 42. ISBN 978-80-200-2619-4 (Academia), 978-80-7561-000-3 (Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem).

KANT, Immanuel. *K věčnému míru : filosofický projekt ; O obecném rčení: Je-li něco správné v teorii, nemusí se to ještě hodit pro praxi*. Praha : Oikoymenth, 1999. Knihovna novověké tradice a současnosti. sv. 31. (s. 7-52: K věčnému míru : filosofický projekt). ISBN 80-86005-55-2.

KELLER, Jan. *Evropské rozpory ve světle migrace*. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2017. Knižnice sociologické aktuality; sv. 40. ISBN 978-80-7419-249-4.

KLAUS, Václav. *Evropská integrace bez iluzí*. Praha : Knižní klub, 2011. ISBN 978-80-242-3326-0.

MASARYK, Tomáš Garrigue. *Nová Evropa : stanovisko slovanské*. Vydání páté. Praha : Ústav T. G. Masaryka a Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2016. Spisy T. G. Masaryka ; sv. 14. ISBN 978-80-86142-55-5 (ÚTGM), 978-80-87782-58-3 (MÚA).

MERTON, Robert King. *Studie ze sociologické teorie*. Přeložila Jana OGROCKÁ. 2. vydání. Praha : Sociologické nakladatelství (SLON), 2007. Most (Moderní sociologické teorie) ; sv. 1. ISBN 978-80-86429-70-0.

PRODI, Romano. *Idea Evropy*. [Brno]: Barrister & Principal, 2003. Vize Evropy, sv. 2. ISBN 80-86598-32-2.

ROUSSEAU, Jean-Jacques. *O společenské smlouvě neboli o zásadách státního práva*. Reprint původního vydání z roku 1949. Dobrá Voda : Aleš Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-10-4.

THATCHER, Margaret. *Umění vládnout : strategie pro svět v pohybu*. Přeložil Eduard GEISLER. Praha : Prostor, 2003. Obzor ; sv. 48. ISBN 80-7260-089-3.

Publikováno elektronicky

Evropská komise (Generální ředitelství pro komunikaci). *Bílá kniha o budoucnosti Evropy : úvahy a scénáře pro EU27 v roce 2025*. [online]. Evropská komise, 2017. (zveřejněno: 26. 04. 2017). [cit. 2019-03-22]. ISBN 978-92-79-67650-5.

Dostupné na: <https://publications.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/ba81f70e-2b10-11e7-9412-01aa75ed71a1/language-cs/format-PDF/source-90182272>, DOI 10.2775/29312

JUNCKER, Jean-Claude. *Projev o stavu Unie 2018* (5-18; popř. 159-170) [online] in: Evropská komise (Generální ředitelství pro komunikaci) - JUNCKER, Jean-Claude. *Stav Unie v roce 2018. Čas evropské suverenity. Projev o stavu Unie 2018*. [online]. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2018. (zveřejněno: 19. 09. 2018). [cit. 2019-03-22]. ISBN 978-92-79-91209-2. Dostupné na: <https://publications.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/a294a52c-bbb7-11e8-99ee-01aa75ed71a1/language-cs/format-PDF/source-90167142>, DOI 10.2775/745593

Elektronické zdroje

www.aktualne.cz

ČTK. Chceme méně Evropy, více národních států, řekl Babiš na Světovém ekonomickém fóru. Aktualne.cz [online]. Aktualizováno 24. 01. 2019, 20:16. [cit. 2019-04-12]. Dostupné na: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/chceme-mene-evropy-vice-narodnich-statu-rekl-babis-na-svetov/r~1ba20f6c200c11e9a66a0cc47ab5f122/>

www.anobudelip.cz

Zkrácený program: Aby i naše děti měly v Evropě šanci. ANO, bude líp [online]. [cit. 2019-04-12]. Dostupné na: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/eurovolby/zkraceny-program/>

www.brexitinfo.cz

Co je brexit?: Co je to „brexit“?. *Brexitinfo* [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné na: https://www.brexitinfo.cz/?page_id=25

www.ceskatelevize.cz

Autor: ave; zdroj: ČT24. Evropská unie potřebuje společného ministra financí i obrany, navrhuje prezident Zeman. *ČT24 - Česká televize* [online]. 31. 03. 2019. [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2774567-evropska-unie-potrebuje-spolecneho-ministra-financi-i-obrany-navrhuj-e-prezident-zeman>

Autor: ave; zdroj: ČT24. Evropská unie potřebuje společného ministra financí i obrany, navrhuje prezident Zeman. *ČT24 - Česká televize* [online]. 31. 03. 2019. [cit. 2019-04-09]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2774567-evropska-unie-potrebuje-spolecneho-ministra-financi-i-obrany-navrhuj-e-prezident-zeman>

Autor: ire; zdroj: ČTK, ČT24. Hlavní téma obchod. Macron, Merkelová a Juncker v Paříži jednali s čínským prezidentem. *ČT24 - Česká televize* [online]. 26. 03. 2019. [cit. 2019-04-07]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2770817-hlavni-tema-obchod-macron-merkelova-a-juncker-v-parizi-jednali-s-cinsky-m-prezidentem>

Autor: mor; zdroj: ČTK. Nezaměstnanost v EU spadla na rekordních 6,5 procenta. Nejlépe je na tom stále Česko. *ČT24 - Česká televize* [online]. Brusel, 01. 03. 2019. [cit. 2019-04-06]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2747636-nezamestnanost-v-eu-spadla-na-rekordnich-65-procenta-nejlepe-je-na-tom-stale-cesko>

Autor: afi; zdroj: ČT24, Kantar CZ. Kdo zastupuje Česko v europarlamentu? Přes dvě třetiny obyvatel neznají jediné jméno. *ČT24 - Česká televize* [online]. 17. 02. 2019. [cit. 2019-04-01]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2729159-kdo-zastupuje-cesko-v-europarlamentu-pres-dve-tretiny-obyvatel-nevi-jedine-jmeno?fbclid=IwAR0jAX5oBcPOswjGCZS8awmjkhkp2JFRWddAWr9MZ5rZNX7vVZR Dq4ZAX1A>

Autor: han, jh; zdroj: ČT24, ČTK. Do evropských voleb se přihlásilo 40 stran a hnutí, o jedno uskupení víc než minule. *ČT24 - Česká televize* [online]. 19. 03. 2019. [cit. 2019-03-30]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2751149-do-evropskych-voleb-se-prihlasilo-40-stran-a-hnuti-o-jedno-uskupeni-vic-nez-minule>

Autor: ket; zdroj: ČTK. Nepřijmout sirotky je skandál, prohlásil Juncker. Řeči o muslimské invazi jsou podle něj nepřijatelné. *ČT24 - Česká televize* [online]. 15. 10. 2018. [cit. 2019-03-23]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2622884-neprijmout-sirotky-je-skandal-prohlasil-juncker-eci-o-muslimske-invazi-jsou-podle-nej>

Autor: ire; zdroj: ČTK, BBC, ARD, Velvyslanectví SRN v Praze, ČT24. Macron a Merkelová v Cáchách navázali na Elysejskou smlouvu. Dohoda o užší spolupráci ale vzbudila kontroverze. *ČT24 - Česká televize* [online]. Aktualizováno 22. 01. 2019. [cit. 2019-03-13]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2712464-merkelova-a-macron-navazuji-na-elysejskou-smlouvu-v-cachach-podepsali-hlubsi-spolupraci>

Autor: mas; zdroj: ČTK, ČT24, Bloomberg. Přijala lidi v nouzi, zachraňovala Řecko a dala vale jádru. Merkelová vede Německo 13 let. *ČT24 - Česká televize* [online]. 29. 10. 2018. [cit. 2019-03-13]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2636120-prijala-lidi-v-nouzi-zachranovala-recko-a-dala-vale-jadru-merkelova-vede-nemecko-13-let?fbclid=IwAR1JJpM0IppLR-dMR1tSRNcj-Nc6Y3ubuOtEtN9z69i6G22QZqJTm5MTqv0>

Autor: pet; zdroj: ČTK. Macron sepsal svou vizi Evropy. Zachránit ji chce reformami, které nenarazí na žádné tabu. *ČT24 - Česká televize* [online]. 04. 03. 2019. [cit. 2019-03-11]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2750879-macron-sepsal-svou-vizi-evropy-zachranit-ji-chce-reformami-ktere-nenarazi-na-zadne-tabu>

Autor: pet; zdroj: ČTK, ČT24. Macron se chce pustit do znovuzaložení Evropy. Pomalí nemají zdržovat ty rychlejší. *ČT24 - Česká televize* [online]. Aktualizováno 26. 09. 2017. [cit. 2019-03-11]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2254375-primy-prenos-macron-predstavuje-svou-vizi-vicerychlostni-evropy>

Autor: jh; zdroj: ČT24, ČTK. „Nemůžeme zůstat sami.“ Před 15 lety Klaus a Špidla podepsali vstup do EU. *ČT24 - Česká televize* [online]. 16. 04. 2018. [cit. 2019-03-09]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2451382-nemuzeme-zustat-sami-pred-15-lety-klaus-a-spidla-podepsali-vstup-do-eu>

ČT. Česká republika se stala členem Evropské unie. *Vyprávěj. Ve stopách doby. Česká televize* [online]. 2004. [cit. 2019-03-09]. Dostupné na: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10266819072-vypravej/ve-stopach-doby/2004/667-ceska-republika-se-stala-clenem-evropske-unie/>

www.ceskenoviny.cz

ČTK. Tisíce žlutých vest táhly Francií, policie krotila násilnosti. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 30. 03. 2019 21:47. [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/tisice-zlutych-vest-tahly-francii-policie-krotila-nasilnosti/1739166>

ČTK. Zpravodajci: Čínská Hedvábná stezka bude pro EU zdrojem obav. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 03.12.2018, 12:31 [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/zpravodajci-cinska-hedvabna-stezka-bude-pro-eu-zdrojem-obav/1694512>

ČTK. USA kvůli Huawei hrozí omezit výměnu tajných informací s Německem. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 11. 03. 2019, 19:49 [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/usa-kvuli-huawei-hrozi-omezit-vymenu-tajnych-informaci-s-nemeckem/1731703>

ČTK. V Aténách demonstrovaly desetitisíce proti dohodě s Makedonií. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 20. 01. 2019, 17:01. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/v-atenach-demonstrovaly-desetitisice-proti-dohode-s-makedonii/1711652>

ČTK. EU27 a Británie se dohodly na odkladu brexitu do konce října. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 11. 04. 2019, 18:16. [cit. 2019-04-15]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/eu27-a-britanie-se-dohodly-na-odkladu-brexitu-do-konce-rijna-/1743283>

ČTK. Británie potřetí odmítla brexitovou dohodu, hrozí neřízený odchod. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 29. 03. 2019, 17:59. [cit. 2019-04-15]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/britanie-potretri-odmitla-brexitovou-dohodu-hrozi-nerizeny-odchod/1738726>

ČTK. EU27 se dohodla na odkladu brexitu ve dvou variantách. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 22. 03. 2019, 05:33. [cit. 2019-04-15]. Dostupné na: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/summit-eu27-asi-umozni-podmineniy-odklad-brexitu-do-22-kvetna/1735635?fbclid=IwAR3F7z3RmDpTynN8l37GGmiX1mQ6Y6NOFU6Gx9pnuX9DSyOG_O_F4SOeGtpY

ČTK. ANO vysílá do voleb dvě europoslankyně, ekonoma i bývalého Piráta. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 14. 03. 2019, 20:19. [cit. 2019-04-12]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/ano-vysila-do-voleb-dve-europoslankyne-ekonoma-i-byvaleho-pirata/1733143>

ČTK. Babiš: Problém migrace je třeba řešit mimo Evropu. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Vydáno 11. 06. 2018, 21:58. [cit. 2019-04-12]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/babis-problem-migrace-je-treba-resit-mimo-evropu/1631317>

ČTK. V eurovolbách se v ČR utká 39 uskupení, jedno bylo vyřazeno. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 05. 04. 2019, 17:29. [cit. 2019-04-11]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/v-eurovolbach-se-v-cr-utka-39-uskupeni-jedno-bylo-vyrazeno/1741448>

ČTK. Okamura nebude kandidovat v eurovolbách ani z posledního místa. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 19. 03. 2019, 10:48. [cit. 2019-04-10]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/okamura-nebude-kandidovat-v-eurovolbach-ani-z-posledniho-mista/1734809>

ČTK. SPD podle vnitra není extremistická, vybírá si ale podobná témata. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 17. 12. 2018, 12:32. [cit. 2019-04-10]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/spd-podle-vnitra-neni-extremisticka-vybira-si-ale-podobna-temata/1700175>

ČTK. Kiska: Prezidenti zemí V4 se shodli, že EU je úžasný projekt. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Vydáno 11. 10. 2018, 13:35. [cit. 2019-04-09]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/kiska-prezidenti-zemi-v4-se-shodli-ze-eu-je-uzasny-projekt/1673308>

ČTK. Výbor EP potvrdil změny, které se týkají dvojí kvality potravin. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 02. 04. 2019, 11:40. [cit. 2019-04-06]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/vybor-ep-potvrdil-zmeny-ktere-se-tykaji-dvoji-kvality-potravin/1740252>

ČTK. První projekce výsledků eurovoleb: Posílí ANO, mandát i pro SPD. *ČeskéNoviny.cz* [online]. Aktualizováno 18. 02. 2019, 12:19. [cit. 2019-03-27]. Dostupné na: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/prvni-projekce-vysledku-eurovoleb-posili-ano-mandat-i-pro-spd/1723002>

www.cssd.cz

Hodnoty, cíle a principy ČSSD. *Česká strana sociálně demokratická* [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné na: <https://www.cssd.cz/program/hodnoty-cile-a-principy-cssd/>

www.eu2022.cz

České předsednictví EU 2022. *Úřad vlády České republiky* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: <http://www.eu2022.cz/>

www.euractiv.cz

ČTK. Do EU loni nelegálně přišlo 150 tisíc lidí. Migrační krize pominula. *EURACTIV.cz* [online]. 20. 02. 2019 [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://euractiv.cz/section/vnitro-a-spravedlnost/news/do-eu-loni-nelegalne-prislo-150-tisic-lidi-migracni-krize-pominula/>

YAR, Lucia (EURACTIV.sk); překlad: Aneta Zachová a Ondřej Plevák. Stále více evropských politiků chce přerušit vyjednávání o členství Turecka v Evropské unii. *EURACTIV.cz* [online]. Aktualizováno 07. 12. 2018. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: <https://euractiv.cz/section/rozsireni-eu/news/stale-vice-evropskych-politiku-chce-prerusit-vyjednani-o-clenstvi-turecka-v-evropske-unii/>

Zastoupení Evropské komise v ČR. EUROMÝTUS: EU zakázala pomazánkové máslo a rum. *EURACTIV.cz* [online]. 20. 09. 2016. [cit. 2019-04-02]. Dostupné na: <https://euractiv.cz/section/cr-v-evropske-unii/news/euromytus-eu-zakazala-pomazankove-maslo-a-rum/>

www.europa.eu

Jean-Claude Juncker, bývalý předseda Euroskupiny. *Consilium - Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Naposledy aktualizováno 11. 03. 2019. [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/eurogroup/former-eurogroup-presidents/jean-claude-juncker-former-president-of-the-eurogroup/>

Orgány, instituce a ostatní subjekty EU. *Evropská unie* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_cs

Evropská rada. *Evropská unie* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-council_cs

Rada Evropské unie. *Evropská unie* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/council-eu_cs

Evropská komise. *Evropská unie* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_cs

Evropský parlament. *Evropská unie* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-parliament_cs

Rozšíření. *Evropská unie* [online]. [cit. 2019-04-06]. Dostupné na: https://europa.eu/european-union/topics/enlargement_cs

Evropský parlament. Parlamentometr 2018: Česká republika (Eurobarometr 90.1). *Evropský parlament* [online]. 2018. [cit. 2019-04-02]. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2018/parlemeter-2018/national-factsheets/cz-cs-factsheet-parlemeter-2018.pdf>

Neformální zasedání 27 hlav států a předsedů vlád, 23. února 2018. *Consilium - Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. [cit. 2019-03-26]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/european-council/2018/02/23/>

Tisková zpráva (plenární zasedání): Příští předseda Komise musí být vybrán z předvolebních „spitzenkandidátů“, tvrdí poslanci. *Zpravodajství | Evropský parlament* [online]. 07. 02. 2018, 15:15. [cit. 2019-03-26]. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20180202IPR97026/pristi-predseda-komise-musi-byt-vybran-z-predvolebnich-spitzenkandidatu>, odkaz: 20180202IPR97026

Evropské volby 24. – 25. května 2019. *Tentokrát budu volit - Evropské volby* [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné na: <https://www.tentokratbuduvolit.eu/>

Tisková zpráva: Počet poslanců Evropského parlamentu se po brexitu sníží. *Zpravodajství | Evropský parlament* [online]. 07. 02. 2018, 17:20. [cit. 2019-03-25]. Dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20180202IPR97025/pocet-poslancu-evropskeho-parlamentu-se-po-brexitu-snizi>, odkaz: 20180202IPR97025

Priority. *Evropská komise* [online]. [cit. 2019-03-23]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/priorities_cs

Evropská občanská iniciativa. *Evropská komise* [online]. [cit. 2019-03-22]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/get-involved/european-citizens-initiative_cs

EU Whoiswho: Oficiální adresář Evropské unie [online]. Spravuje úřad pro publikace Evropské unie. [cit. 2019-03-21]. Dostupné na: <http://europa.eu/whoiswho/public/index.cfm?lang=cs>

Kvalifikovaná většina. *Evropská rada, Rada Evropské unie* [online]. Aktualizováno 30. 11. 2017. [cit. 2019-03-21]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/voting-system/qualified-majority/>

www.euroskop.cz

Euroskop. Základní data o EU. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: <https://www.euroskop.cz/9021/sekce/zakladni-data-o-eu/>

CDK. Evropská unie a svět. *Euroskop.cz* [online]. Zář 2018. [cit. 2019-04-07]. Dostupné na: <https://www.euroskop.cz/8915/sekce/evropska-unie-a-svet/>

CHLEBOUNOVÁ, Tereza; Euroskop. Jaká témata přinese kampaň před evropskými volbami?. *Euroskop.cz* [online]. 22. 02. 2019. [cit. 2019-03-25]. Dostupné na: <https://www.euroskop.cz/9003/32718/clanek/jaka-temata-prinese-kampan-pred-evropskymi-volbami/>

EUROSKOP. Vstup ČR do EU. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2019-03-16]. Dostupné na: <https://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/>

www.evropapotrebuje.cz (www.pirati.cz)

Kandidáti pirátů do europarlamentu. : *Evropa potřebuje Piráty - Pirátská strana* [online]. [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://evropapotrebuje.cz/kandidati/>

Volební program: 20 priorit Pirátů pro evropský parlament. *Evropa potřebuje Piráty - Pirátská strana* [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné na: <https://evropapotrebuje.cz/program/>

www.evropske-volby.eu

Evropské volby 2019: Jak hlasovat v Česku. : *Evropské volby* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: <https://www.evropske-volby.eu/jak-volit/ceska-republika>

www.charanzova.cz

Co prosazují. *Dita Charanzová* [online]. [cit. 2019-04-12]. Dostupné na: <http://www.charanzova.cz/>

www.idnes.cz

KOPECKÝ, Josef. TOP 09 i STAN litují, že lidovci zahodili šanci na volební trojkoalici. *IDNES.cz* [online]. 28. 11. 2018, 17:58. [cit. 2019-04-11]. Dostupné na: https://volby.idnes.cz/top-09-hnuti-stan-zklamani-evropske-volby-kdu-csl-sama-p04-/komunalni-volby-2018.aspx?c=A181128_174120_domaci_kop

BŘICHÁČEK, Tomáš. Bílá kniha o budoucnosti EU – čtyři odstíny centralismu. *Blog iDNES.cz* [online]. 21. 03. 2017. [cit. 2019-03-22]. Dostupné na: <https://brichacek.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=593813>

www.ihned.cz (Hospodářské noviny)

ŠRAJBROVÁ, Markéta. Sociální demokraty povede do eurovoleb Pavel Poc. Keller a Poche znovu kandidovat nebudou. *Hospodářské noviny (IHNEDE.cz)* [online]. 27. 01. 2019, 20:03. [cit. 2019-04-11]. Dostupné na: <https://archiv.ihned.cz/c1-66452040-socialni-demokraty-povede-do-eurovoleb-pavel-poc-keller-a-poche-znovu-kandidovat-nebudou>

www.info.cz

EKB. Japonsko má nejnižší porodnost za 120 let. Za pouhý rok ubylo půl milionu lidí. *Info.cz* [online]. 27. 12. 2018, 18:25 [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://www.info.cz/svet/japonsko-ma-nejnizsi-porodnost-za-120-let-za-pouhy-rok-ubylo-pul-milionu-lidi-39145.html>

BEDNÁROVÁ, Lucie. Antiunijní strany si brousí zuby na europarlament. „Vliv mít nebudou,“ vzkazují poslanci. *info.cz* [online]. 15. 02. 2019, 06:00. [cit. 2019-03-28]. Dostupné na: <https://www.info.cz/volby/volby-do-evropskeho-parlamentu/antiunijni-strany-si-brousi-zuby-na-europarlament-vliv-mit-nebudou-vzkazuji-poslanci-40368.html>

BEDNÁROVÁ, Lucie. Spitzenkandidáti jsou mrtví. Babiš a další premiéři chtějí vybrat šéfa Komise sami. *info.cz* [online]. 21. 02. 2019, 07:00. [cit. 2019-03-26]. Dostupné na: <https://www.info.cz/volby/volby-do-evropskeho-parlamentu/spitzenkandidati-jsou-mrtvi-babis-a-dalsi-premieri-chteji-vybrat-sefa-komise-sami-40474.html>

ROKOS, Milan. Evropský superstát nechci! Nástupkyně Merkelové zostra zúčtovala s Macronovými sny. *info.cz* [online]. 11. 03. 2019. [cit. 2019-03-13]. Dostupné na: <https://www.info.cz/volby/volby-do-evropskeho-parlamentu/evropsky-superstat-nechci-nastupkyne-merkelove-zostrazuctovala-s-macronovymi-sny-40802.html?fbclid=IwAR0PivMbo6nc2u1BMny3avFa65A3ALK-h4SLv8Qh4-aK2uu2gS3EisinaAE>

www.jsns.cz

Studentské volby do Evropského parlamentu 2014: Výsledky Studentských voleb do Evropského parlamentu. *Jeden svět na školách* [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné na: https://www.jsns.cz/data/jsns/images/kdo_jiny/svep_2014_vysledky_final.pdf

www.kdu.cz

Program a kandidátka KDU-ČSL pro volby do Evropského parlamentu 2019: Volební program. *KDU-ČSL* [online]. Přidáno 06. 03. 2019 (Administrátor). [cit. 2019-04-05]. Dostupné na: <https://kdu.cz/aktualne/ruzne/program-kdu-csl-pro-volby-do-evropskeho-parlamentu#2>

www.manipulatori.cz

NUTIL, Petr. Thomasův teorem: Proč naše předpovědi mění svět. *Manipulátoři* [online]. 03. 01. 2016. [cit. 2019-04-08]. Dostupné na: <https://manipulatori.cz/thomasuv-teorem-proc-nase-predpovedi-meni-svet/>

www.mzv.cz

Politika rozšíření Evropské unie. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 10. 04. 2017. [cit. 2019-04-06]. Dostupné na: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/rozsireni.html

www.nenechmetotak.cz (www.kscm.cz)

Kandidáti do Evropského parlamentu. *Nenechme to tak! (KSČM - česká levice společně)* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné na: <http://www.nenechmetotak.cz/menu/kandidati-do-ep/>

Kdo jsme. *Nenechme to tak! (KSČM - česká levice společně)* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné na: <http://www.nenechmetotak.cz/menu/205/kdo-jsme.html>

Volební program. *Nenechme to tak! (KSČM - česká levice společně)* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné na: <http://www.nenechmetotak.cz/menu/68/volebni-program.html>

www.novinky.cz

Novinky, ČTK. Macronovy návrhy k reformě EU jsou utopie, tvrdí rakouský kancléř. *Novinky.cz* [online]. 12. 03. 2019, 11:13. [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/499573-macronovy-navrh-y-k-reforme-eu-jsou-utopie-tvrdi-rakousky-kancler.html>

www.ods.cz

FIALA, Petr, Jan ZAHRADIL, a kol. *Silné Česko v Evropě 21. století: Pozice ODS k EU* [online]. Vydáno ve spolupráci se Skupinou Evropských konzervativců a reformistů a think-tankem Právý břeh (www.pravybreh.cz), duben 2017. [cit. 2019-04-01]. Dostupné na: https://www.ods.cz/docs/volby2017/silne_cesko_v_evrope_21_stoleti.pdf

www.ods.cz. Volby do Evropského parlamentu 2019: Jan Zahradil: Česká republika musí být v EU více slyšet. *ODS – Občanská demokratická strana* [online]. 16. 03. 2019. [cit. 2019-04-01]. Dostupné na: <https://www.ods.cz/volby2019/clanek/17306-ceska-republika-musi-byt-v-eu-vice-slyset>

www.ods.cz. Volby do Evropského parlamentu 2019: ODS: Česká republika je srdcem Evropy. Chceme být slyšet. *ODS – Občanská demokratická strana* [online]. 16. 03. 2019. [cit. 2019-04-01]. Dostupné na: <https://www.ods.cz/volby2019/clanek/17305-ods-ceska-republika-je-srdcem-evropy-chceme-byt-slyset>

www.pavelpoc.cz

MÉ CÍLE. *Pavel Poc - Poslanec Evropského parlamentu, lídr ČSSD pro volby do Evropského parlamentu 24.-25.5.* [online]. [cit. 2019-04-12]. Dostupné na: <http://pavelpoc.cz/>

www.seznamzpravy.cz

NEPRAŠOVÁ, Veronika. Pirátské mládí chce změnit český euroskepticismus. *Seznam Zprávy* [online]. 21. 01. 2019. [cit. 2019-04-04]. Dostupné na: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/piratske-mladi-chce-zmenit-cesky-euroskepticismus-64618>

www.top09.cz

Volby 2019 do Evropského parlamentu | TOP 09. *TOP 09* [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné na: <https://www.top09.cz/volby/2019-evropsky-parlament/>

www.volby.cz

Referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii konané ve dnech 13.-14.06.2003. Výsledky za Českou republiku. *ČSÚ, www.volby.cz* [online]. [cit. 2019-03-09]. Dostupné na: <https://www.volby.cz/pls/ref2003/re13?xjazyk=CZ>

www.volimespddoep.cz (www.spd.cz)

Volíme SPD | volby do europarlamentu 2019: Naši kandidáti pro volby do Evropského parlamentu. *SPD (Volíme SPD do Evropského parlamentu)* [online]. [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://volimespddoep.cz/>

Volíme SPD | volby do europarlamentu 2019: Úvod. *SPD (Volíme SPD do Evropského parlamentu)* [online]. [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://volimespddoep.cz/>

Volíme SPD | volby do europarlamentu 2019: Program. *SPD (Volíme SPD do Evropského parlamentu)* [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné na: <https://volimespddoep.cz/>

www.zavedenieura.cz

Eurozóna. *Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura* [online]. [cit. 2019-04-18]. Dostupné na: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona>

Historie eura. *Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné na: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/historie-eura>

Euro a Česká republika. *Ministerstvo financí ČR - Zavedení eura* [online]. [cit. 2019-03-09]. Dostupné na: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika>